

בעזרת השם יתברך



מי שלומד בכל יום ארנ שלשת  
הלמודים האלו, בונה לעצמו

# בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי  
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).



למוד יומי

**ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא**  
**בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת**



פרשת מקץ תשפ"ה





## היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

**כארא פארק**

1415 55th Street  
Brooklyn NY 11219  
347.760.5924

היכל הקודש

**קרית יואל**

8 Premishlan Way.  
Monroe NY 10950  
845.243.0563

היכל הקודש

**מאנסי**

34 Union Rd.  
Spring Valley, NY 10977  
845.445.9314

היכל הקודש

**בני ברק**

רחוב ירושלים 2  
052.760.5715

היכל הקודש

**וויליאמסבורג**

27 Skillman Street  
Brooklyn NY 11205  
718.384.1652

היכל הקודש

**קרית יואל**

8 Hayes Ct.  
Monroe NY 10950  
845.467.5299

היכל הקודש

**בלומינגטאון**

24 Merriewold LN S  
Monroe NY 10950  
845.238.0804

היכל הקודש

**ירושלים**

רחוב רבי נחמן מברסלב 15  
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א  
רופט:

**קול ברסלב**

212.444.9191

**חיזוק פאר די אידישע שטוב**

212.444.9169

ג'דפס ע"י

**קרן הדפסה  
היכל הקודש**

2623 State Route 52  
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

סנהדרין. דיני ממונות בשלושה – פרק ראשון דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"  
 ר"ת תוספות

1 **דא**ם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דבתיב בעודק תשפט אבן אן עירוב  
 2 פרישית כתיב כוא וקשה דאי' תקשה ליה דך בריחא לא אבדו אבן שנים  
 3 שדנו אן וניהם דן לדיה ועיק' דמשמע לפי' הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב  
 4 פרישית אן יכול לון דחדי הוא רב יוסף ס'פ' המגרש (גיטין דף פח) דבהרואת  
 5 הלואות בעבדנין שליחתיהו אלאמא אית ליה  
 6 עירוב פרישית ואפי' משמע בסבור מעבדא  
 7 דבר וזטרא דאית ליה לרב יוסף דחדי מומחה  
 8 כו' ואפי' חדי ועד מקראמר בסבור אבל לא  
 9 נקט שרשא דניה לא דנא משמע דסבר  
 10 כו' אבדו ואפי' הכי יחיד מומחה הן  
 11 דלשמואל אפילו יחד שאינו מומחה דינו דן  
 12 דלאו דקאט נשט שמואל שנים כמו שאפשר  
 13 לקמן בעי' דהוהק ולמאי פ' אר' דפרך  
 14 לכתחלה לכך ניל דאפי' למאן דבעי ג'  
 15 ממוחין אדאורייתא הקפאת דרבני און יחד  
 16 במוחה לרבים כו' אפי' דאית והשוא' את  
 17 דקאמר דניה לא דנא לאו אבדו כן נחמן  
 18 קאי דאידו סבר לה כשמואל לקמן דשנים  
 19 שדנו פירוק הן אלא אבגן אנא דר' חייא קאי  
 20 דלית ליה דשמואל ולמאי פ' אר' דפרך  
 21 לקמן (דף ו.) לר' אבדו מן את הדין המ'  
 22 לשוני דמייירי ביחיד מומחה לרבים ומיזו  
 23 קשה דבפרק ראדוה בית דין (ר"ה דף כה)  
 24 משמע דמדאורייתא קאמר מומחה לרבים כו'  
 25 ביחדי דהנן הם שאין היודד נאמן ע' עצמ'  
 26 ומפרש בגמרא דאיצטריך למיתני דלתי איתא  
 27 דנאן מידי דוהה אבדו מומחה דהבא ופרך  
 28 ואימא הני משני אן לך מומחה יותר מנשה  
 29 ואי מרבנן מאי מיתני מנשה ויל' דהתם  
 30 פריך ומשני למד' לדי דבר תורה חד נני  
 31 כשר  
 32 **מומחה** לרבים כו'. אע"ג דהאי מומחה  
 33 לרבים היינו נמימרא וסבירא  
 34 כדמסקי מ"מ את דקאמר לקמן מהו חורר (דף  
 35 ג.) לעולם פוסל וחולץ דך שיקבל עליו בפני  
 36 כו' במומחה לרבים לאו דנבעי גמיר וסביר  
 37 כו' חייא ורב נחמן דהתם ביד' קאמר וכו' חיד'  
 38 ג' אפי' סתם בני אדם ממוחין לרבים אבל שד  
 39 לא חשיב מומחה לרבים עד דגמיר וסביר. **דן**  
 40 אפי' חדי. יכול וכול את האדם בעל כרחו  
 41 דאי בדקבלה עליהו אפי' שאינו מומחה כו'  
 42 ומכאן דסתם ג' ימולין לון את האדם בעל  
 43 כרחו כשאינו רוצה לבא לביד' דהא ג' במקום  
 44 יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי תנין את  
 45 האדם בעל כרחו אלא דאיזוקו בית דין חוצף  
 46 דאי בדקבלו עליהו מיירי שמואל אמאי הדי  
 47 חוצף והא דתנן (לקמן דף ג.) הדי בורר לה  
 48 אדוד וזה בורר לה אחז משמע דמתרעה אן בעל  
 49 כרחו לא תני מילי כשאומר לא אדון לפני ה' את  
 50 **כנון** אלא כו' ידני ממונות ביחדי. ודא תנן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) לא תהי דן יחדי שאין דן יחדי אלא אחי וקב"ה עצה נכונה מילי שלא עשה הוא דאמר כנון אלא כו' הינו  
 51 כלומר יכול לון ולא שהיה דן אי נמי רזיל הרדיגין ואין לחוש שמא יטעה. **ואי'** לא ויל' שלים. פירש בקונטרס ואי לא כנון דאמיר ליה לון דן לון תורה וקשה דאם  
 52 כן מאי ריזק מהבא דתא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשיר וישלם מניחו כדמוכה לקמן (דף ה') דפרך לרבי אבדו מן את הדין ומקול לה בדקבלה עליהו ובשאינו מומחה  
 53 איירי ודאא קתני סיפא והא דים מומחה לרבים פסור לכך נראה ואי לא דלא בקולך עליהו כלל. **דהבא** שבט והתם מחוקק. משמע דשבט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהנו  
 54 (פסחים דף ו.) ושא' באל מנבל לאי' כיון דאגן כיפינן להו עבדנין כוחיהו ואומר רבינו עם דהדי' במילתא דאיסור דוהיה רבני א"י תבינו כפי' דארייא דאי' מחכים דראשו הבא  
 55 דאיזוקו מחוקק שגמולתיו תורה ברבים אבל לענן דפקעת מנמן לפטר דהפקר בית דין הפקר עדיפי בני בבל דאיזוקו שבט שרודין את הנהן במקל והיה טעמא משום דאשר גולה  
 56 ומסרים ונשא אשא' א' מנכות כדאמר ביבירשמי'. **רבא** בר רנה. גרסין דא רב בר רנה א' כהן א' היה בנינו של תנה והבא משמע בני תנה אבדו מן את הדין ומקול לה בדקבלה עליהו ובשאינו מומחה  
 57 היא דיה כדלקמן אבל רבה ב' א' תנה דבבלי הש"ס היה בימי ר' יוחנן וכן בנו של תנה להכי קאמר בר ר' יו"מ דשם אביו בר תנה ולא יתכן כדאמר בהמון דף (כ"ב דף  
 58 עד.) כל בר תנה סביכא: **אבן גמולא** ודא מנאב נירא מרי מרבי. פ' ובאבא נירא רשות מרי שיש לו רשות יכול ליתן רשות בענין מעניניו (לקמן דף ג.) לענין דיני  
 59 קנסות דבר שהוא מומר יכול לשלם ויהיה ליה רשות ואבן גמולא ודא קנסות כדאמרין (שם) ברם זכור אביו אלא טובט שאכלמיה הוא כסולו דיה עובת ואנשי' שחררין בר' אחיאי לישול  
 60 רשות מרבי בשביל רבה בר רנה וזה שמא בעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אביו רשות לומר דרבה בר רנה היה בימי רבי.

1 **דן אפילו** ביחדי. דבתיב (ויקרא ט) בעודק תשפט וקסבר אן כאן עירוב פרישית:  
 2 **דגמירא**. שמונתה דינן מרובה: **וכבינא**. יודע אני להספיק וליישב טעמים מודעת:  
 3 **ונקיטנא שרשא**. מריש גלותא דיינא דיני ממונות ביחדי: דניה לאו דנא. הדרר  
 4 דינא לגמרי דן דנא. ביחדי: **אי' קבלוך עלייהו**. כלומר לילך אחרוך אם לדין אם  
 5 שלטעם ולא יתבעון לא תשעון עליהם: **ואי לא ויל'**  
 6 **לך** דיינת לך דין תורה ולי שלים ומיהו  
 7 מיהדר דינא לא אלאמא גמיר וסביר וכי לא  
 8 נקט שרשואת דניה דינא ולא מדרה: **לשקול**  
 9 **שרשואת**. דכיון דברשות נחת לא משלם:  
 10 **מהבא להבא**. מריש גלותא לכבל למידן  
 11 דינא בבבל: **ומהתם להתם**. מנשיא דארון  
 12 ישראל לרון בארץ דברים (שם). **לשון**  
 13 שררה ויש להן רשות דתפקיד הדפקר ביד'  
 14 הדפקר דמריב (ע"ב) **וכל אישר לא יבא**  
 15 **וניי כיבמות בארשאה רבה (ד' פס:)** פ' אר'  
 16 מחוקק. שררה מועטת: שרודים את העם.  
 17 שיש להם כח ורשות נאמא מלכי פריס: בני  
 18 בניו של הלל הלל נשיא היה כדאמר  
 19 בפסחים באלו דברים (דף טו.) דהשיבונה  
 20 בראש ומיהוה נשיא עליהם: דן דינא. בבבל  
 21 וטעה: **איתא** לאי' מקמיה רבי חייא: **בבבל**  
 22 **מהתם להתם** לא מהני. דהא רבה בר רנה  
 23 רשואת אהו ונקט מריב דנשיא דאי' היה  
 24 כדאמרן לקמן בשמעתין בן אחי וירד לבבל  
 25 וכו': לא מתייבז נקיטנא שרשואת. ואינו כפוף  
 26 לכב: על הגבולין. הנמשכות אחר ארץ  
 27 ישראל: **מאי שרשואת**. דרבה בר רנה: יודע.  
 28 איסור ודחור אמר להם בר יודע ולקמן  
 29 פריך אי גמיר למה ליה שרשואת כדוראה:  
 30 יודע. ברשות ופסול משלם: יתיר כבכוריה.  
 31 יראה במומין ואם קבוע הוא יתירנו לשחטו  
 32 דבימייהו דרבי אן לבכור וקשה דך שפולו בן  
 33 מום דאחר חורבן אהו א' יתיר. לקמן  
 34 מפרש טעמא: איכו. אבדו דרב היה  
 35 כדאמרין באור לארבעה עשר (פסחים דף  
 36 ד.) א"ל אייבו קיים כו' וזהו. אבדו דרבה:  
 37 **מכפרי**. מקום:  
 38 **על**

1 **הגבולין**. מאי שרשואת. פי הוה נחית רבה בר רנה  
 2 **לכבל**. יורה. יורה. ידון. יתיר. **בכורות**. יתיר. פי הוה נחית רב  
 3 **לכבל**. יתיר. יורה. יורה. יתיר. **בכורות**. אל יתיר. מאי שנא למר דקא  
 4 **קרי' בן אחי'**. ומאי שנא למר דקא קרי' בן אחותי? וכי תימא הכי הוה מעשהו. והאמר מר,  
 5 **איכו ותנה ושלא ומרתא ורבי חייא**. פוליהו בני אבא בר אחא פרסקא מכפרי הוה. רב. רב.  
 6 **אחוזא דרתה בר אחותיה**. רבה בר רנה, בר אחוזא דלאו בר אחותיה. ואי בעית  
 7 **על**



**סנהדרין. דיני ממונות בשלושה – פרק ראשון דף עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" ר"א רש"י תוספות**

1 רבי אבהו אדשמואל שמואל סבר פליגי רבנן עליה דרבנן שמעון בן  
2 גמליאל: דן את הדין, ממונה ליכא למימר מוקחניו סיפא או היה ממונה לביד:  
3 דן את הדין, יחידי משמעו: ומשלם מביטו. בפרקין דלקמן (דף לה) מוקי לה שנשא  
4 ותנן ביד מוקחניו מה עשייתה שיהא אלמנה ויניה דינא דאי לא דינא ליהודי: דין

5 תורה, וכוון טעמה לאו דין עורר: דבר  
6 משנה. משכנתא מפורשת שטעה בה: חוור.  
7 מחזיר את הדין ואינו משלם מביטו דבין  
8 דבר מפורש הדין אין דינו קני' וסוגיא  
9 דעלמא. הלויך דינא בחד מינייהו ואול איהו  
10 ועבר כאיך הלכך דיניה לא הדר וכוון דלא  
11 איתמר הלכתא לא במר ולא במר האי בעל  
12 דין דנטק לא בעי לשלמי דאמר ליה פסקת  
13 לי לדינא ומיהו איתורו שני שלומי כיון  
14 דסוגין דעלמא כאיך. לימא בתנאי. הא  
15 דארמין דשמואל ור' אבהו פליגי: ביצוע.  
16 פשרה סבירה: רבנן אמוחאי בני השריבה  
17 ובעו למימר מהכא דבדשמואל ורבי אבהו  
18 פליגי: דבבולי עלמא. רבנן ורבי מאיר  
19 מקשינן פשרה לדין. דכתיב (שמואל ב ח)  
20 משפט וצדקה וארמיןן דהוה פשרה  
21 אלמא דאתקוש למשפט: תלתא תנאי.  
22 פליגי בגמרא דר' סבר לשלם רבנן שבעין  
23 בן מביטא דר' טעמא דהוה (ה) בשעת רבנן  
24 דפליגי ארביי מאיר סברי ביהודי: מאן דאמר  
25 תרי אפילו בחד. במשך דבין דלא מקשינן  
26 ליה לדין מהו ליה תרי מהו לי חד: תיכני בתרי'  
27 וליקני מניה. דבין דקנו מניה למה לי בית  
28 דין לא תהא אלא מתנה בעלמא ומדעתו  
29 והיא מתקימת אלא לחבי בענין תלתא  
30 ליפות כח ביה דהאבא ועל דלא קנו  
31 מניה לא ניהודי: והלכתא פשרה צריכה  
32 קנין ואפילו נעשיית בשלשה נמבר

1 וכו' תימא פליגי רבנן עליה כו. למאי דפי' בקנטרס לעיל (דף ג). דמאן דיריש בצדק  
2 תשפט לאכשורי דוד ליה עירוב פרשיות תימא קאמר ובת' דאי  
3 פליגי עליה מאן דלית ליה עירוב פרשיות ומאי קאמר נמי ר' אבהו שנים שדנו לדה  
4 אין דניחין דין אין זה ר"ה אכא דלית ליה עירוב פרשיות רבביאל ליה דיניהם  
5 דין לה כן נראה כדפי' לעיל (שם) דההיא  
6 דרשה בצדוק תשפט אפילו אמר דהיא ליה  
7 עירוב פרשיות והשטא שמואל ורבי אבהו פליגי  
8 אליבא דמאן דאית ליה עירוב פרשיות והיה  
9 דקאמר רבי אבהו ה"ק אבהו ה"ק אבהו ליה עירוב  
10 פרשיות שנים שדנו אין דיניהם דין אי נמי  
11 כדפי'רש לעיל (דף ב) דאפי' למאן דלית ליה  
12 עירוב פרשיות קסבר ר' אבהו שנים שדנו אין  
13 דיניהם דין משפטא אחור וביתא דלעיל דאם  
14 היה ממונה להביס דן אפילו יחידי סבאי נמי  
15 שפיר איתן דניחין דין כדפי'רש לעיל (דף ג).  
16 ביצוע: בנ'. אפי' דמוקש פשרה לדין לאו  
17 לכל דבר מקשינן דבדין אולינן בתר  
18 וראו אם שנים אומרים וכאי ואחד אומר חיב  
19 איפכא ובפשרה לא אולינן בתר רובא עד  
20 שיסכימו שלשתן ולדעת אחור כדאמר בפ' בתרא  
21 דמסכת ע"ז (עב). כדשיימי בי תלתא אפי'  
22 תרי מגו תלתא כדאמרינן בי תלתא עד דאמרי  
23 בתרי תלתא:

1 **וכי תימא פליגי רבנן עליה רבנן שמעון בן גמליאל,**  
2 **והאמר רבי אבהו, שנים שדנו, לדברי הכל אין דיניהם**  
3 **דין, גברא אנברא קא רמית. ונפא, אמר רבי אבהו,**  
4 **שנים שדנו דיני קמונות, לדברי הכל אין דיניהם דין.**  
5 **איתוביה רבי אבא לרבי אבהו, דן את הדין, ויזכה את**  
6 **התיב ותייב את הנפאי, טימא את הטהור מיהר את**  
7 **הטמא, מה שעשה עשו, וגושלם מביטו. הכא במאי**  
8 **סקינן, דקפולוהו עליהו. או הכי, אפוא משלם מביטו,**  
9 **דאמר ליה דיינת לן דין תורה. אמר ליה רב ספרא**  
10 **לרבי אבא, דשטקו במאי, אולימא דשטקו דברב משנה,**  
11 **והאמר רב ששית אמר רבי אפי, טענה דברב משנה**  
12 **חור, אלא דשטקו בשיקול תדעת. ויכי דמי בשיקול**  
13 **תדעת, אמר רב ספא, גנון תרי תנאי ותרי אמוחאי**  
14 **דפליגי אהרדי, ולא איתמר הלכתא לא פמר ולא כמר,**  
15 **וסוגין דעלמא אליבא דחד מינייהו, ואול איהו ועבר**  
16 **כאיך, היינו שיקול תדעת. לימא בתנאי, ביצוע**  
17 **בשלשה, דברי רבי מאיר. והככים אומרים, פשרה**  
18 **ביחוד. סבריה, דבולי עלמא מקשינן פשרה לדין. מאי**  
19 **לאו ביהא קמיפליגי, דמר סבר, דין בשלשה. ומר סבר,**  
20 **דין בשנים. לא, דבולי עלמא דין בשלשה, והכא בהא**  
21 **קמיפליגי, דמר סבר, מקשינן פשרה לדין, ומר סבר, לא**  
22 **מקשינן פשרה לדין. לימא, תלתא תנאי בפשרה. דמר**  
23 **סבר, בשלשה. ומר סבר, בשנים. ומר סבר, ביחוד.**

1 **אמר רב אהא גריה דרב איקא, ואיתמא רב ימר בר שלמיא, מאן דאמר תרי, אפילו חד נמי.**  
2 **והאי דקאמר תרי, כי ויכי דליהו עליה סהדי. אמר רב אשי, שמע מנה, פשרה אינה צריכה**  
3 **קנין, דאי סלקא דעתך צריכה קנין, למאן דאמר צריכה, תלתא למה לי, תסגי בתרי וליקני**  
4 **מניה. והלכתא, פשרה צריכה קנין. תנו רבנן, בשם שהדין בשלשה, כף ביצוע בשלשה**  
5 **נמבר**

1 **תיכני** בתרי וליקני מניה. אפי' דבפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפשרה נמי צריכה הברע דעת מימ מתוך דברי ר'מ דשמעתי דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהו גרילין  
2 שלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי יפולין לחור בהן  
3 **והלכתא** פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוה נמי קנין בטעות דלא בקיאי בפשרה שפיר: **צריכה** קנין. או נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפשרה וקנין  
4 זה מנה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדרקם מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין גומת שצריך בהן קנין על המחילה משום ידאי לאו אתי קנין  
5 הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשטא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש  
6 דצריך הוא לאחר הפשרה אבתר אין קנין מכאן דמוצי' למימר דקנין על אותו שיש לו לאחר פשרה אבל ליתא: מחילין אין צריך קנין ומיהו דבלבנות גרולות פירש דבלבנות דיען  
7 דצריך קנין על המחילה אף על פי שעתיד קנין אחר הפשרה ומכל מקום אין ללמוד מבאן על שאר מחילה שותא צריכה קנין מחילה שעלי דין פשרה אף על פי שידוע מה  
8 מחיל ומנה למחילה בטעות ליה משחול על פי עתה על דעת שתישאו אותו למחול לפיכך צריך לאלף הדבר ע"י קנין ונראה לכתבי רביה מרמיה איהו צריכה קנין הוא דאמר  
9 בפרק המגבל (כ"מ דף קב. ושם) בני סכרי המחוח אצל תנזון ואצל שלוחניו אינו עובר עליו ופליגי התיב רב ששית אמר אינו חוזר עליו (רבא) אמר חוזר דמשעת ובלא קנין איידי  
10 דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בתבי דמר סבר כשהמחוח לא לגמרי פטור לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר לגמרי פטור אלמא מחילה לא  
11 צריכה קנין ודור רסיה דרזישין (דף טו) בני עבד עברי קנה עמא בשטר למה לי שטרא לימא ליה באפי תרי ויל ובלא קנין איידי דין ובלא קנין איידי דין ומי מעני עבד עברי  
12 גופו קניו אבתיי לן שטרא למיל' ויפקירו לשמואל דאמר המפקד עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי  
13 שטר אותו לשון עצמו שכותב בשטר הוי את לעצמן יאמר לו בעל פה דור ראה מהא דתנו סוף תרשא (מבכות דף קד). שאם שרתה כ"ה שנים לול תבעה כתובהה מסתמא  
14 מחלה ובלא קניי איהי כדמתב מעובדא דהתמה דרבי חיאי ומשענו חסין וחדרה לו בשערים דשטור אין משערים דמודה הוי בתו אין ראה דהתם על כרחך לאו כהו דארמין  
15 מילא בעו דתו רסיה דרזישין הוי פטור אלא הוי טעמא מילא בעו שיערים מודה הוא ללא חייבוי' ליה דלא חייבוי' ליה דלא חייבוי' ליה דלא חייבוי' ליה (ושם) דתנו  
16 הוי דנזקין שנים בן תנזק אומר גדול הויק את הגדול ומזיק אומר לא כי אלא קטן הויק את הגדול וגדול הויק את הקטן ומסקי דאפילו כדאמר מוקי ליה ליה והתם אי אפשר  
17 לדחות השעם כלל משום מחילה שהיה הוא עמד ונזח ומבכור שטל חלק בפשטו דאמר ותר' (ב"ב דף קכו) אין לדרקם נמי בכלל מכאן חזר וביצו רבא קרי' מרדכי פשרה  
18 ששה

1 **תיכני** בתרי וליקני מניה. אפי' דבפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפשרה נמי צריכה הברע דעת מימ מתוך דברי ר'מ דשמעתי דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהו גרילין  
2 שלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי יפולין לחור בהן  
3 **והלכתא** פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוה נמי קנין בטעות דלא בקיאי בפשרה שפיר: **צריכה** קנין. או נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפשרה וקנין  
4 זה מנה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדרקם מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין גומת שצריך בהן קנין על המחילה משום ידאי לאו אתי קנין  
5 הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשטא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש  
6 דצריך הוא לאחר הפשרה אבתר אין קנין מכאן דמוצי' למימר דקנין על אותו שיש לו לאחר פשרה אבל ליתא: מחילין אין צריך קנין ומיהו דבלבנות גרולות פירש דבלבנות דיען  
7 דצריך קנין על המחילה אף על פי שעתיד קנין אחר הפשרה ומכל מקום אין ללמוד מבאן על שאר מחילה שותא צריכה קנין מחילה שעלי דין פשרה אף על פי שידוע מה  
8 מחיל ומנה למחילה בטעות ליה משחול על פי עתה על דעת שתישאו אותו למחול לפיכך צריך לאלף הדבר ע"י קנין ונראה לכתבי רביה מרמיה איהו צריכה קנין הוא דאמר  
9 בפרק המגבל (כ"מ דף קב. ושם) בני סכרי המחוח אצל תנזון ואצל שלוחניו אינו עובר עליו ופליגי התיב רב ששית אמר אינו חוזר עליו (רבא) אמר חוזר דמשעת ובלא קנין איידי  
10 דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בתבי דמר סבר כשהמחוח לא לגמרי פטור לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר לגמרי פטור אלמא מחילה לא  
11 צריכה קנין ודור רסיה דרזישין (דף טו) בני עבד עברי קנה עמא בשטר למה לי שטרא לימא ליה באפי תרי ויל ובלא קנין איידי דין ובלא קנין איידי דין ומי מעני עבד עברי  
12 גופו קניו אבתיי לן שטרא למיל' ויפקירו לשמואל דאמר המפקד עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי  
13 שטר אותו לשון עצמו שכותב בשטר הוי את לעצמן יאמר לו בעל פה דור ראה מהא דתנו סוף תרשא (מבכות דף קד). שאם שרתה כ"ה שנים לול תבעה כתובהה מסתמא  
14 מחלה ובלא קניי איהי כדמתב מעובדא דהתמה דרבי חיאי ומשענו חסין וחדרה לו בשערים דשטור אין משערים דמודה הוי בתו אין ראה דהתם על כרחך לאו כהו דארמין  
15 מילא בעו דתו רסיה דרזישין הוי פטור אלא הוי טעמא מילא בעו שיערים מודה הוא ללא חייבוי' ליה דלא חייבוי' ליה דלא חייבוי' ליה (ושם) דתנו  
16 הוי דנזקין שנים בן תנזק אומר גדול הויק את הגדול ומזיק אומר לא כי אלא קטן הויק את הגדול וגדול הויק את הקטן ומסקי דאפילו כדאמר מוקי ליה ליה והתם אי אפשר  
17 לדחות השעם כלל משום מחילה שהיה הוא עמד ונזח ומבכור שטל חלק בפשטו דאמר ותר' (ב"ב דף קכו) אין לדרקם נמי בכלל מכאן חזר וביצו רבא קרי' מרדכי פשרה  
18 ששה



1 לפרש דרוקא נקט בחוקת הבתים (ביב דף קמ. ושם) קצין בפני שנים אבל אי ליכא ב' איך  
2 הקצין קצין ודא ממקצין דבא דפשיה ריזיבה קצין ואפילו הכי קאמר רבנן פשיה ביחד  
3 והא דנקט התם בפני ב' משום דאין צריך לומר כתבו ואין ראיה מכאן כלל דיכול  
4 להקנות בפני שנים ליקים הפשיה שעשה ביחד ור"ח היה מדרקא מדאמרין בפרק הזהב  
5 (כ"ג דף קמ. ושם) היה עומד בגורן ואין בידו

6 משעת כי ידא אמרת מטבע נקטא בחליפין נקטו  
7 ליה מתת אנב סודר פשוט מניה דאין נקטת  
8 בחליפין דרוקא היה ליה לאוקמי בגברא  
9 ערשילאי והשאת אמאי לא משיב בן דליבא  
10 הרי ואן קצין מועיל אלא בפני שנים אלא שמי  
11 הדואי מהני וש דרוזן משום דסתם גורן מציין  
12 הכי בני ארס.

13 **נגמר** הדין אי אתה רשאי לבצוע. כגון שכבר  
14 ידקדק בדין היטב וכמו נגמרו את הדין  
15 דלא מידקדק כל איש פלוני ואתה יחייב בדין  
16 הנגמר כל אלא שיש פלוני לעשות פשיה  
17 שאילמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא  
18 היה מתרצה להפשיה בשום ענין ויפריש בקונטרס  
19 שכבר אמרו איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני  
20 אתה יחייב ולשון שה'ס מוכח בן בוראי אבל  
21 קשה מאי ביצוע שייך השתא אחר שנספק הדין  
22 לגמרי וברחוק י"ט שלא ישע אותו לומר לו  
23 ליעשר וכו' שזאת טענה ברין מיהו משתחייבין  
24 שבועה זה וא זה שרי למימר להו לעשות  
25 הביצוע כדי ליפטר מניעש שבועה

26 **אבל** אחר. פי כיון שלא היה הדין ולא היה  
27 הדין בא פשוט אלא לפני משה ודאי  
28 לדידיה שרי.

29 **מחנה** ואפאה. לוכי נקט ואפאה לפי שיש  
30 דברים שאין מותרים בהלכה על  
31 לאור אפיה הדין על פרק כל שעה (פסחים)  
32 דף לו.) החפנין והדובשנין האיסקריטין עשאן  
33 באלילם חיובין בחמה פסורין.

34 **אלא** כגנו וירודן. והא דכתיב (בראשית ט"ט)  
35 מטוף בני עליה על מעשה דתמר  
36 שיבוש הכתוב כדמורמגין את ארתא ולא  
37 בהיתא.

38 **ונמצא** חזק רודפו. פירוש לדין כדמוכח  
39 הכי רבי הא דנקט אחר רך שאם  
40 היו שניהם חזקים הישי היה מטיעה  
41 אלא תכנס את דבריהן. גיש נרש ועשר לא שייך  
42 לשון זרעה שאינו ירא מפניהם אלא  
43 כלומר אל תכנס את דבריהן כדי להזקק לו  
44 כבוד.

כגנר

1 נגמר הדין. שאמרו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אמר לבצוע.  
2 משבאו לדון אסור לדיינים לבצוע. המבדק. המשבט אבל אחרון אוחז בשלש  
3 ורודף שלום. וכיון שהיה שומע מחלוקת ביניהם קודם שיבואו לפניו לדון היה  
4 רודף אחריו ומטיל שלום ביניהן. תורת אמת וגו'. משתעי באהרן כי שפתי בני  
5 ישמרו דעת וגו' (מלאכי ב.) הרי שנוטל כו'.

6 ויבצע לשון גזילה דכתיב (משלי א) כן  
7 אחרות כל בצוע בעצת אב נפש בעליו יקח  
8 כגנר יודעה. שהיה לו לומר לחזירו לאבינו  
9 אחרי שהיו דבריו נשמעין לאחור. אלא  
10 לתנא קמא. תנא קמא דאמר אסור לבצוע  
11 דריש ליה להאי משפט וצדקה שהיה דור הן  
12 את הדין יחייב את החייב וראה שהיה עני  
13 מחויב ממון וזהו משפט לבעל דינו מתוך  
14 ביתו. פוטר מים ראשית מדון. אם באת  
15 לפטור ולחשוק המריבה ומשלה במים  
16 כדלקמן ולשום שלום בניהו. ראשית מדין.

17 קודם שתשא ותתן בדין פטור אותה. נפשחו.  
18 ורדפו אחר השלום. קשת. בעל תמימה  
19 מטריח דיינין. ה'ג שבא יחייב חזק ונמצא  
20 רודפו. ורדף את הרשע להפך את הדין.  
21 שיושב לפני רבו. ובא דין לפני רבו ולא  
22 לפני וראה התלמוד זכות לפני חובה  
23 לעשר רבו מועה ברין מיהו משתחייבין  
24 כבוד לרבו וישתוק תלמודו כי ולקמן (דף ק.)  
25 מפרש מאי משפט דלא תגורו לשון כינס  
26 הוא: את מי הן מעידין. כאילו קו מעדיין  
27 בדקדק'ה כדאמר לקמן (דף ח.) שגטדין  
28 אותו להחזיר ממון לבעליו. ועמדו שני  
29 האנשים אשר להם הדיב. ואוקמין מבסד  
30 שבועת ליהוה (ל"ג בעומר הכתוב מדבר: ב"ט)  
31 לצדק הוה. שאם אטעה אינעש: תלמוד  
32 לומר. ביהושע עמכם בדבר המשפט לפי  
33 מה שעם לביכם שילבכם בטע דבר  
34 כלומר בעטותיהם עמכם משפט לפי אותו  
35 דברים שתפוטו ולא תיענשו: דאין לו לדיין.  
36 לירא ולמנוע עצמו מן הדין. אלא לפי מה  
37 שענין ראותו. לידון ויחזיק להוציא את הדין  
38 ולאמיתו ושוב לא יענשו: הדיב ידפי נפרו.

39 דאמרין לעל שוב אין אתה רשאי לבצוע  
40 מצוה

41 **נגמר הדין, אי אתה רשאי לבצוע:** "סרמ"ש בנכ"ש  
42 **סימן:** רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר,  
43 **אסור לבצוע, וכל הבצוע היה זה חומא, וכל המבדק**  
44 **את הבצוע, הרי זה מנאי, ועל זה נאמר 'בצוע**  
45 **ברך, נאי ה', אלא יקוב הדין את הדין, שפאמר**  
46 **'כי המשפט לאלהים הוא'. וכן משה היה אומר**  
47 **יקוב הדין את הדין, אבל אהרן אוחז שלום ורודף**  
48 **שלום, ומשים שלום בין אדם לחברו, שפאמר 'תורת**  
49 **אמת יהיה ביהוה, ועולה לא מנאי בשפתיו, שלום**  
50 **ובמישור הלך אהרן, ורבים השב מעוין'. רבי אלעזר**  
51 **אומר, הרי שגול סאה של חטים, וקמחה, ואפאה,**  
52 **והפריש ממנה חלה, ביצד מברך, אין זה מברך**  
53 **אלא מנאי, ועל זה נאמר 'בצוע ברך נאי ה'.**  
54 **רבי מאיר אומר, לא נאמר 'בצוע' אלא כגנר הודה,**  
55 **שפאמר 'יאמר והודה אל אחיו, מה בצע פי תגורו**  
56 **את אחינו, וכל המבדק את יהודה הרי זה מנאי,**  
57 **ועל זה נאמר 'בצוע ברך נאי ה'. רבי יהושע בן**  
58 **קרח אומר, מצוה לבצוע, שפאמר אמת ומשפט**  
59 **שלום שפטו בשעריכם, והלא מקום שיש משפט**  
60 **איתו, ולשפטו שיש שלום אין משפט, אלא,**  
61 **איתו ולשפטו שיש בו שלום, הוי אומר זה ביצוע,**  
62 **וכן בדרך הוא אומר 'יהי דוד עושה משפט וצדקה'**  
63 **והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה, וצדקה אין**  
64 **משפט, אלא איתו משפט שיש בו צדקה, הוי אומר**  
65 **זה ביצוע. אהאן לתנא קמא, דן את הדין, וזכה את**  
66 **הנאי ויחייב את החייב, וראה שנתחייב עניי ממונ**  
67 **ושלם לו מתוך ביתו, זה משפט וצדקה, משפט ליה**  
68 **וצדקה ליה, משפט ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה**  
69 **ליה שישלם לו מתוך ביתו. (וכן בדרך הוא אומר 'יהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו'**  
70 **משפט ליה שיהיה לו את ממונו, וצדקה ליה שישלם לו מתוך ביתו). קשיא ליה לרבי, האי**  
71 **משפט ליה שיהיה לו את ממונו, אף על פי שלא שלם מתוך ביתו, והו**  
72 **משפט וצדקה, משפט ליה וצדקה ליה, ורבי אומר, אי משפט ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו**  
73 **ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ,**  
74 **ואי אתה**  
75 **צאו ובצוע, שפאמר 'פטר מים ראשית מדון ולפני הנזעל הריב נמוש' קודם שנתנעל הריב אי**  
76 **אתה יכול לנמוש. (ורבי יהושע בן לוי) אמר, שנים שבאו לדין, אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע דבריהן, או משתשמע**  
77 **דבריהן, ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה, אי אתה יכול לנמוש, עד שלא תשמע דבריהן, או משתשמע**  
78 **דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה, אי אתה יכול לומר ליה, איני נזקק לכם, שפאמר 'תשמע דבריהן, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ, וצדקה ליה שיהיה לו ממונ,**  
79 **ואי אתה יכול לומר לפני רבו, וראה זכות לפני רבו, ואיני נזקק לך, שפאמר 'לא תגורו מפני איש'. רבי חנין**  
80 **אומר, לא תכניס בדרך מפני איש, ורוח עדים יודעים את מי הן מעידין, ולפני מי הן מעידין, ומי עתיד ליפרע מהן, שפאמר 'אני**  
81 **שני האנשים אשר להם הדיב לפני ה', ויהו הדיינין יודעין את מי הן דינין ולפני מי הן דינין, ומי עתיד ליפרע מהן, שפאמר 'אלהים**  
82 **נצב בעדת אל'. וכן ביהושפט הוא אומר 'יאמר אל השופטים, ראו מה אתם עושים, פי לא לאדם תשפטו פי לה'. שפאמר 'אמר**  
83 **הדין, מה לי בצער תנה, תלמוד לומר עמכם בדבר משפט, אין לו לדין אלא מה שענינו ראות. היכי דמי גמר דין, אמר רב יהודה**  
84 **אמר רב, איש פלוני אתה חייב, איש פלוני אתה נאי. אמר רב, הלכה כרבי יהושע בן קרחה. איני, והא רב הונא, תלמידיה דרב**  
85 **יהוה, כי היה אותו הקמיה דרב הונא, אמר רבי, אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו. מאי מצוה נמי דקאמר רבי תלמיך בן קרחה,**

**סנהדרין, דיני ממונות בשלושה – פרק ראשון דף עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קפ"ה**  
 רש"י תוספות

מצוה לסימך להו. ברישא אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו דפתחין להו בפשרה:  
 היינו ד"ק, דרשמו נגמר היין אי אתרו רשאי לבצוע הא מקודם גמר דין רשאי  
 לבצוע ד"ק, דרשמו הוא: איכא בנייתו מצוה. להכיור פשרה לת"ק ליכא מצוה:  
 איכא בנייתו משתשבעי דבריהם. לת"ק אפילו שבע דבריהם רשאי לבצוע עד  
 שגמרי היין ויאמרו זה זכאי וזה חייב לר"ש בן  
 שמיא משתשבעי את דבריהם ודעת להיכן  
 נוטה אע"ג דלא נגמר אין רשאי לבצוע:  
 מקראי זה. ורובעו בריך אלא כנגד מעשה  
 העגל. שעשה אחרן פשרה בינו לבין עצמו  
 והורה היתר לעצמו ולעשות להם את העגל:  
 ויכן מוכח. הבין מהזבח לפניו שהרגו את  
 חור על שלא עשה להם: אחרן. כוון ונביא  
 היה: ולא הויא אלו תקנתא. דהא סופן  
 לעשות כן מוכריה בן יהוידע וחרב בית  
 המקדש על כ"ב ויחי תנאי. דלית להו  
 משתשבעי דבריהם אי אתה רשאי לבצוע:  
 האי פוטר מים מאו רדשי בית. תחילת דינו.  
 לעתיד לבא: על דברי תורה. שלא עסק  
 בתורה: פוטר מים. שפטר התורה ממלו  
 הוא אפוסר מדוני תורה ממשלה למים:  
 דכתיב (ישעיה נז) חור כל צמא לכו למים:  
 לצנינא דביקרא. כשהנהרג בלד פעמים  
 שהוא יראא לשדות שעל אפיו כעין נגירם  
 וצנינות קטנים ואם אינו סותמו מדי דינו.  
 ומרובו ושוב אינו יכול לסותמו והיינו  
 דקאמר קרא פוטר מים ראשית מדון כלומר  
 ראשית מדון ומריבה דאמה לפוטר מים פוטר  
 פותח כמו פוטר רחם (שמות יג): לנודא  
 דנפלא. דפח של גשר בתחילה כשדורסין  
 עליהם מנענעות וסוף מתחזקות ונקבעות  
 במקומן והכי נמי כשאדם מרוב בטשח  
 מתחזקת ובאה ולא מקרא נפקא: מוכיח  
 השמע ואדיש. אשירו שמועם חרפתו ושותק  
 ומרגיל בכך ואדיש שמו דדש דש (גטין דף  
 נ"א): חלפת בישיבת סאה. הלבו דהם  
 בשתיקתו מאה רעת שהיו באות עליו על  
 ידי התגה: פוטר מים. המתחילה (מדון) ופתוח  
 בקטטה הוא תחילת מאה שנים. מן:  
 נטריקוס מאה דני לא מדון בגימטריא מאה:  
 אחרי תלת נבבא לא מיטביל. כלומר אם  
 עובר אדם עבירה פעמים ושלוש באה  
 עליו פותחת אל תימה דאחרת תלת נבבא  
 לא מיטביל וסופו ללקות באחרונה: שב כויר  
 לאשכחא. שבע בורות כריות לרגלי אש  
 שלום ומבולגם יצלו: וחד כוירא לעבדי ביש.  
 לעשה רשעה: יפול. בתקלה ראשונה הבאה  
 לה: דמבי דינא שקלה גליש'. מי שנטלו כ"ד  
 סליתו לפורעה לאחר: ליומר וליויל. הואיל  
 דין אמת דלא נהפסי כלום אלא גזילה  
 הוציאו מידו: כל חכם הוא. ביהרר כתיב  
 ומשמע על שנוא זכאי ולא שנוא חייב כולן  
 במשמע: אינו יניימא דיקולא שפיל.  
 כשאשה מנגממת סתם שעל ראשה אשה  
 נותנת בו פליכה ומלאכת ידיה בו שפיל  
 כלומר מתוך שהיא עעילה אין מלאכתה  
 נכירת וכולן משלותו חזי: אדייה לנזיחה וכן.

**כנגד** מעשה העגל. אקרא הותרת אמת קאי כדכתיב בספיה ורבים השיב מעון שיא  
 להם תהנה כדמסיק.  
**אלא** על דברי תורה. והא דארמיתין בפרק במה מוליקין (שבת דף לא) ששואלין לו  
 נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה החם באדם ששוק בתורה  
 מירי שלא אלא קבע עתים והבא מירי כבלא  
 עסק כלל אי נמי שאולים לו תחילה על משא  
 ומתן באמונה ומימי יקבל דינו תחילה על דברי  
 תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דיעו  
 במה שנטשו מדבריי תורה.  
**לנודא** דגמלא. וה"ק פוטר מים דהיינו נודא  
 דגמלא שפטרת את האדם מן המים  
 כך הוא ראשית מדון:  
 שאינו

**מצוה למימרא להו, אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו.**  
 היינו תנא קמאי, איכא בנייהו, מצוה, רבי יהושע בן  
 קרחא כבר, מצוה. תנא קמאי כבר, רשות. היינו דרבי  
 שמעון בן כנסיא, איכא בנייהו, משתשבעי דבריהן  
 ואתה וידע להיכן היינו נוטה, אי אתה רשאי לאמר להן  
 צאו ובעצו, ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי, דאמר רבי  
 תנחום בר חנילאי, לא נאמר מקראי זה אלא כנגד  
 מעשה העגל שצאמר 'ורא אחרן, ויכן מוכח לפניו'. מה ראה, אמר רבי בנימין בר רפי, אמר  
 רבי אילעור, ראה חור שגובות לפניו. אמר, אי לא שמענא להו השתא, עברו לי כפועקבו בחור,  
 ויפשיים בי 'אם יהרג כמקדש ה' פהו ונביא' ולא תניא להו תקנתא לעולם. מוכח דליעבורו  
 לעגל, אפשר הויא להו תקנתא בתשובה. והני תנאי, 'פוטרי מים ראשית מדון' מאי דרשי ביה?  
 קרב המנוגא, דאמר רב המנוגא, אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה, שצאמר  
 'פוטרי מים, ראשית מדון'. אמר רב הונא, האי תניא, דניא לצנינא דביקרא דמיוא, פיון דרווח  
 ורוח: 'אפי קישישא אמר, דמי לנודא דגמלא, פיון דקם קם: שמע' וית"ש' שב"ע זמיר'ת הו"א  
 סימן: תהוא דהתו קאמר ואויל, טוביה דשמע ואדיש, חלפיה בישיבת סאה, אמר רבי שמואל  
 לרב יהודה, קרא כתיב 'פוטרי מים ראשית מדון', ריש מאה דיני. תהוא דהתו קאמר ואויל,  
 אחרתיה תלת, נבבא לא מיטביל. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא כתיב 'מה אמר ה' על שלשה  
 פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשכח'. תהוא דהתו קאמר ואויל, שב בירי לשלמנא, וחדא  
 לעבד ביש. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא כתיב 'פי שבע יפול צדיק וקם (ורשע יפול  
 באחר) (ורשעים יפישלו כרעה)'. תהוא דהתו קאמר ואויל, דאויל מבי דינא שקל גלימא, ליומר  
 וקר וליויל באחרתא, אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא כתיב 'ונם כל העם הזה על מקומו  
 יבא בשלום'. תהוא דהתו קאמר ואויל, היא גימא דיקולא שפיל. אמר ליה שמואל לרב יהודה,  
 קרא כתיב 'בעצלתים יפוך המקרה וגו'. תהוא דהתו קאמר ואויל, נבבא דרתינא עליה, אדייה  
 לנזיחה וקם. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא כתיב 'גם איש שלומי אשר בטחתי בו וגו'.  
 תהוא דהתו קאמר ואויל, פי דרתינא תהו ענינא, אפתיא דספספרא שכיבן, השתא דלא ענינא  
 דרתינא, פוריא בן שיתין גומדי לא סני לו. אמר רב הונא, כתיב, מעיקרא כתיב  
 'ונערתיה לך שם, ודברתי אהך מעל הפפורת', ותניא, ארון תשעה ופפורת ספתי. הרי פאן  
 עשרה. (ולבסוף כתיב) 'ותבות אשר נקה המקדש שלמה לה', ששים אמה ארפו, ונעשרים רחבו,  
 ושלשים אמה קומתו', ולבסוף כתיב 'מה אמר ה', השמים כסאי והארץ הדם רגלי, אויה בית  
 אשר תבנו לי' וגו'. מאי משמע, דהאי לא תגור' לישנא דכונשי הוא. אמר רב נחמן, אמר  
 קרא 'ויון לא השתה ולא תאגרי'. רב אחא בר יעקב אמר, מהכא, 'תכין פקין לחמה, אגרה  
 כקצור מאכלה'. רב אחא בר ריה דרב אוקא אמר, מהכא, 'אגרי פקין בן משפיל': אמ"ת ממוין  
 וי"א' סימן: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל דין שרין ויון אמת לאמתו, משרה  
 שכינה בישראל, שצאמר 'אלהים נצב בעדתי אל, בקרב אלהים ישפטי'. וכל דין שאינו דין  
 אמת לאמתו, גזים לשכינה שתסתלק מישראל, שצאמר 'משד עניים מאנחת אביונים עתה  
 אקום אמר ה' וגו'. ואמר רבי שמואל בר נחמן (בנחמן) [בנחמין] אמר רבי יונתן, כל דין שנטול מזה  
 ונתן לזה שלא כדיון, קדוש' שהיה הוא נוטל מקמו נפש, שצאמר 'אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר  
 תרבא עני בשער' 'פי ה' ריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש'. ואמר רבי שמואל בר נחמני, אמר  
 רבי יונתן, לעולם ריאה דין עצמו, פאילו חרב מניצת לו בין ריכותיה וגינתה פתוחה לו מתחתיה,  
 שצאמר

משה העגל. אקרא הותרת אמת קאי כדכתיב בספיה ורבים השיב מעון שיא  
 להם תהנה כדמסיק.  
 על דברי תורה. והא דארמיתין בפרק במה מוליקין (שבת דף לא) ששואלין לו  
 נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה החם באדם ששוק בתורה  
 מירי שלא אלא קבע עתים והבא מירי כבלא  
 עסק כלל אי נמי שאולים לו תחילה על משא  
 ומתן באמונה ומימי יקבל דינו תחילה על דברי  
 תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דיעו  
 במה שנטשו מדבריי תורה.  
**לנודא** דגמלא. וה"ק פוטר מים דהיינו נודא  
 דגמלא שפטרת את האדם מן המים  
 כך הוא ראשית מדון:  
 שאינו

משה העגל. אקרא הותרת אמת קאי כדכתיב בספיה ורבים השיב מעון שיא  
 להם תהנה כדמסיק.  
 על דברי תורה. והא דארמיתין בפרק במה מוליקין (שבת דף לא) ששואלין לו  
 נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה החם באדם ששוק בתורה  
 מירי שלא אלא קבע עתים והבא מירי כבלא  
 עסק כלל אי נמי שאולים לו תחילה על משא  
 ומתן באמונה ומימי יקבל דינו תחילה על דברי  
 תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דיעו  
 במה שנטשו מדבריי תורה.  
**לנודא** דגמלא. וה"ק פוטר מים דהיינו נודא  
 דגמלא שפטרת את האדם מן המים  
 כך הוא ראשית מדון:  
 שאינו

הרים אגרופו עלי ועמד לנגד: רחמימן הוה ענינא. כשאהבתו היתה עזה ביני לאשה: אפתיא דספספרא שכיבן. על רוח הסיף היינו שוכבים שניה לא פני לו, לא די  
 לנו: הרי כן אשגרה. גובה מן הקרקע הרי שוקב"ה משרה שכינתו בעשרה ספחים סמוך לקרקע ועוד באורך הכפרת באמונה חוצי: ולבסוף. בבמיקר היה גבוה שלשים  
 אמה ואורכו כוכחאטא נאמר להם אויה בית אשר תבנו לי שתוכל שכינתו להיות מצומצמת בתוכו: עתה אקום. אסתלק משער ביד:

מפני שלשלמה. כענו של מקום: ששים גבורים. תלמידי חכמים וששים לאו דוקא: מלומדי מלחמה. מלחמתה של תורה: אם בירך לך. לדין בבקר שהיא אמיר. אומרה. והכי משמע דענו לבקר הציאו לאור משפט: קולו תלוי. עונשה של הטייה לתלמיד היושב לפני רבו. ובא דפי לני רבו הוא לא נזקק לבקר נענש אם שחוק הוא מבין רבו שטויה: נכספין שיבא מבשרה. שיגענו נסורת קטנה מן הקודה כלומר שאם נטעה ישתלש העונש בין כולנו ויקלי מעלי: שיבא. נסורת מלת (השע) על פי שבבים ידה עגל שומרן ומתרגמין לניסיר לודחין: מבתי. בקאין בטריפת: אם דומה הדיין למלך. שבק בטיב דינין ומלא חכמה כמלך זה שהוא עשירי: שמחור על היתנות.

1 שאינו צריך כלכלום. כלומר דגמור וסמך וכו' 1  
2 מוכה ממדינותי עלה דבי נשיאה 2  
3 אוקמו דינא דלא גמיר מיהו כפי"ג דכתובת 3  
4 (דף קה) מייית עלה על דין שאינו מקבל שודר 4  
5 ומשמע שאין צריך כלכלום שהוא עשירי 5  
6 תהא ודיו. שלא להטיל אימה על הציבור 6  
7 לדחותו יותר מדיא וכן מוכח לקמן 7  
8 (דף ט) דרשנין מתאי קרא אחרה לדין 8  
9 שסיבול את הציבור. פסילנא 9

אבא, אמר רבי יונה, מהקא אמור להקמה אחותי את', אם ברור לך הדבר פאחותך שהיא אסורה לך, אומרנה, ואם לאו את האמרה. אמר רבי יהושע בן לוי, עשרה שישבו בדין, קולו תלוי בצנאר פולן. פשיטא, לא צריכא אלא לתלמוד היושב לפני רבו. רב הונא, כי הוה אביי דאיש לקמייהו, כשריפא וימיתי עשרה שבין מבי רבי, כי הוה רב הונא, כי הוה אחי מריפתא לקמייהו, מכניף להו לכלוליה טבחי דמתא מחסויא. אמר, כי חיכי דלימטיין שיבא מבשרה. כי אחא רב דימי אמר, דרש רב נחמן בר פהן, מאי דכתיב למלך במשפט יעמיד ארץ, ואיש תרומות יתקנה'. אם דין דומה למלך שאינו צריך לכלום, יעמיד ארץ, ואם דומה לכהן שמתור בבית התרנות, יתקנה. דבי נשיאה, אוקמו דינא דלא הוה גמור, אמרו ליה ליהודה בר נחמני, מתורקמינה דריש לקיש, קום עליה באמורא, קם לחין עליה ולא אמר ליה ולא מידי, פתח ואמר, 'הוי אומר לעין הקדשה, עורר לאגון דומם, הוא יורה, הנה הוא תפוש והב וקספך, וכל רוח אין בקרבך' ועתיד תקדוש בךך הוא ליפרע ממשמדין, שנאמר 'וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ'. אמר ריש לקיש, כל המשמיד דין (על הציבור) שאינו הנוק, פאילו נטע אשירה בישראל, שנאמר 'שופטים ושומרים תתן לך', וסמך ליה לא הטע לך אשירה כל עין. אמר רב אשי, ובקומם שיש תלמידי חכמים, פאילו נטעו אצל מונב, שנאמר 'אצל מונב ה' אלתיך', כתיב 'לא תעשון אתי אלהיכם באהלי אלהיכם', אלהיכם כקף ואלהי והב דלא עבדי, ואר דעין שרי? אמר רב אשי, אלהיכם באשכול וקב, ואלוהי כקף באשכול והב. רב, כי הוה אחי לבי דינא, אמר הכי, ברעותי נאפשה לקטלא נפיק, ונכי ביתיה לית הוא עבדי, ורקון לביתיה עילי, ולואי שתהא ביאה כפיצאה. כי הוה הוי אמבניה (דספרי) אבתריה, אמר, 'אם יעלה לשמים שאו [וגו]', פגללו לגנזא יאבד [וגו]'. מר וזמרא חסדיא, כי הוה מכתפי ליה בשפתא דרובלא, אמר הכי 'כי לא יעולם חוסן, ואם גור לרוד דרוד'. דרש בר קפרא, מנא הא מילתא דאמרו רבנן, הוה מתנוון בדין, דכתיב 'לא תעלה בקמעלות' וסמך ליה 'ואלה המשפטים'. אמר רבי אלעזר מניין לדנין שלא יפסע על ראשי עם קודש, שנאמר 'לא תעלה בקמעלות' וסמך ליה 'ואלה המשפטים אשר תשים' 'אשר תלמדם' מיבעי ליה. אמר רבי ירמיה, ואיתמא רבי תיא בר אבא, אלו פלי הדינין. רב הונא, כי הוה נפק לדינא, אמר הכי, אפיקו לי מאני תנותאי, מפל ורצועה וזופרא וסנדלא. ואציה את שופטים בעת ההוא, אמר רבי יוחנן, פגנד מפל ורצועה תהא ודיו. 'שמע בין אחיכם ושפטתם', אמר רבי חנינא, אחרת לבית דין שלא ירצועה דברי בעל דין, קודם שיבא בעל דין כהו. ואחרת לבעל דין שלא יטעם במלך לדנין קודם שיבא בעל דין בתירו, קרי ביה דין 'שמע בין אחיכם'. רב פהנא אמר מהקא, כדמי תשא לא תשיא. ופשקתין צדק, אמר ריש לקיש, צדק את דנין ואחר כך תחכו. 'בין איש ובין אחיו (ובין גרו)', אמר רבי יהודה, אפילו בין בית לעלמה. 'ובין גרו', אמר רב יהודה, אפילו בין תנור לכיורים. 'לא תכירו פנים במשפט', רבי יהודה אומר, לא תכירוהו. רבי אלעזר אומר, לא תנפירוהו. ואשפיקינהו דרב, אתא לקמייהו לדינא, אמר לו, לאו אשפיקינא את, אמר לו, אין. אמר ליה, דינא אית לי, אמר ליה, פסילנא

וצריך להוסיף דמים: לא תכירוהו. אם הוא אומרך: לא תנפירוהו. אם הוא שונאך: לא תעשה לו כנכרי לחיבים: אמר ליה. והוא גברא לרב: ולאו אלושפינא את. כלומר אף אחת זכור שעשית עמך חסד: א"ל. רב און: אמר ליה. הווא גברא דינא אית לי. ורועה בין שותא דין.



פסילנא לך, וסחברני טותבך; חויהי, רב כהנא להחוא גברא; דחוח נאים ביה.  
 ברב טומך ובוטח עלוי מדיק גבוהות; מפיקנא לך רב ממונה, אודיעך שאן רב  
 יכול לסייעך דמשמתינא לך; אולימא לעיניו ביה ומיפסקהו. לאמיתו; לאקדומיה.  
 אמ בא לפניך דין של פרוטה חזור ובא דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדם  
 לחוקך; כי המשפט מלאים הוא. כאילו  
 אתה רב ומצינא מעלי מדיק גבוהות; שדרי עולו  
 להחזיר ממנו לבעליה; על דבר זה. שנטל  
 שררה לעצמו לומר תקריבון אלי (ברים א)  
 שדרי לה לומר תקריבון לפני השכינה; נעשה  
 משה. שלא וכה שלא אמרו לו פרטתה תבטש  
 עד שבא משה לפניו ולא ידע מה להשיב  
 כתוב וצאה את שופטים; משמע עד  
 החמישים הוחרר הדין; ציבור במשפט  
 הדיקס על כרחם; ובתיב וצאה אתכם.  
 דציבור בעצמם הודיעו ומה הוצרך להוחרר;  
 כי אתה תבוא את הדין. משמע גם אתה  
 כאחד מהם; כי אתה היית; משמע עליון  
 שררה נהיה עליהן; משה אמר לו וקנים  
 שבידו עמכם. על פיהם עשה מעשה הוא  
 תשתרר עליהם; דהחוא קרא ידכי אתה תבוא  
 משה אמרו כדכתי' ביה אל הארץ אשר  
 נשבעה ד' וכו' ובמקרא ידכי אתה תבוא כתיב  
 אל הארץ אשר נשבעתי אבותיכם כי  
 אלמא דהדיקב בעצמו אמרו; דבר אחי.  
 מנהיגו אחי; וימא דרינא. שני וחמישי תקת  
 עורא דהי' בביק (דף פב); אומניו דרינא. ביד  
 ששולחן שלוחם לבעל דין שבעולם ויור  
 לבא ולדון לפניכם; צריך השליח להמניו  
 בשם שלחן; ואמר משפטי דהו. מלניו דין  
 מומיקר לא אמר כלום ואי לא אויל לא  
 משמתינן ליה; דייני קנסות; זה שבעולם ויור  
 מדינו; המוציא שם רע. לא מנאתי לבתר  
 בתוליב אמר להפסידה חובותיה ולא להרעה  
 שאניו מביא עדים שזונתה חותמי' איה;  
 אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בשלשה;  
 והכמים אומרים כו'. מפני שיש בו דיני  
 נפשות קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא  
 מוציא שם רע דיני בעי נפשות ובגון  
 שמביא עדים ובגמרא פרכינו וכי שו בו דיני  
 נפשות הוא; הוי השתא מירא לא דיני  
 נפשות מוא; דאיכא עדים; ור"ם פבר אין  
 חוששי' ללעי. אין חוששי' משום שביבואו  
 לכדי וצא הקול ישמענו עדים ריבואו ועידו  
 שנתתו חתומי' וכעשוי אין אב העל ידוע ורבן  
 ובעי' כ"ג דשטמי' אבי לילי; דיני נפשות ובגון  
 סברי חוששי'; דב"ע לא חיישינן ללעי. ואם  
 תחלתה בדיעו של בעל לא בא לידון על פי  
 עדים אלא על ידי עצמו להפסידה חובותיה  
 מזור רבנן ובישלשה; והכא גנון דאיבינא  
 עשרים ושלושה. שאמר הבעל להביא עדים  
 שזונתה תחתי' ולא מצא; ואיבדו. דיינינן  
 והלכו להם; ואמר. הואיל לא די עדים דני  
 לי מידת בשלשה דיני ממונות להפסידה  
 חובותיה; ע"י עצמו דקדיל (חובותו דף י)  
 הכמים חינקו אל לבנות ישראל להתולתה  
 מאתם ולא למנהגם מנה דהא חתומיה  
 להפסידה על פיו חוקה אין אדם טורח  
 בסעודה ומכסדה רבי מאיר סבר בשלשה  
 דאך חוששין לכבוד האישותם דגזן אפילו  
 בשלשה רובנן סברי חוששין לכבוד  
 הראשונים ובעי כוליה;

פסילנא לך דהוינא. אמר רב לרב כהנא, פוק  
 דייניה, חויהי דהיה קא נאים [ביה], אמר ליה,  
 אי צייתא צייתא, ואי לא, מפיקנא לך רב מאונף.  
 לפקטן פגדול השמעתון, אמר ריש לקיש, שיהא חביב  
 עליך דין של פרוטה, בדין של מאה מנה. למאי  
 הלקתא, אולימא לעיניו ביה ומיפסקהו, פשימא. אלא  
 לאקדומיה. לא תהוורו מפני איש', (אמר רבי הונן,  
 אל תכניסו דבריו לפני איש). פי' המשפט לאלהים  
 הוא, אמר רבי תמא ברבי חנינא, אמר הקדוש ברוך  
 הוא, לא דיין לשעשים שנוטלין מזה קמון ונותנים  
 לזה שלא בדין, אלא שמטריחין אותו להתרוי' קמון  
 לבעלו'. והרבי אשר יקשה מכם, אמר רבי חנינא,  
 ואיתומא רבי אישית', על דבר זה נעשה משה, שנאמר  
 ויקרב משה את משפטן לפני ה'. מתקופה לה רב  
 הנימן פה יצאה, מו פתיב ואשמעמכם, ואשמעו  
 פתיב, אי מצינא ומזרינא, ואי לא, אזילנא ומזרינא.  
 אלא בדתניא, ראוייה פרישת נהלות שתיקתב על ידי  
 משה רבינו, אלא שזכו בגות צלפחד ונתקב על  
 דין, ראוייה היתה פרישת מוקישש שתיקתב על ידי  
 משה רבינו, אלא שנתחייב מוקישש ונתקתב על ידו.  
 ללמדך, שמתלולין חובה על ידי חייב, וכותב על ידי  
 זכאי. פתיב ואצוה את שפטמכן בעת ההיא, וכתוב  
 ואצוה אתכם בעת ההיא, אמר רבי אלעזר, אמר  
 רבי שמלאי, אזהרה לציבור שתהא אמת דיין עליהן,  
 ואזהרה להדין שיקבול את הציבור. עד פמה, אמר  
 רבי הונן, ואיתומא רבי שבתאי, פאשר שא האמן  
 את הדין. פתיב כי אתה תבוא, וכתוב כי אתה  
 תבוא, אמר רבי יוחנן, אמר לו משה ליהושע, אתה  
 ותקנים שבידו [עמד], אמר לו הקדוש ברוך הוא,  
 מול מקל יתך על קדקדכם, דבר אהר לידו, ואין שני  
 דברין לידו. תנא, וימון בשלשה. מאי וימון, אולימא  
 ברבית וימון, והתנינא, וימון וברכפת וימון בשלשה. וכי תימא, פריש קמפרש מאי וימון, ברב  
 וימון, והתנינא, וימון בשלשה, ברבית וימון בשלשה. אלא מאי וימון, אומניו דדין, פי' הא  
 דאמר רבא, הני פי' תלתא דייני דתיבין, ואולי שליחא דבי דיינא, ואמר ממונא דהדר, לא אמר  
 כלום, עד דאמר משליח דתבין. הני מילי בלא וימא דיינא; אבל בוימא דיינא, לית לן בה:  
 משלומי כפל כו'; שלח ליה רב נתנמן פו רב הקדא לרב נתנמן פו יעקב, ולמדנו רבינו, דיני  
 קנסות, כפמה. מאי קמפינא ליה, הא אגון חנון בשלשה. אלא יחיד מומחה, קמפינא ליה.  
 דאין דיני קנסות, או לא. אמר ליה, תניתויה, משלומי כפל ותשלומי ארבעה ותמשה בשלשה,  
 מאי שלשה, אולימא שלישה דיינות, האמר אבוי דאבדוק משמיה דרב, אפילו ישורה והן  
 דיינות, פסולין לדיני קנסות. אלא מומחין, וקאמר שלישה; ותכמים אומרים מוציא שם רע  
 בגשרים ושלשה; וכי שו בו דיני נפשות, מאי הוי. אמר עופא, בהוששין ללעו קמפינא. רבי  
 מאיר סבר, אין חוששין ללעו. ורבנן סברי, חוששין ללעו. רבא אמר, פוילי' קלמא ללעו לא  
 חיישינן, והכא, בהוששין לכבודן של ראשונים קמפינא. והכא במאי עסקינן, גנון דאיבינא  
 פי עשרין ותלתא למידן דיני נפשות, ואיבדור, ואמר להו, דיניו לי מיהא דיני ממונות.  
 מתיבי

1 **רבה** אמר דביע' כו' בןן האיבנך כ"ג למידן דיני נפשות. שהביא הוא עדים להזימות  
2 עדי הבעל ולא להסיק לקבלם עד דאיבדור מחמת אתנס או מחמת פחד או  
3 להקביל פני הבגל' או למידיה ענלה ערופה ונשאר רק שלשה אין חלום להפסיד  
4 ואזכר איבדור דלא אי' שונו לי מיהה. **מיתניב** כו' בשלמא לרבה תבעו מנון חתלה.  
5 כולמו דלא איבנך לדין נפשות.

6 **והביא** הוא עדים והזימות. קודם נגד הדין  
7 והשתא ליכא מיתה בומזימין בא  
8 לגבות מנון ב' וליכא למיחש ללעו שמא  
9 יבואו עדים אחרים ויעטרבו להוסיף דבין  
10 ההומנו דאי' סהדי שקרי גינהו ובמקום דאיכא  
11 נפשות כלומר שכול לבא לדין נפשות שלא  
12 דהומנו אלא הוכיחו בעי כ"ג ותבעו נפשות ופי'  
13 תבעו מנון סהדי שכול לבא לדין נפשות והיא  
14 לפירוש רבינו תם היא דאיתניצוק לאבי למימר  
15 דביע' חוששין ללעו וברכה טוביא איירי  
16 כשהחשוש עדי הבעל וא לא כונו עדותן  
17 ומשום החוששין ללעו דהו' כ"ג לרבנן דאיכא  
18 חששא דלעו דשיכא מיתה בהתראה סתם  
19 דשמאי גיטרבו להסיק אבל לפירוש הקונטרס  
20 הבינו מן הזה מהו מצוי למימר דביע' אין חוששין  
21 ללעו אפי' דהו' לרבנן בעשרים בשלושה וימ'  
22 לפי הקונטרס תרביב נקט דביע' חוששין ללעו  
23 משום רבואת דר' מאיר דאיעיג' חוששין ללעו  
24 דהו' לדי' מאיר שחששין ללעו כ"ג לרבנן דאיכא  
25 להסדי אחרוני ומיהו קשה לפר'י למאי דמסיק  
26 פלוגתא ממתניין פלוגתא דרבנן ודאי ההשתא  
27 מוציא שם רע דרבי נאמר דאמר בשלושה עד  
28 תביעת מאה כסף דקבעט בא ומוציא שם רע  
29 בעשרים ושלושה דרבנן היינו בחיוב ממת'  
30 האשה ולא תביעת מנון דאין עדותן בטלה  
31 ובחשתי בדין' לרבנן ועוד דנשמע דקאי אהא דאמר רבובלי' עלמא חוששין ללעו ואי  
32 חוששין ללעו כו' איבתחשוש נמי ליהווי כ"ג' לרבי נאמר שמו יבואו עדים אחרים ויעטרבו  
33 להוסיף ויהיה לעו מיהו שם לישב בדמויק בנן דאיבתחשוש בבדיקות איירי נמי שהחשוש  
34 איהו'ם עד האב הבחשה גמורה ההשתא לא מקטלא נמי לרבנן ואפי' הו' כ"ג דאיכא  
35 למיחש להסדי אחרוני ואיג' נמי דהו' מוחשין בבדיקות מינ' ומקטלא  
36 לרבנן והבחשה דבדיקות לאו הבחשה היא ולר"מ הזה הבחשה ואין להקשות לפר'י  
37 לאבי ולכולו אמוראי דלמקנן דלא מתייב מיתה לר"מ היכי מתייב' כו' אבס קאי קריל'  
38 בתבונה דלא מתייב' כו' טעם הדיכא ללא מצוי למיחש ליהווי חיוב סקילה דאמר כסף נערה  
39 (בתבונה דף מרד) המוציא שם רע על הקטנה פטור כיון דלא מצוי למיטיעיא אבא אמת  
40 הזה הדיבר וסקילי רע לומר דמתיא' טעמא לא ממעטינן אלא קטנה לראו בת עונשין כלל  
41 אבל נראה דוחק כש פשידש רית דהשתא בלא חזמה מתייב' כו' סליעם וציל לפר'י  
42 שהיו מותרת בבלעה בשלמא בעל עדותן או כשהוחשש עליו לאו הכי מתייב' כו'  
43 סליעם הוא לא קרינן ביה (ברביס כב) ולו תודה לאשה ויש ללמוד מכאן דאו אתו עדים  
44 אמורא ואלת פולני נהו רביעי ודישה חוקריה לאוסרה על בעלה דמפריש הוא ודלא גרע  
45 למנן ואלתו ובידורשמוש מנא רשביא' פלוגתא דאמוראי אביהא דאמר שפירא פלוגתא  
46 עליון בתובה דברמפיש בקנטורס ויכא פלוגתא לענין' כו' סלע דברמפיש רבינו תם  
47 **חוששין** ללעו חוששין לכבדן של ראשונים. איג' חוששין ללעו אבתי נפקא לן  
48 במאי דחוששין לכבדן של ראשונים שהביא הבעל עדים שניתנה והביא  
49 האב עדים וחושש ויהי' דהו' חוששין ללעו חוששין לכבדן של ראשונים והביא אין  
50 לפרש מדרוששין ללעו כ"ש דחוששין לכבדן של ראשונים כדמוכח מדרבא חזא מה  
51 ענין זה אלעו זה ועוד דהא חוששין ללעו ולכבדן של ראשונים לא חוששין  
52 להדיכא הבעל הביא עדים והזימות אמרי רבנן בא לגבות מנון בג' וכו'  
53 שהביא הבעל עדים שניתנה והביא אב עדים והזימות בעליו רבון וסברי רבנן רבובלי' עלמא חוששין לכבדן של ראשונים ויש לומר דלידורו חבטו מנון היינו שלא תתיר  
54 כה כלל דליכא מיתה אלא מנון בקונטרס פירש דמויק לה כרבא רבי חייא שהביא הבעל עדים שניתנה והביא עדים והזימות וליכא למיחש לכבדן של ראשונים דרינא  
55 אחרינא הוא דמעיקרא הזה חבטו ועבד וטראה חזקין

56 **בערה** ועדים ובהתראה. ומסית נמי צריך עדה אלא משום דבתיב (מבדור לה) והצילו התרה ומסית אין חזקין  
57 מהאי קרא דאין סברא לחלוק בין מסית לשאר חייבי מיתות ועדים והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכניעין לו עדים וגם אין מותרין בו בפירוש אלא אמריתו לו  
58 דהו' גינהו אבינו שבשמיים וענבנו עצים ואבנים כדתייבא פרק ד' מיתות (לקמן דף סו). **באשה** בחירה. הנבון דאמר שבעל חובו ובעל דלא ראו הכי מתוך שאין נזרעין שכולין לומר  
59 לאוסרה על בעלה באנו קא היא איהו נהרגת כדאמרין בריש דהו' בורקין (לקמן דף מא.)

1 והביא תבעו פנו' בןן. ורייתא היא: תבעו מנון חתלה. נשאל בא לדין בעדים  
2 אלא לא פיו להפסידה כתובתה מודינן דבשלשה: תבעו מנון חתלה. דאמר  
3 להביא עדים: **אפילו** כמון. כמון אם לא מצא עדים ונשאל דהו' פיו להפסידה  
4 כתובה אפ"כ' בעינן עשרים ושלושה משום כבוד ראשונים: **אלא לעילא**. דאמר  
5 רבנן לעו חיישי שמוי ישמעו עדי ויבואו

6 תבעו מנון בשלושה היכי משרבתי לה  
7 לעולם עשרים ושלושה לרבנן בעינן משום  
8 דחוששין ללעו: וחיוסום. דהו' ליכא למיחש  
9 ללעו דאיגלי מילתא דאיהו סהדי סמין דהי  
10 סהדי שקרי גינהו ואפילו להפסידה כתובתה  
11 לא מהדמינה ההשתא בתר סהדי שקרי קא  
12 מהדו שקורי שקמיקר ובעי מלימת מאה  
13 סלע לאב ולו תהיה קאמר בא האב לגבות מנון  
14 דקאמרי רבנן אתביעת מאה טלעו שהאב  
15 מבעל שנומא כבר שקרן בשלושה הדמונה  
16 אחריני היא ואפילו כבוד ראשונים ליכא  
17 למימר הכא דרינא אחרינא הוא דמעיקרא  
18 בעל חובו והשתא בא קא תבע  
19 ובמקום **דאיכא** דרינא דהו' נפשות וכל  
20 דהיכא דאיכא למיחש לנפשות כגון בתחילת  
21 הדין אפילו אין לו עדים יש לחוש שמא  
22 ישמעו יבואו עדים בעשרים ושלושה עד  
23 ואית דברמפיש כל הלכות מנון דהא  
24 שמעתתא אמאה כסף דאב תבע לבעל ואי  
25 אפשר לומר כן דהא לא מתייב בעל מאה  
26 סליעם א"כ הביא עדים והומנו דכל זמן  
27 שלא הביא עדים נאמן קאי להפסידה כתובה  
28 דברפישת ללעו ואי שהומנו עדי מיידי  
29 מתניין וכו' ליכא למימר דחוששין ללעו ועד  
30 מדרגסתן בתירוצא דרב חייא בר אבין בא לגבות מנון מבעל עשרים דרבי חייא  
31 להאי תבעו מנון אמאה טלעו מכלל דעד השתא הוה שומעין תבעו מנון אבעל  
32 ואיהו תבע להפסיד כתובה **אבי אמר**. אי בשלא הביא עדים רבובלי' עלמא  
33 חוששין ללעו ובעינן עשרים ושלושה דלימא שמעי סהדי ואהו ומדבעי עשרים  
34 ושלושה ברישא אפילו בעינן עשרים ושלושה לחוששין לכבדן של ראשונים והא  
35 בפלוגתא דמתניין כגון שהביא עדים בתחלת חומנתו לדין דהו' ליכא למיחש  
36 סהדי אחרוני ואיג' אמרי באפי תלחא דהתרה בו מיתה סתם ולא הוכיזו לה סקילה  
37 דכין נערה ומאוסרה רב מאיר כיון דליכא הבא דיני נפשות ובעינן שלשה סמ'  
38 למידין דיני ממונות דכתובה דכי נמי יוזמו ישלם מאה כסף ורובנן סברי כיון דאתרו  
39 ביה מיתה דיני נפשות איכא ומקטלא דהאי תנא הו' וכו' וברייתא דקתני לרבנן  
40 תבעו מנון בשלשה כדתיירבא בר חייא בר אבין: **ושאר כל חייבי מיתות כו'**. גבי  
41 מסית קאי דבשלמא אמר (ברביס י) לא תחמול ולא תבסה התרג' בלי התראה על  
42 ידי חכמתן עדים: עדה. כ"ג ועד שיוידעוהו. עדיו בשעת התראה שהוא חייב מיתה  
43 מחייב רבנן ד**אמר רב אמר** כ"ג סבירא ליה דחוששין ללעו ולכבדן של  
44 ראשונים והביא רבא רבי מאיר כ"ג כגון שהביא עדים מן בתחלת חומנתו לדין  
45 ואמרו שלא התיר בה לפי שהאשה חברה היא ולא הוערבה להתרות בה רב  
46 מאיר שלא עב על גב החבירה היא לא מקטלא חלקל בא צריכין לאכיפתו וכו'  
47 עשרים ושלושה אלא שלשה לדין דיני ממונות דכתובה ורבנן סברי רבי יוסי'  
48 יהודה: **אלא להבחין**. שלא יכול לומר סבור הייתי שמתור:

1 **מיתניב** ו**הקמים** **אומרים**, **תבעו** **מנון**, **בשלושה**. **תבעו**  
2 **נפשות**, **בעשרים** **ושלושה**. **בשלמא** **(לרבא)**, **תבעו**  
3 **מנון** **תחלה** **בשלושה**, **תבעו** **נפשות** **תחלה**, **אפילו**  
4 **מנון** **בעשרים** **ושלושה**. **אלא לעילא**, **קשיא**. **אמר**  
5 **רבא**, **אני וארי** **שבתבונה** **הרמינא**, **ומנו** **רב** **הייא**  
6 **בר** **אבין**, **הכא** **במאי** **עסקינו**, **שהביא** **הבעל** **עדים**  
7 **שניתנה**, **והביא** **האב** **עדים**, **והזימות** **לערי** **הבעל**.  
8 **כא** **לגבות** **מנון** **מבעל**, **בשלושה**. **ובמקום** **נפשות**,  
9 **בעשרים** **ושלושה**. **אביו** **אמר**, **דכולי** **עלמא** **חיישין**  
10 **ללעו**, **ומשום** **פבוין** **של** **ראשונים**, **הכא** **במאי** **עסקינו**,  
11 **כגון** **דאתרו** **בה** **סתם**, **והאי** **תנא** **הוא**, **דתנאי**. **ושאר**  
12 **כל** **חייבי** **מיתות** **שבתבונה** **אין** **מיתותיהן**, **אולם**, **אלא**  
13 **בערה** **ועדים** **והתראה** **ועד** **שיוידעוהו** **שהוא** **חייב**  
14 **מיתה** **בבית** **דין**. **רבי** **יהודה** **אומר**, **עד** **שיוידעוהו**  
15 **באשה** **מיתה** **הוא** **נהרג**. **רב** **פפא** **אמר**, **הכא**, **באשה**  
16 **תבונה** **עסקינו**, **וקמפלגו** **בפלוגתא** **דרבי** **יוסי** **בר**  
17 **יהודה** **ורבנן**. **דתנאי**, **רבי** **יוסי** **בר** **יהודה** **אומר**,  
18 **חבר** **אין** **צריך** **התראה**, **לפי** **שלא** **ניתנה** **התראה**,  
19 **אלא** **להבחין** **בין** **שוגג** **למויד**. **רב** **אשי** **אמר**, **כגון**  
20 **דאתרו**

1 **בערה** ועדים ובהתראה. ומסית נמי צריך עדה אלא משום דבתיב (מבדור לה) והצילו התרה ומסית אין חזקין  
2 מהאי קרא דאין סברא לחלוק בין מסית לשאר חייבי מיתות ועדים והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכניעין לו עדים וגם אין מותרין בו בפירוש אלא אמריתו לו  
3 דהו' גינהו אבינו שבשמיים וענבנו עצים ואבנים כדתייבא פרק ד' מיתות (לקמן דף סו). **באשה** בחירה. הנבון דאמר שבעל חובו ובעל דלא ראו הכי מתוך שאין נזרעין שכולין לומר  
4 לאוסרה על בעלה באנו קא היא איהו נהרגת כדאמרין בריש דהו' בורקין (לקמן דף מא.)

**סנהדרין, דיני ממונות בשלושה – פרק ראשון דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קצנץ**  
 רש"י תוספות

1 דארוך ביה מלקות ולא אתרו ביה קבלא. דהא דאי לא מקטלא אלא לוקח  
 2 דתוך לך מיתת בית דין שלא נאמר בה לא שניתן לאוחרת מיתת בית  
 3 דין לוקח עליו כי אתרו בה מלקות ולא קטלא: משום ר' ישמעאל אפרו בעשירים  
 4 ושלשה. טעמא מפרש לקמן (דף י.) אחר מן הקדמים. והוה שם שלשה או ארבעה  
 5 שיכולה עדות להחייב בשאר. הא דרבי  
 6 עקיבא. במכתב מכות: לא לאו שיש בו' 1  
 7 דממשמע שנאמר (דברים יט) על פי שנים  
 8 עדים (יקום) כל שכן שלשה למה נאמר או  
 9 שלשה עדים אלא להחמיר עליו ליתן חומר  
 10 בעדי שקר שלשיתו והו' א"ע שם שלא היה זה  
 11 נידון על פי שלושה שהיו בשנים שהעידו  
 12 תחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה הכתוב  
 13 את דתו כירגא באלו שאם אהומו יתרג אף  
 14 השלישי מפני שניטפל לעוברי עבירה. קל  
 15 וחומר שישלם שכר וכו'. דקיימא לן מדה  
 16 טובה מרובה מדידת פורענות הלכך ק' 9  
 17 וחומר הוא: כמה דאש אחרים. דעדותן  
 18 בטלה ביוני נפשות. ודחמנא אמר (במדבר  
 19 לז) והצילו העדה ממהיריגין ברת ובתא  
 20 לכתל העדות אלא היה לא הוא אלא זה  
 21 רבי אומר אחר דיני סמונות ואחד דיני  
 22 נפשות. שוין בכך דעדותן בטלה ואינתי.  
 23 בדיני נפשות עדותן בטלה. כוונן שהתרו.  
 24 הקרוב או הפסול בעבור עבירה גניול  
 25 דעתם שאף הם נעשים עדים והרי הכתוב  
 26 הקשיש למשל העדות אם כי קרוב או  
 27 פסול אבל לא התרו הקרוב והפסול בעבור  
 28 עבירה אלא שתקו והבשרים התרו ביה אבי  
 29 בשאר:

1 **דְּאִתְרוּ** ביה לַמִּלְכוּת. וְאֵתָּא מִבֵּיד (מכות יג) לא שניתן לאוחרת מיתת בית דין לוקח  
 2 עליו ואינו היכול לפרש במקלות של מוציא שם ה' חנם. ומתישב ויתמה  
 3 דמשמע הכא דסבר ר' מאיר מכות ב'י א'ם כן הוה דרש קרא והצדיק לענין עדים וזמנין  
 4 דלק' ברלוקמן (דף י.) (מהו הה משני מהא דפרק תיפוק ליה מלא תעבא ליה מצו' לשני  
 5 כדמשני לקמן משום דהוי לאו שאין בו מעשה  
 6 מ' מהו לק' דהא ר' מאיר גמר ב'פ'ק' דמכות  
 7 (דף ה' רש) דעדים וזמנין לוקח ומשלמן ממון  
 8 מוציא שם על ער הדין וגמר לענין דלוקח דענין  
 9 דהוי לאו שאין בו מעשה וכו' הוה דהוה משני  
 10 משום דהוי לאו שניתן לאוחרת מיתת ב'י דהא  
 11 דאית ליה דלוקח עליו לפי סבתה רב אש ועוד  
 12 דרמ' את ליה אחרת לעדים וזמנין מקרא  
 13 אחרת ב'פ'ק' דמכות (ג'ז שם) ויל' דענין  
 14 דגמר עדים וזמנין מוציא שם על ער ה'מ' לענין  
 15 דלא דרשין כדי רשעתו להכי אלא מוקמינא  
 16 לה לדרשה אחריתו באלו נערות (תכונת לב)  
 17 אבל גבי האי אי לאו דגלי קרא דלק' לא היה  
 18 גמירין כיון דרתיב לעשות דרשין מנה באלו  
 19 שוין חלקין (מכות ג'י) דבעינן לאו שם בו  
 20 מעשה או אינו ל'ל' דמציא שם על נפשה לא  
 21 נפקא לן דלק' אלא מודהים א'ם כן הבות הרשע  
 22 דכאמר פרק נערה (תכונת לב) למנו' וסיח  
 23 מיוסרו ויסרו מ'כן וכו' (מ'כן) מודהים א'ם כן הבות  
 24 הרשע:  
 25 **לֹא** בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר  
 26 עליו. אררש' קאי ארקיני ב'פ'ק' דמכות  
 27 (דף ו' רש) לעיל מוקד' רש אומר מה שנין א'ם  
 28 הרגין עד שיהו עדים וזמנין אף שלשה וכו' למימר פליגי אררש' וס'ל דתורגין  
 29 א"ע'ם שאין שלשתן וזמנין דקסבר דאין להקשיש שלשה לשינ' לענין זה דכיון דבתיב  
 30 (דברים יט) ועיתים לו כאשר זמנ' הרי זמנו שיש כח בידהים להרוג בפני עצמם  
 31 דבתיב (שם) ודגה עד שקר חרע דמשמע כל העדות ואינן תורגין עד שיומנו כולן ולא בא  
 32 הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא בא השלישי להקל עליו גירא אלא גם להחמיר עליו א"ע' דרש' מודה דשלשתן תורגין ה'מ' כשכאבו בתוך כדי דיבור כדפרש' התם  
 33 בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנעש א"ע' שבא אח"כ מנדקט טנפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא דיקשא' יעד' שיהו שלשתן וזמנין בבא בבת אחת בבאו זה אחר זה נמי יקישם  
 34 להכי כי דהכי דמקשי לענין לעש' כמותם.

1 **דְּאִתְרוּ** ביה לַמִּלְכוּת וְלֹא אֶתְרוּ בְּהֵאָרְבָּה [בְּהֵאָרְבָּה] **וְקִיפְלֵי** בְּפִלְגֻתָּא דְרַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל וְרַבִּי יְהוֹנָן. **דְּתַנּוּ** מִבּוֹת, בְּשִׁלְשָׁה. מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל אָמַר, בְּעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה. רַבִּינָא אָמַר, בְּנֹגַן שְׁנַמְצָא אֶחָד מִן הָעֵדִים קְרוֹב אוּ פְסוּל, וְקִיפְלֵי בְּפִלְגֻתָּא דְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי אֱלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא. **דְּתַנּוּ רַבִּי עֲקִיבָא** אֹמֵר, לֹא בָּא שְׁלִישִׁי אֶלָּא הַלְחָמִי עֲלִיּוּ לַעֲשׂוֹת דִּינוֹ בְּיוֹצֵא בְּאֵלָּה, אִם כֵּן עָנֵשׁ הַקְּתוּב אֶת הַיִּטְפָּל לְעוֹבְרֵי עֲבֵרָתָא כְּעוֹבְרֵי עֲבֵרָתָא, עַל אַחַת כְּפֹה וְכַמּוֹ שִׁשְׁלֹם שֶׁכֶר אֶת הַיִּטְפָּל לְעוֹשֵׂה מַעֲוָה, כְּעוֹשֵׂה מַעֲוָה. וְהוּא שׁוֹנֵם, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל, עֲדוּתָא בְּתַלְמֵיהֶם. וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל, עֲדוּתָא אֶף שְׁלִישִׁי, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוּ פְסוּל, עֲדוּתָא אֶמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּפֹה דְּכָרִים אֲמֹרִים, בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת. אֶבְל בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, תַּחֲקִינְיָם עֲדוּת בְּשָׂאָר. רַבִּי אֱמַר, אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפֻשׁוֹת. וְאִימְרוּ, כִּיּוֹן שְׁהִתְרוּ בְּהוּ, אֶבְל כִּיּוֹן שְׁלֹא הִתְרוּ בְּהוּ, מִדְּבַר מֵהֶם

הרגין עד שיהו עדים וזמנין אף שלשה וכו' למימר פליגי אררש' וס'ל דתורגין א"ע'ם שאין שלשתן וזמנין דקסבר דאין להקשיש שלשה לשינ' לענין זה דכיון דבתיב (דברים יט) ועיתים לו כאשר זמנ' הרי זמנו שיש כח בידהים להרוג בפני עצמם

דבתיב (שם) ודגה עד שקר חרע דמשמע כל העדות ואינן תורגין עד שיומנו כולן ולא בא הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא בא השלישי להקל עליו גירא אלא גם להחמיר עליו א"ע' דרש' מודה דשלשתן תורגין ה'מ' כשכאבו בתוך כדי דיבור כדפרש' התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנעש א"ע' שבא אח"כ מנדקט טנפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא דיקשא' יעד' שיהו שלשתן וזמנין בבא בבת אחת בבאו זה אחר זה נמי יקישם להכי כי דהכי דמקשי לענין לעש' כמותם.

1 **בְּזִמְנֵן** שהתרו בהן. מפרש ב'פ'ק' דמכות (דף ו. ו) רש) אמר הבנין לודו לאסודרי אתרו או למיחו אתרו אי אמרי לאסודרי אתראי נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחו אתראי מה יעשו שני אחים כי תראה לר'י דמשום שנתכוננו להעד לא אמרין נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלא שהכלים נעמדים כולן כב'י' אבל משום ראייה לתוד שנתכוננו להעד לא דאי לא תימא הכי כל גישן כשנתונן אפני בתוך קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתבון האי' ולר' יוסי אפילו לא יתבון האי' דקאמר מה יעשו ב' אחים ראי' ויכלן תקנן שלא ילכו שניהם להעד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד א"ע' שהעיד אחרו כב'י' ד' א"ע' שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ'מ' עדותן בטלה דרשיך שפיר לאקשי לוך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון דרבעת ראייה רואין יחד ומתכוונן להעיד לכך עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה א"ע' דלענין שלשתן וזמנין לא חוקש אלא כשהעידו בתוך כדי דיבור דחתם הומה משעת העדאת עדים קא אתיא א"ע' ופרוך במכות (שם) דרזן יעיל א"ע' שאינו הולך להעד כב'י' ה'מ' מעיקרא דאבתי אלא אדעתא דיקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לכסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא צריכי לשני קמאי דמזמנעי' הרוג ההורג מיקום דבר דבענין שלכו לקיים דבר בב'י' דין (לקמן דף לז) לענין א'ם עד נעשה דין נראה לר'י דרוקא בער המעיד א'ם עד נעשה דין אבל במתבין להעיד לא דהא טעמא דאין עד נעשה דין נראה או משום דבענין עדות אהתי יעוד להיזמנה וכיון שהעדים בעצמם דנין לא ירעו לקבל הומה על עדותן או משום דכתיב (דברים טז) ומבדו שני האנשים וגו' שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבענין שיהו העדים יכולי הדיינין ולא שיהו בעצמם דנין וסוף טעמי לא שייכי אלא בעד המעיד בפני עד ובמתבין להעיד לא כפי רבינו שמואל שני בעלמא (ב'י' ק' ד"ה י.) שנכנס בו) שנתכונן להעיד אמרין נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן שלשה כולן ולא כמתבין להעיד אין חוקק דמאמרין ב'פ'ק' אחד דיני ממונות (לקמן דף לז) שלשה שנכנסו לבקר את החולה בו משמע חזקא שנכנסו לבקר ולא נתכוננו להעיד אמרין רעו עושין דין אבל נתכוננו להעיד אין עושין דין ועד נראה לר'י ל' חוקק דלא אמרין א'ם עד נעשה דין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה ארזב יהודה דהא ב'פ'ק' דמכות (דף ו. ו) רש) ס'פ'ק' רב יהודה הלכה כרבי יוסי דברייתא בעלמא נעשה עד א"ע' שאינו מוכין להעד ורב יהודה קאמר (ב'י' דף קג) גבי ר' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רעו עושין דין ואמאי לא ברייתא בעלמא נעשה עד ועד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תתא שפעתה גרולה מרייתא לא בעדות תחדש ר'יה דף קכ"ו רש) בראחו שלשה כולן ב'י' ולא כמתבין להעיד באחו שהרג את הנפש שראוה א"ע' שראוהו ביום ומיהו נראה לרשב"א דהני לא פרכי ניהו דרבי יוסי על כרחן לית ליה שיעשה עד ברייתא ואפי' יעיד לבסוף דהא ר' יוסי דאמר עד שיהו שני פי עדים מתרים בו דכאמר בסמוך וכמו שגשעין אין יובלני' להעד אלא התרו בו כר שלשה וכו' אלמא אתון יודין שפעת עדים אלא השאר לא וכן נראה דרבינו רבא חזמו כולן לא היו נהרגין אותן של התרו בו ולא מהני כסדוהיתיהו כלא סדוהתו אחרתינו ולא אמרין נמצא אחד מהם קרוב או פסול לא באותן שהתרו רבא חזמו שיתרו בהן אלא משום דהוי יוסי לא בעי התרו אחרים שפי מרבי בעל דלרבי נתכוננו להעד בעלמא טגי כדמותה מכות (דף ו. ו) ר' יוסי בעי התראה כמות מלא דיני ממונות תורה לאוסופי האי דמשמע דבא דלר' יוסי ברייתא בעלמא אמרין נמצא אחד מהן קרוב או פסול בו דמקאמר ומקיימילי בפלוגתא דרבי ר' יוסי ויהי כהוה שנתקנן במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמו רב יהודה פסק לגמרי ר' יוסי אי נמי לא פסק כותיה אלא במאי דקאמר אבל דיני ממונות התקיים העדים בשאר גירא אבל כמותה עדות סבר כרבי ודאי דקאמר מכות (שם) הכי אמרין' לאו לרבי קאי א'ן מכתב דקאמר אי אמרי למיחו אתראי מה יעשו שני אחים בו ר' יוסי דהכי אמרין' לודו לודו כרחך התראה לאו דרוקא דבדיני ממונות לא שייכא התראה אלא דאי לא בעי אלא שנע' שנתכוננו להעיד והכי אמרין' לודו וכו':

1 ירבי יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהיה פי שני ערוי מותרין בו. וא"ת הנה תנן באלו  
 2 דן הגולף (במת דף ט) רבי יוסי אומר השותא נהרג מפני שהוא כמנוע ומותרת  
 3 בפרק קמא דמכות (דף ו) פריך לן ומשני דההוא היינו כרבי יוסי בר יהודה  
 4 **בפלוניתא** יבן זכאי. תימה דמשמע דקאי אבאי דאמר דכ"ע חוששין ללעז א"כ  
 5 לרבי מאיר. ויהא ידא נמי כב"י אבאי

6 דאיתכחשש בלדיה דהא עיישין שבמי יבואו  
 7 עדים אחרים שניתנה בין לפיה בין לפיה בין לפיה וי"ל  
 8 דמיימי בנות דאמר הגן סהדי לא היה הם עד  
 9 אחר וטעמא דרבנן בעשרים ושלושה לפניה  
 10 דאיימי כשהבחישו עדי האב הבחשה גמורה  
 11 אע"ג לילביא למחשד לסהדי אחרניו מ"ו אביא  
 12 למחשד שמא יזים את עד האב כגון דלא  
 13 הוכחשו ועקרן נמי כ"י א"י נמי איירי דיש  
 14 לבעל שני כתי' עדים המבחישים או תו או  
 15 בדיקויה ודה ליבא למחשד ל"י מאיר לעדים  
 16 אחרים דאפילו יבאו יהיו מוכחשים מאלו  
 17 בדיקויה ולרבנן אביא למחשד לעדים אחרים  
 18 דהבחשה בדביקות לאו כלום א"י נמי דעדי זכאי  
 19 היינו לעדי טעמא דלרבי' לילביא ליבא למחשד  
 20 לאחריניו ועברת דלמיר דבבני' משום בבל  
 21 ראשונים אפילו היינו קודם גמר דין כל שכן  
 22 לאמר גמר דין דאחי טפי שפיר דהיי' כ"י ולרבי'  
 23 מאיר לא שייך כבוד ראשונים דלא היה כאן  
 24 חיוב מיתה והכחשו בדביקות: **ע"ד** האב  
 25 נהרגין ומשלמין ממון. תימה דאמאי נהרגין  
 26 דעמי אבירי אל לחיבי עדו הבעל בטא אלא

27 לחיבי בעל ממון קאיתו עדו האב החרב כן דעדים וממון אל בעו התראה וכד"ו  
 28 מאמרין לקמן בפרק דין בורקין (דף מא) למאן דאמר תבר א"כ התראה עדי נערה  
 29 הנמאסה אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאסורה על בעלה באנו וי"ל דהבא שאני כיון  
 30 שזעדיה דבאים להרוג את האשה וידיעה שיהרגו אותן אם יחמו דאי אפשר לדיות לה  
 31 כלא זה אבל התם לא ידיעה שיהרגה איהי נמי לא ידיעה דהבא א"כ התראה הוא  
 32 דפריך התם אלא אשה חבירה דקיימא לן (כ"ר) יוסי בר יהודה דמקטלא הכי משכחת  
 33 לה היה מימי לעמי' בנות דרבי' שהיא חבירה ודיעי שחברא א"כ התראה: **במזון** לזה  
 34 נעשת לזה. האי דמקשה כפיצ' בירי הרול (כ"ק דף כ"ב. ר"ה גנדי) דפטר התם אפילו  
 35 בגידי דוד ועבדא דודא פופרש שבמק אחר: **לרצונו** ודיעי דהבא א"כ התראה הוא  
 36 דחשב פפיק זה ברר (לקמן דף כ"ו). האי אבנו רשע דחשב הוא דמזיא דאבול גבילות  
 37 לחיאבא כיון שעובר להנאתו על דעת קוט כמו כן היה עושה בשביל פתח ממון ומעיד  
 38 שקר וזה דאמאי התם (דף כ"ו) החשוד על העדות כשר להעיד אלא במקום רשע  
 39 דאיכא סהדי שבא על התראה אלא שהוא גס בעיות ומתייחד עמוך והאי דקאמר  
 40 ארבעים בחפיה וכשר היינו משום דמלקן על ייחוד כל העדות ח"כ מאשת איש  
 41 דמלקן על לא טובה השמעה א"י נמי התם כשר משום דיצרו חופק כ"כ וחושב כאנס  
 42 אבא ארביעה אין יצרו חופק כ"כ א"י ה"נ יצרו חופק וכשר לעדות אחרת ולא ארביעה

43 החשוד על הדרב אל דנו ולא מעידו הוא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ו) ושם) רבעי יציל אן לפרש יציל לפי שהוא פסול מחמת ששנת הרובע שהוא אבן שוכן היה חרש לפרש  
 44 דמאי דהרזי יציל דהיי' מוכח לדאנסו כן אין שואנו כמו הרזו עדי הרזו עדיה נפיקא לפרש לאל מפסל מחמת שבאה אלא מחמת ששנת הרובע טריפה והיי' ראו לחידי תראה  
 45 לפרש הדמיה מרבע לרבע פריך וא"ל לרבא כשר משום דאיידי שרע שרבע לרצונו דאז ארי לחידי ורזי נמצא עד אחי פסול ודעתוין בשלה וק"ק כיון דנרבעי  
 46 לרצונו איירי בחנם נקט לבסוף דהרג רובע יציל פירוש יצילו על עצמם דמרבע לרצונו דמיידי ביה הוי מיצי למיפריך אבתי שיציל את עצמו וי' דמדרגו ותרבע בשתם קרובים פריך  
 47 דיציל ובי' ת"נ דהא כתיבי ביה (שמות כא) מבחא אביו ואנו' אף על פי שהוא קרוב ותרבע ימי כתיבי ערות אבין ואיכא למאן דדרשי לקמן (דף ט) ערות אבין ממש:

48 **ואין** עדים משיש עצמו רשע. הקשה ר"י בר מרדכי דמקראם בפ"ב דרבותא (דף ט"ז ושם) העדים שאמרו כתב ידיו הוא זה אבל אנוסיה היינו קטנים היינו פסולי' עדות היינו נאמנים  
 49 ואמר רבי' דהא בנמרי' אל שני שלא שאמרו אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 50 והשאת אמאי לא פלגינן דיבורא ונהדמיננהו במאי דקאמרי שדיו אנוסין אבל אל מחמת ממון ורואה דהדיא דכתובתא אתאי כמאן דאמר ביש נחלץ (ב"ב דף קלא. ושם) דלא פלגינן  
 51 דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גישה'ת ואל פלגינן דיבורא בחד גופא לומר לאל דמתיין לשעבר מהמתין לרבא כן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא עדיד  
 52 כן דאי היתמנה ליה שדו אנס ניהבניהו שהוא מחמת ממון נאנס כן פלוגי רבעי לחיבונן אן לפרש דלא מחמת ממון במאי דקאמר לרצונו אן פלוגי דיבורא לומר שרבע אתם דאיכ  
 53 חז פלגינן דיבורא ביה ונפא פלגינן אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 54 ממונו דאי היתמנה לומר שרבע שור אחר אבל לא שור ובשורו אן שייך לחלק בן אנוס לרצון כן מוכח הדיא דהא ברר (לקמן דף כ"ה). דהא סוד לירדי אוחפן ברביא' דמתיין  
 55 שלהוא ברביא' אבל אל לדידיה ותדע דאם היה כהן נאשו אחרת הוא ואחר מעידין שפלוגי בא עליה שהוא אל לפרש דהא ברר דמערטרפין להורגו אבל לא להרגה אפילו לאסורה על בעלה  
 56 אע"פ שנסתרת באנוס אע"ג דבהדיא דרבותא (דף ט"ז ושם) פלגינן מהמתניין לזה במאי דאמרי כתב ידיו הוא זה היינו יפאי' כלא טעמא דפלגינן ועדי' ש' לומר הדעת בכתובת  
 57 כיון דקיום סודו דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן ב"ד' לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות אע"ג דאשכחן (גיטין דף ה) פלגינן דיבורא  
 58 גבי עבד שהיאי גיטו כותבו בו בעצמן ובכסי קעייין לך דאמר יבא עצמו קנה ובכסי לא קנה אל ימי דיהתם כן הוא נהוג בכל שטרות דעלמא דבגא אשה ובגט שחיהרר הימנהו רבנן  
 59 על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות העריכו קיום:

1 **מה יעשו שני אחים ואחד, שראו באחד שותג, את**  
 2 **הנפש ואיבעית אימא, גנזו שהתרו בה אחרים, ולא**  
 3 **התרו בה עדים. וקמפלגי בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן,**  
 4 **דתנן רבי יוסי אומר, לעולם אינו נהרג, עד שיהו פי**  
 5 **שני ערוי מותרין בו, שצאמר' על פי שנים עדים.**  
 6 **ואיבעית אימא, גנזו דאיתכחשש בבדיקות ולא**  
 7 **איתכחשש בקפירות. וקמפלגי בפלוגתא דר' יבאי**  
 8 **ורבנן. דתנן, מנשה ורבך בן יפאי בעוקצי תאנים. אמר**  
 9 **רב יוסף, הביא הבעל עדים שזינתה, והביא האב**  
 10 **עדים והיומים לעדי הבעל, עדי הבעל נהרגין ואין**  
 11 **משלמין ממון. חור והביא הבעל עדים, והיומים ואין**  
 12 **האב, עדי האב נהרגין, ומשלמין [ממון] [ממון] לזה**  
 13 **ונפשות לזה. ואמר רב יוסף, פלוני רבעו לאנוס, והוא**  
 14 **ואחר מצטרפין להרגו. לרצונו, רשע הוא, והתורה**  
 15 **אמרה אל תשע רשע עד. רבא אמר, אדם קרוב אצל**  
 16 **עצמו, ואין אדם משיש עצמו רשע, אמר רבא,**  
 17 **פלוני**

18 שחרי על חד הבעל בא לשלם לאב דכל זמן שלא הביא בעל עדים שיונתה  
 19 תחתיו אינו מחייב לשלם מאה סלע על ידי עצמו כדאמרין בכתובת (דף נו.)  
 20 דלא קרינא ביה ואם אתה היה וגו' דבלאו עדים לא מקטלא הלכך איהו נמי לא  
 21 מחייבם אלא אם כן הביא עדים שיונתה והחמו: והיומים לעדי האב. היאך אתם  
 22 מתיבים את אלו לומר שעמכם היו במקום פלוני והלא אתם הכייתם במקום  
 23 פלוני: עדי האב נהרגין. שרצו להרוג עדי הבעל: ומשלמין ממון. מאה כסף לבעל  
 24 שבאו לחיבי בשוהימה את ערו: פסול לזה. לבעל: ונפשות לזה. והרגין בשביל  
 25 העדים וקסבר רב יוסף כי פטר החמאן מחתיבי בפשעו מן המשלמין והתראו כדמיתה  
 26 ומשום משום חד קאיתו עדי: פלוני רבעו. נפשות וכו': לאנוס. כי ברחו: הוא  
 27 ואחר. ותרבע הזה כשר להעיד עליו ואם יש אחר עמו נהרג הרובע על פיהם: אל  
 28 תשת רשע עד. דכתיבי (שמות כ) אל תשע דרך וגו': רבא אמר. א"י אדם נפסל  
 29 לעדות בהודאתו פיו דאדם קרוב אל עצמו חלף אן אדם יכול לשעם נפשו  
 30 כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע שהרי תורה פסלה קרוב לעדות ונהרג  
 31 הרובע דפלגינן דיבורא ומתמנינן ליה לגבי תביעה ולא מהתמנינן ליה לגבי ידיעה  
 32 לפסול לעדות:

33 פלוני  
 34 שדוהו על הדרב אל דנו ולא מעידו הוא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ו) ושם) רבעי יציל אן לפרש יציל לפי שהוא פסול מחמת ששנת הרובע שהוא אבן שוכן היה חרש לפרש  
 35 דמאי דהרזי יציל דהיי' מוכח לדאנסו כן אין שואנו כמו הרזו עדי הרזו עדיה נפיקא לפרש לאל מפסל מחמת שבאה אלא מחמת ששנת הרובע טריפה והיי' ראו לחידי תראה  
 36 לפרש הדמיה מרבע לרבע פריך וא"ל לרבא כשר משום דאיידי שרע שרבע לרצונו דאז ארי לחידי ורזי נמצא עד אחי פסול ודעתוין בשלה וק"ק כיון דנרבעי  
 37 לרצונו איירי בחנם נקט לבסוף דהרג רובע יציל פירוש יצילו על עצמם דמרבע לרצונו דמיידי ביה הוי מיצי למיפריך אבתי שיציל את עצמו וי' דמדרגו ותרבע בשתם קרובים פריך  
 38 דיציל ובי' ת"נ דהא כתיבי ביה (שמות כא) מבחא אביו ואנו' אף על פי שהוא קרוב ותרבע ימי כתיבי ערות אבין ואיכא למאן דדרשי לקמן (דף ט) ערות אבין ממש:

39 **ואין** עדים משיש עצמו רשע. הקשה ר"י בר מרדכי דמקראם בפ"ב דרבותא (דף ט"ז ושם) העדים שאמרו כתב ידיו הוא זה אבל אנוסיה היינו קטנים היינו פסולי' עדות היינו נאמנים  
 40 ואמר רבי' דהא בנמרי' אל שני שלא שאמרו אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 41 והשאת אמאי לא פלגינן דיבורא ונהדמיננהו במאי דקאמרי שדיו אנוסין אבל אל מחמת ממון ורואה דהדיא דכתובתא אתאי כמאן דאמר ביש נחלץ (ב"ב דף קלא. ושם) דלא פלגינן  
 42 דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גישה'ת ואל פלגינן דיבורא בחד גופא לומר לאל דמתיין לשעבר מהמתין לרבא כן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא עדיד  
 43 כן דאי היתמנה ליה שדו אנס ניהבניהו שהוא מחמת ממון נאנס כן פלוגי רבעי לחיבונן אן לפרש דלא מחמת ממון במאי דקאמר לרצונו אן פלוגי דיבורא לומר שרבע אתם דאיכ  
 44 חז פלגינן דיבורא ביה ונפא פלגינן אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 45 ממונו דאי היתמנה לומר שרבע שור אחר אבל לא שור ובשורו אן שייך לחלק בן אנוס לרצון כן מוכח הדיא דהא ברר (לקמן דף כ"ה). דהא סוד לירדי אוחפן ברביא' דמתיין  
 46 שלהוא ברביא' אבל אל לדידיה ותדע דאם היה כהן נאשו אחרת הוא ואחר מעידין שפלוגי בא עליה שהוא אל לפרש דהא ברר דמערטרפין להורגו אבל לא להרגה אפילו לאסורה על בעלה  
 47 אע"פ שנסתרת באנוס אע"ג דבהדיא דרבותא (דף ט"ז ושם) פלגינן מהמתניין לזה במאי דאמרי כתב ידיו הוא זה היינו יפאי' כלא טעמא דפלגינן ועדי' ש' לומר הדעת בכתובת  
 48 כיון דקיום סודו דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן ב"ד' לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות אע"ג דאשכחן (גיטין דף ה) פלגינן דיבורא  
 49 גבי עבד שהיאי גיטו כותבו בו בעצמן ובכסי קעייין לך דאמר יבא עצמו קנה ובכסי לא קנה אל ימי דיהתם כן הוא נהוג בכל שטרות דעלמא דבגא אשה ובגט שחיהרר הימנהו רבנן  
 50 על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות העריכו קיום:

1 **רא"כ נמי יעשו שני אחין ואחד, כשר עמדם: שראו באחד שותג את הנפש.**  
 2 **ולפולגתא דר' יבאי אמר רבי נמי כגון שנמצא אחד מן השלשה קרוב או פסול והנשא**  
 3 **ושתק ולא התירו ר' מאיר סבר ליה כ"ר יוסי דאמר ברבי נפשות או כסא החרה**  
 4 **ולא שגא שתק עדותן בטלה ורבנן סברי כרבי יהודאי דשתק דתקיים העדות בטל**  
 5 **ומקטלא: בבדיקות. זה אומר כלי' זו בתול**  
 6 **לרבי אומר לבנים: אומר לבנים: אומר לבנים: אומר לבנים: אומר יום**  
 7 **ואינו שעה וכיוצא בהם שהעדים באים על**  
 8 **ידיהם לדיי' הזמה ורבי מאיר סבר הבחשת**  
 9 **בדיקות שמה הבחשה ולא מקטלא ורבנן**  
 10 **סברי כיון דבחקירה נמצאו מכוונים הבחשה**  
 11 **בדיקות לאו הבחשה היא דלא רמו סהדי**  
 12 **אדעיתיהו למיבדק כולי האי: בעוקצי**  
 13 **תאנים. שאמרו העדים תחת תאנה נעשה**  
 14 **מעשה אמר לו תאנה זו עוקציה דקין או**  
 15 **עוקציה קסין עוקצין זכות תאנים ממו (סוכה)**  
 16 **דף לד) ניטל עוקצה: עדי הפסול נהרגין.**  
 17 **שבאו לדורות: ואין משלמין ממון. אע"פ**  
 18 **שהיו מפסדין אותה כתובה אין משלמין**  
 19 **טובה הנאת כתובתה כשר שאר זוממי**  
 20 **כתובה מבחמת מכות (דף כ) דכין ובשבילה**  
 21 **הן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחייב**  
 22 **בנפשו פטור מן התשלומין דכתיב (שמות**  
 23 **כא) לא יהיה אסון עושו יעשה ואי שמת**  
 24 **מאת הבעל בעו ויהו בעו ויהו חלף אן אדם יכול לשעם נפשו**  
 25 **לאו מיתה לזה לאשה ותשלומין לזה לאב**  
 26 **לאו עליהו מו' לשלמו אלא על הבעל**  
 27 שחרי על חד הבעל בא לשלם לאב דכל זמן שלא הביא בעל עדים שיונתה  
 28 תחתיו אינו מחייב לשלם מאה סלע על ידי עצמו כדאמרין בכתובת (דף נו.)  
 29 דלא קרינא ביה ואם אתה היה וגו' דבלאו עדים לא מקטלא הלכך איהו נמי לא  
 30 מחייבם אלא אם כן הביא עדים שיונתה והחמו: והיומים לעדי האב. היאך אתם  
 31 מתיבים את אלו לומר שעמכם היו במקום פלוני והלא אתם הכייתם במקום  
 32 פלוני: עדי האב נהרגין. שרצו להרוג עדי הבעל: ומשלמין ממון. מאה כסף לבעל  
 33 שבאו לחיבי בשוהימה את ערו: פסול לזה. לבעל: ונפשות לזה. והרגין בשביל  
 34 העדים וקסבר רב יוסף כי פטר החמאן מחתיבי בפשעו מן המשלמין והתראו כדמיתה  
 35 ומשום משום חד קאיתו עדי: פלוני רבעו. נפשות וכו': לאנוס. כי ברחו: הוא  
 36 ואחר. ותרבע הזה כשר להעיד עליו ואם יש אחר עמו נהרג הרובע על פיהם: אל  
 37 תשת רשע עד. דכתיבי (שמות כ) אל תשע דרך וגו': רבא אמר. א"י אדם נפסל  
 38 לעדות בהודאתו פיו דאדם קרוב אל עצמו חלף אן אדם יכול לשעם נפשו  
 39 כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע שהרי תורה פסלה קרוב לעדות ונהרג  
 40 הרובע דפלגינן דיבורא ומתמנינן ליה לגבי תביעה ולא מהתמנינן ליה לגבי ידיעה  
 41 לפסול לעדות:

42 פלוני  
 43 שדוהו על הדרב אל דנו ולא מעידו הוא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ו) ושם) רבעי יציל אן לפרש יציל לפי שהוא פסול מחמת ששנת הרובע שהוא אבן שוכן היה חרש לפרש  
 44 דמאי דהרזי יציל דהיי' מוכח לדאנסו כן אין שואנו כמו הרזו עדי הרזו עדיה נפיקא לפרש לאל מפסל מחמת שבאה אלא מחמת ששנת הרובע טריפה והיי' ראו לחידי תראה  
 45 לפרש הדמיה מרבע לרבע פריך וא"ל לרבא כשר משום דאיידי שרע שרבע לרצונו דאז ארי לחידי ורזי נמצא עד אחי פסול ודעתוין בשלה וק"ק כיון דנרבעי  
 46 לרצונו איירי בחנם נקט לבסוף דהרג רובע יציל פירוש יצילו על עצמם דמרבע לרצונו דמיידי ביה הוי מיצי למיפריך אבתי שיציל את עצמו וי' דמדרגו ותרבע בשתם קרובים פריך  
 47 דיציל ובי' ת"נ דהא כתיבי ביה (שמות כא) מבחא אביו ואנו' אף על פי שהוא קרוב ותרבע ימי כתיבי ערות אבין ואיכא למאן דדרשי לקמן (דף ט) ערות אבין ממש:

48 **ואין** עדים משיש עצמו רשע. הקשה ר"י בר מרדכי דמקראם בפ"ב דרבותא (דף ט"ז ושם) העדים שאמרו כתב ידיו הוא זה אבל אנוסיה היינו קטנים היינו פסולי' עדות היינו נאמנים  
 49 ואמר רבי' דהא בנמרי' אל שני שלא שאמרו אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 50 והשאת אמאי לא פלגינן דיבורא ונהדמיננהו במאי דקאמרי שדיו אנוסין אבל אל מחמת ממון ורואה דהדיא דכתובתא אתאי כמאן דאמר ביש נחלץ (ב"ב דף קלא. ושם) דלא פלגינן  
 51 דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גישה'ת ואל פלגינן דיבורא בחד גופא לומר לאל דמתיין לשעבר מהמתין לרבא כן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא עדיד  
 52 כן דאי היתמנה ליה שדו אנס ניהבניהו שהוא מחמת ממון נאנס כן פלוגי רבעי לחיבונן אן לפרש דלא מחמת ממון במאי דקאמר לרצונו אן פלוגי דיבורא לומר שרבע אתם דאיכ  
 53 חז פלגינן דיבורא ביה ונפא פלגינן אנוסיה היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אן נאמנים מי' אן אדם משיש עצמו רשע ויבא הוא חסידים התם הכי  
 54 ממונו דאי היתמנה לומר שרבע שור אחר אבל לא שור ובשורו אן שייך לחלק בן אנוס לרצון כן מוכח הדיא דהא ברר (לקמן דף כ"ה). דהא סוד לירדי אוחפן ברביא' דמתיין  
 55 שלהוא ברביא' אבל אל לדידיה ותדע דאם היה כהן נאשו אחרת הוא ואחר מעידין שפלוגי בא עליה שהוא אל לפרש דהא ברר דמערטרפין להורגו אבל לא להרגה אפילו לאסורה על בעלה  
 56 אע"פ שנסתרת באנוס אע"ג דבהדיא דרבותא (דף ט"ז ושם) פלגינן מהמתניין לזה במאי דאמרי כתב ידיו הוא זה היינו יפאי' כלא טעמא דפלגינן ועדי' ש' לומר הדעת בכתובת  
 57 כיון דקיום סודו דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן ב"ד' לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות אע"ג דאשכחן (גיטין דף ה) פלגינן דיבורא  
 58 גבי עבד שהיאי גיטו כותבו בו בעצמן ובכסי קעייין לך דאמר יבא עצמו קנה ובכסי לא קנה אל ימי דיהתם כן הוא נהוג בכל שטרות דעלמא דבגא אשה ובגט שחיהרר הימנהו רבנן  
 59 על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות העריכו קיום:



סנהדרין. דיני ממונות בשלושה – פרק ראשון דף עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קצ"ו  
רש"י תוספות

**אצל** אשתו לא אמרין. א"ע דמתני' היא בוד בוד (דף כז) דבעל באשתו לענן  
עודת סיד הבא דמתנתו מנן דמיתקן להוון מיתקן להוונא.  
**משום** דהוי לאו שאין בו מעשה. הדיה הדימי למימר משום דהוי לאו שניתן לאודרת  
מיתת ב"ד ואפי' גלי לן ודיה אם בן הבות הרשע דלקי ובלבר שלא יוכל לבא

לידי חיוב מיתה אבל אם אפשר לו לבא ללידי  
חיוב מיתה לא לקי דמיתקן מרובה לבבא קמא  
דף עה. ועם תסתים דרבי אלעזר דאמר  
דוכחשו בפש ובסוף דחזונו אין נהרגין דאיך  
אלעזר ועם שהוכחשו בנפש לוקין אין סיד  
דוכחשו ובסוף דחזונו נהרגין הדיה ליה לאו  
שניתן לאודרת מיתת ב"ד ואם האמר הדבא  
שמע דלוקין אלא דלא תענה משום דגלי לן  
קרא יהודה אם בן הבות כפי פ"ק דמכות (דף  
ב ועם) גבי מעידים או באיש פלוני שהוא בן  
גרושה משמע דלכריע לקי ומבעיניך לא באיש  
פלוני שחיבי לאביו מתאים חז (שם ד.) הדיה  
נמי לקי כ"ע א"י לאו משום כדי רשעתו ובפי' ק  
דמכות (שם) גבי מעידים או באיש פלוני שחיבי  
מלקות מ' ומנצאו זוממין קאמר רבנן דאין  
לוקין אלא מ' ואמרין בגמרא (שם) האי לא  
תענה רבנן מאי עבדי ליה מיבעי ליה לאודרת  
עדים זוממין וי"ל דרתום דאי כון דלקי מ'  
מכאשר זמם או אפשר ליה להקלות בלא אודרה  
דלא בעש הכתוב א"כ חזרי ודיעני מלא  
תענה ומנצא דין דלקי מכאשר זמם חזי משום  
אודרה דלא תענה ולכ"י א"י נאשר להקלות פ'  
לע לא אחד אבל כון בנפש אה בן הלוצה  
שפיר לקי מלא תענה וכן גבי מתאים חז א"י לאו  
כדי רשעתו ודיה לקי כלא תענה דמנן לא בעי  
אודרה.

**ובל** לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. אפי'  
לרבי יהודה דאית ליה בכל דוכתא לוקין  
עליו אתו האי שביאי אורי מעידים זוממין וליף  
לה ל' יהודה בפ"ק דמכות (דף יז) ואי לאו  
יהיה אם בן הבות הרשע דגלי לן בעדים זוממין  
די'א בכל דוכתא לאו שאין בו מעשה אין לוקין  
מלקות תחת.

**רבא** אמר לו מעשה אין מיתה עומדת. משמע  
דלית ליה ג' דרשע רשע ובמקום אורי  
מפורש. ולקמן דף לז. ועם ד"ל איתא.  
**מלקות** תחת מיתה עומדת. י"מ משום דבני  
נח אודרתו וזו היא מיתתן ויענית  
לישראל מלקות על אודרתו תחת מיתה עומדת  
נח ועוד י"ל משום דזוממין מתים על מלקות  
כרתן באלו תן הענין (מכות דף ח) ומתה זו  
תחת ידו ופטור וקשה לשני הפירושים הללו  
דנאי פריך א"י הכי אמרנא למע לא ופי'  
הקונטרס עיקר.

**שכבר**  
אחא בריה דרבא לרב אשי, אי הכי, אומדנא למה ליה. למחיה, ונא מואית לימות. אמר  
ליה, אמר קרא ונקלה אחיד לענינו, כי מוחית, אנפא דתיי מוחית. אלא, הא דתניא,  
אמרוהו לקבל עשרים, אין מוכין אותו אלא מכות הראויות להשתלש, וכמה הן תמיני סרי.  
למחיה

לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' באלו הן הלוקין (מכות דף ג:) מלקות במקום מיתה עומדת. דכתיב דעבר  
על אודרת בורא ראי הוא למות ומיתה זו קנס עליו הכתוב ודרי הוא באחת מן המיתות וכי היכי דסקילה בפני עצמה ושריפה בפני עצמה וחרב בפני עצמה חזי נמי  
מלקות כאחת מן המיתות א"י הכי. דהוא גופיה מיתה הוא: אומדנא למע ליה. דקתני באלו הן הלוקין (שם דף כב.) דאומדן אותו אם אינו יכול לקבל ארבעים מלקין  
אותו לפי מה שכול לקבל: ונקלה. בשעת שלוקה הוא אחד שיהיה את חזי ולא את המת וכיון דמית ליה בפלגא בי מוח על אידך פלגא לאו על חזי הוא: אמריתו  
לקבל עשרים. וראו שאין יכול לקבל עשרים ארתי ואם כרחו עשרים וארתי מות בה: אין מוכין אלא. שמונה עשרה דמכות הראויות להשתלש בשלושה חלקים  
ביעין שמכה שתי דתות מאחוריו ושליש מלפניו ומקרא נפקא לן באלו הן הלוקין (שם דף כג.).

למקטלה לחבריה ליקטלה נמי לדידה  
קמ"ל: נהרגין. משום פלוני: אין משלמין  
מזון. טובת הנאת כתובתה שרצו להפסידה  
מאי טעמא שרדי לא חזיכרם סה' אהשא  
ולמאן מפסידה: מאי לני של פלוני נהרגין.  
משום שניחם שבאו להרוג אותו ואותה  
ומשלמין מזון. שבאו להפסידה כתובתה מן  
האירוסין ומשלמין טובת הנאת כתובה כרין  
כל זמן שהיא חיה: משום פלוני: אין משלמין  
יוסף דאמר לעיל עדי הבעל נהרגין ואין  
משלמין ממון הדתם כיון דניסת התך  
תשלומין דכתובה דידה בעי מהיו ויכוין  
דעלה מקטלי להו בשלמי להו מאן אבן  
היבא דלא ניסת התך תשלומין הדומה דאב  
נינהו דכל שבח ועוריה לאביהו הדיה  
מזון להו לא בא ונפשות להו משום דבעל  
ונערה מיקטלי: רבע השור. ולא חזיכר שור  
של מ' ואין משלמין. דמי השור דלא ידעין  
נמנ' ממון להו. לבעל השור. ונפשותו. ובשל  
פלוני הרובע: פלוני רבע שור. הוא ואת  
מעורף עמם מהו. פלוני ודאי מקטיל אלא  
שור מי מקטיל: מי אמרין אדם קרוב אצל  
מזוני. ופלגין דבורא אליהונו אחבריה ולא  
אשור או דילמא לא אמרין לענן פלגי  
דיבורא אדם קרוב אצל ממונו א"ע' דפלגין  
ליה לעיל אצל קרוב עצמו: הדיה פשמה. לא  
אמרין קרוב אצל אבא ממונו לענן פלגי  
דיבורא והשור יסקל ובי אמרין בתמורה  
(דף כח) רובע או רבוע על פי בעל הימים אלא  
לגבה ומותר להרביע אינו נסקל בני מולי  
היבא דלא העידו הבעלים על הרובע מי  
הוא או העידו ולא הדיה עד שני עמדה אבל  
הבא דגברא מיקטל על פי בעל השור. לא  
פלגין מעשר משום ממונו א"ע. ובי  
מלקות כתיב: רמו לעדים זוממין שלוקין.  
היבא דאין זוממין ויכולה להתקיים ברוב גזון  
וזמנצאו זוממין ודרי הם כזונים אין אומרים  
עליו: משום רבי ישמעאל אמרו בעשרים ושלושה:  
מאי מעטא דרבי ישמעאל, אמר אביי, אתאי ישע'  
רשע' מחייבי מיתות. כתיב הכא 'והיה אם בן הפות'  
רשע', וכתיב התי' 'אשר הוא רשע' למות'. מה  
לחן בעשרים ושלושה, אף פאן בעשרים ושלושה.

פלוני בא על אשתו, הוא ואחר מצטרפין להורגו,  
אבל לא להורגה. מאי קא משמע לן, דמפלוני  
דיבורא, היינו קרי. מהו דתימא, אדם קרוב אצל  
עצמו אמרין, אצל אשתו לא אמרין, קא משמע לן.  
ואמר רבא, פלוני בא על נערה המאורסה, והזנו, ו  
נהרגין ואין משלמין ממון. בתו של פלוני, והזנו, ו  
נהרגין ומשלמין ממון, ממונו ליה ונפשות ליה. ואמר  
רבא, פלוני רבע השור, והזנו, ונהרגין ואין משלמין  
ממון. שורו של פלוני, והזנו, ונהרגין ומשלמין ממון,  
ממון ליה ונפשות ליה. הא, תו למה לן היינו קרי.  
משום ליה ונפשות ליה. דכתיב עוליה. דכתיב רבא, פלוני  
רבע שור, כהו. מי אמרין אדם קרוב אצל עצמו  
ואין אדם קרוב אצל ממונו, או דילמא אמרין אדם  
קרוב אצל ממונו. בתר דנעניא, הדר פשמה, אדם  
קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו: מכות  
בשלושה כו': מנהני מילי, אמר רב הונא, אמר קרא,  
'השקמות' שנים, ואין בית דין שקול מוספין עליהם  
עוד אחד, הרי פאן שלושה. אלא מעתה, 'והצדיק'  
שנים 'והרשעו' שנים, הרי פאן שבעה. והוא, מיבעי  
ליה פדעולא, דאמר עולא, רמו לעדים זוממין מן  
התורה ממוני. רמו לעדים זוממין, והא פתיב, באשר  
זכמ. אלא, רמו לעדים זוממין שלוקין, דכתיב  
'והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע' משום  
'והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע והיה אם  
בן הפות הרשע. אלא, עדים שהרשעו את הצדיק,  
ואתו עדי אחרני והצדיקו את הצדיק דמעסקא,  
ושוניהו להנה רשעים, 'והיה אם בן הפות הרשע'.  
ותיפוס ליה מילא תענה, משום דהנה ליה לאו  
שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין  
משום רבי ישמעאל אמרו בעשרים ושלושה:  
מאי מעטא דרבי ישמעאל, אמר אביי, אתאי ישע'  
רשע' מחייבי מיתות. כתיב הכא 'והיה אם בן הפות'  
רשע', וכתיב התי' 'אשר הוא רשע' למות'. מה  
לחן בעשרים ושלושה, אף פאן בעשרים ושלושה.  
רבא אמר, מלקות במקום מיתה עומדת. אמר רב  
אחא בריה דרבא לרב אשי, אי הכי, אומדנא למה ליה. למחיה, ונא מואית לימות. אמר  
ליה, אמר קרא ונקלה אחיד לענינו, כי מוחית, אנפא דתיי מוחית. אלא, הא דתניא,  
אמרוהו לקבל עשרים, אין מוכין אותו אלא מכות הראויות להשתלש, וכמה הן תמיני סרי.  
למחיה

לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' באלו הן הלוקין (מכות דף ג:) מלקות במקום מיתה עומדת. דכתיב דעבר  
על אודרת בורא ראי הוא למות ומיתה זו קנס עליו הכתוב ודרי הוא באחת מן המיתות וכי היכי דסקילה בפני עצמה ושריפה בפני עצמה וחרב בפני עצמה חזי נמי  
מלקות כאחת מן המיתות א"י הכי. דהוא גופיה מיתה הוא: אומדנא למע ליה. דקתני באלו הן הלוקין (שם דף כב.) דאומדן אותו אם אינו יכול לקבל ארבעים מלקין  
אותו לפי מה שכול לקבל: ונקלה. בשעת שלוקה הוא אחד שיהיה את חזי ולא את המת וכיון דמית ליה בפלגא בי מוח על אידך פלגא לאו על חזי הוא: אמריתו  
לקבל עשרים. וראו שאין יכול לקבל עשרים ארתי ואם כרחו עשרים וארתי מות בה: אין מוכין אלא. שמונה עשרה דמכות הראויות להשתלש בשלושה חלקים  
ביעין שמכה שתי דתות מאחוריו ושליש מלפניו ומקרא נפקא לן באלו הן הלוקין (שם דף כג.).



1 **שכבר** קידשוה בשמים. יום רביד של מעלה מקדשין אותו לעולם בשעת הגמול  
2 ואין קדוש דאם בן זמני נבר קדשו בשמים אלא נראה כפירוש הקונטרס  
3 בפ"ב ד"ה דביום שלשים ממתנים ב"ד של מעלה לביד של מטה שמא יעברו אבל יום  
4 שלשים ואחד שאי אפשר שלא קדשו היום מקדשין אותו בשמים בן השחר הוא דאמר  
5 לרש"ל רבא רב רב וביד בשם רב עטמנא דר'

6 **אלעזר בר' גרודק שב"ד** שלמעלה רואין  
7 שאין מקדשין אותה מקדשין יו"ש לישב  
8 כפירוש הקונטרס דהכי פירש בשעת שב"ד  
9 שלמעלה רואין שאין מקדשין אותו מלמטה  
10 ביום ל' מקדשין אותו חן מן הבורק ביום ל"א  
11 דאין כאן ספק ודאי יקבע היום:  
12 **ואידי** דתנא עיבור שנה. פירש בקונטרס  
13 דהתם לא נ"ל דלא יתיב עיבור  
14 הדמיה בני שקדשו ארד השני לשם ארד דאי  
15 שתקו ממלא מקיבש לשם ניסן מ"ח פירש  
16 שקדשו ארד השני לשם ארד לא דק לשון  
17 קדוש אין להוכיח דהאי תנא דלא בני קדוש  
18 לא מלא ולא חסר ואין אמר בו מקדש מקדש  
19 היה לו למר קשובעין אותו לשם ארד ומה  
20 משמע מתוך פ"י דביום שלשים קובעין אותו  
21 לשם ארד שני אין נראה דאמרנין לקמן (דף י"ב)  
22 אין מעברין את השנה ביום שלשים של ארד  
23 הואיל ורואי לקובעו שני אלא צריך למר  
24 דאמרנין של עיבור היני בשעה שגומרין  
25 השבעה שתהא השנה מועברת קודם שלשים  
26 של ארד ובעשה שבאו עדים שראו את החודש  
27 אפילו יקבעו אותו סתם לית לה בה וממלא לא  
28 ארד השני: **חשוב** חדש אין קדוש חדש לא  
29 מני ר"א. תימה איכ' תיקשי דר' מאיר אדר  
30 מאיר דמתני' קתי עיבור החודש בשלושה  
31 ועיבור השנה ג' דבר ר"מ ולעיל קד' **חשוב**  
32 כבימיא קדוש החודש ועיבור השנה ג' דברי  
33 ר"מ ואן למר דברי ר"מ דמתניתין איעבור שנה  
34 קאי ולא אעבור החודש מקאמר אידי דבני  
35 למיתני עיבור שנה תנא בני עיבור חדש שמעט  
36 דחד תנא בני תרתייהו:  
37 **שבעה** רואי בני מלק'. פירש בקונטרס  
38 באחשוורוש קאי ואין נראה  
39 שתקנו כנגד שרי היום ומנשר ר"ח דום שרי  
40 ישראל דאשכחן בסקו מלכים (ב' כה) דהגל  
41 גבוראון י"א שחרו חסד ה' רואי בני הדגל  
42 ובסקו רימיה (נב) כתיב ושבעה אנשים מרואי  
43 בני המלך וכן מוכח מירושלמי ומנהא אתון גבי  
44 סנהדרין גזולה דהאי איתא דהם אית תנא בני  
45 ע"א כנאמר וקח ר' הנהבתי את שלשה  
46 שומרי חסד הרי שלשה ושבעה אנשים מרואי  
47 בני המלך דער שרי תשק איש שנים ארתי  
48 הרי שבעים מן העיר קח סוסי אחד ארד ארתי  
49 פקד על אנשי המלחמה הרי שבעים ואחד  
50 ולמה קרא אותו סוסי שישע ומטרס שהלכה  
51 כמות אחד אומר ה' וכתוב אחד אומר שבעה  
52 להביא שני סופרי הדינין:  
39 **מרואי פני המלך, שבקעה רואי פני המלך.** אמר ליה אבוי לרב יוסף, עד האידנא, מאי  
40 **ממוקא לא פריש לן מר הכי.** אמר להו, לא הוה דיענא דציריכותיה. מי בעיתו מנאי מילתא  
41 **ולא אמרי לבו: זמן, נשיא, צרד, גדי, סימן: תגו רבנן, אין מעברין את השנה אלא**  
במומוקא

1 למחיה עשרים וחדא. הוא אבתי חי דוא ואגבא דחיי מוח: **חשוב לא קתני.**  
2 דנימא שצריך שלשה לחשב אם יעברו את החודש ובהחשבון תלמי א"פ שצריך  
3 לעבור כגון משום ירקיא ומשום מתיא אפילו הכי חושבא בעי כרתנן במסכת  
4 ערכין (דף ח) אין פחתין מארבעה חרשים מעוברין בשנה ולא נראה לעבר יתיר  
5 של שנה אבל תשע חרשים מעברין  
6 דאם בן קדים ואתי סידרא תלתא יומי ומחז  
7 שקרא לזכר צריך לחשב תולדות הלבנה  
8 אם תקודם שלשה ימים או שנים לקביעת  
9 החודש של מעברין ליה דתנחזי בה איפש:  
10 קידוש לא קתני. דנימא דצריך ג' לקבל  
11 עדות החודש מפי העדים ולומר מצד  
12 החדש: **אלא עיבור החדש.** שמעיה עוצר  
13 שלשה לומר מעובר החודש שמעיה זו למת  
14 לא ליקדושה ביום שלשים. וממלא כ'  
15 מקדשין ליה לחזר מעובר החודש שערב  
16 היום שלשים מיתב שבת ליה: **תני קידוש.**  
17 ועל כל דרשי השנה קאי: **והא עיבור קתני.**  
18 דרך גמא טועה בגירסא לחסר חיבה על ידי  
19 שכחה אבל לא נחלק דאמר בין גירסת  
20 קידוש לגירסת עיבור: **ביום עיבור.** יום עיבור  
21 הוא יום שלשים שממנו נעשה חודש  
22 מעובר כשרוצין לעברו: קידוש שנים עיבור  
23 מן בחודש שחר שבט צריך שלשה לקדש  
24 ראש חודש הבא ביום ל' לחדש שעבר: **לאוד**  
25 **עיבור.** אם עשו חודש שערב מלא וקבטו  
26 ר"ח ביום ל' ואחד אין אומרין בו מקדש  
27 מקדוש: **בומנא.** ביום ל' ותולדותיו ביום ל'  
28 הוא דאין חדש לבנה פחות מנכ"ט יום ומחצה  
29 ותשע: **חלקים:** שכבר קידשוהו בשנים  
30 ביד שלמעלה מאתמול: **פלימו אומר בומנא**  
31 **אין מקדשין אותו.** שא"צ לישות דיוק  
32 לדבר שרתי בומנא כא: **חשוב דעבי.** לחשב  
33 אם יעברוהו דאילו קידוש סבר תנא דין  
34 דלא צריך לקדוש לא מלא ולא חסר וכרא  
35 בר' שמעון לקמן ואידי דהני עיבור השנה  
36 דהוה גמי חשוב דעיבור השנה היתם לא סגי  
37 דלוי תני עיבור דאמרנין בני שקדשו אדר  
38 השני שני עיבור אדר דאי שתקו ממלא לשם ניסן  
39 מקיבש תנא ימי גבי חדש עיבור החודש  
40 וקדייה ימי לחשוב עיבור אשמעיק  
41 דחשוב בענין אבל קידוש לא בענין לא  
42 למלא ולא לחסר כרא: **שנים אתה מקדש.**  
43 שנת של כל יובל ויובל משלשין ל' אומר  
44 יובל: **א' אומר לישב.** א' מן השקדש ל' אומר  
45 צריך לישב א' לעיקר אם צריכה לעבר שנה זו  
46 כדלקמן (דף יא): **ושנים אומרם.** אין צריך  
47 להחשיב ב"ד על כך שאין כאן ספק ודאי  
48 אינה צריכה לעבר: **בטל יידי במיעוטו.** ולא  
49 ישבו החמשה עד לעיין דבר: **שנים**  
50 **אומרם לישב ואחד אומר שלא לישב.**  
51 הולכין אחר השנים וישבין לישא וליתן אם  
52 צריכה לעבר לא אנו ומשא ומתן של עיבור  
53 צריך חמשה לפיכך מוסיפין עדי שנים ולקמן  
54 מפרש שלשה חמשה ושבעה כנגד מי שנים  
55 אומרם צריכה. לעבר ושלשה אומרם א'  
56 צריכה בטלו שנים מיניה ועומדין והולכין  
57 לרש: **שנים אומרם אינה צריכה**  
58 **אומרם צריכה.** תיבת דחשתי ו' ושלשתי ו' ושלשה כנגד  
59 שומרי חסד כו'. כלומר אשכחנא דמלכותא דארעא שלשה ממונין וחמשה ממונין כ' כנגד שומרי חסד בעקדויה (מלכים ב' כה) גבי גלות גבוראון והתם  
60 נמי מוכחא מחמשה מרואי בני המלך ובאחשוורוש (אסתר א' א) אשכחן שבעה שרי פרוס ומי ועיבור שנה מטכסיס מלכות שמים הוא ליישר הדשים על מנוק:  
61 במומוקא

1 **בת** קול יש אומרים שלא היו שומעין קול הדיין את השמים אלא מתוך אותו קול יוצא  
 2 קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושמעו קול אחר הולצת דמיון ואותו  
 3 קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול: **מפני** הדרכים הגשירים. והאי דלא חשיב  
 4 סימנין דלקמן משום דעל שנים מתן מעברין אבל תני אפילו אחד מהני מעברין ובברייתא  
 5 בדמיון גבי גדיים וטלאים וגולות שלא פרוח  
 6 נמי לא חשיב ליה משום דאמרן דלמיקו אפי'  
 7 אשנים מהם אין מעברין עליו אלא ששעש  
 8 אותו מעד עם אחד מג' סימניו: **ומפני** גליות  
 9 ישראל שענקין ממקומן. משום דהני דיתבי  
 10 באי אין צריך לעבר דאפי' הארוחן יכול להגיע  
 11 מרח' ניסן עד פסח כדנתיא ק"פ תענית (דף י"ג)  
 12 גבי שאלת גשמי ט"ו זיס אחר חגי בני שיעי  
 13 הארוחן בשיראל לתר פרת  
 14 **רשב"ג** אמר חדש. הכא משמע חדש סתם  
 15 הוא חדש חסר וכן בפרק המדיד  
 16 (כתובת דף ע"ג). גבי חדש מלא וחדש חסר  
 17 איבא בנייהו וקשה דבסוף החולץ (כתובת דף  
 18 ג' ושם) אמרינן ירח שלשים ימים שלשים וכן  
 19 בפרק דמאי דנורי (דף י"ג ושם) פריך ואימא שלשים  
 20 כדתיבא עד חדש ימים ויל' ולשת תורה לחוד  
 21 ולשת חכמים לחוד א"נ הכא ובמדמדי דקאמר  
 22 ת"ק שלשים מוכחא מילתא דאיך נתא חדש  
 23 חסר. וי"ע ח"ס כתובות ע"א. ד"ה רבי.  
 ממעטני

1 במוזמין לה. והלמין הנשיא בערבה: השבימו לי. מחר ו' לעליה המיוחדת לישב  
 2 בה בית דין. ולא לעבר שנה עליות. להצטרף עמכם בכשיו: אלא ללמוד. תורה  
 3 מכם היאך תעשה: מהמת כיסופא הוא דעבר. שלא יכירו מי היה העולה שלא  
 4 ברשות ולבינו פניה: שציערת לאבא. שאבלת השום ונדף הירח: חם ושלום.  
 5 שאוכל השום בבואו לבית מדרשו אלא כדי  
 6 שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי  
 7 כדי שיראו כולם ולא יכינו מי הוא: משמואל  
 8 הקטן. כדאמרן: אנתנו מעלנו. והוא לא נשא  
 9 גייה הדבנים עצמו בכלל שלא להלבין  
 10 פניהם: מיהושע. ממשעה ויהושע שלא רצה  
 11 הקדוש ברוך הוא לגלות לו מי הוא החוטא  
 12 והכניס את כולן בכלל שנאמר חטא ישראל  
 13 במשעה וכו': דילפנו. רכילו. מנתב. כולן  
 14 בכלל והרי כולן לא יצאו ללקוט אלא  
 15 מקצת דתיבי (שמות טו) יצאו מן העם  
 16 ללקוט וגו'. משפתו בניאים כו'. משום  
 17 שמואל הקטן נקט לו הכא: אף הוא. חובבין  
 18 סופו ששרדה עליו שכניה שנתבטא בשעת  
 19 מיתתו: שמעון וישמעאל לחרבא. רשב"ג  
 20 הנשיא רבי ישמעאל בן אילשע כ"ג הירבו  
 21 חרבי' והבידיו. כגון ר"ע ורבי חנניא בן  
 22 תרדיו: לקבלא. לשאר מיתות ר"ע  
 23 במסוקות של ברזל בפרק הוראה (ברכות  
 24 דף ס"א) ר' חנניא בשריפה במבטב ע"ז (דף  
 25 י"ג) לומר כן. אותו הספה: אלא שאין  
 26 מספידין על הדינו מלכות. מפני דיבת  
 27 הגזלן מהדיו לקובר: ליכול רשות. יראת  
 28 על עסקי ציבור: מפני הדרכים. שנתלקלו  
 29 בימות החורף ועלי הגשמים ועדיין לא  
 30 נתקנו ולא יוכלו עולי רגל לבא: תנורי  
 31 פסחים. שעותין בתם פסחיהם ונמוקו בגשמי  
 32 החורף וצריכין כמה להתיבש: ומפני גליות  
 33 ישראל. בני הגולה החורקים ובשעת לבית  
 34 דין ששקרו ממקומן לעלות לרגל לשעת  
 35 פסחיהם ועדיין לא הגיעו שאם לא יעברוה  
 36 לא ירגילו לבא בפסח: לא מפני השלש שלא  
 37 יחדלו בכך מלבווא: נדיים וטלאין. שהן דקין  
 38 אין מעברין עליון כדי שיגדלו ועשו מהם  
 39 פסחים שהרי יכול להקריב טענים. גולות.  
 40 שצריכין לקניי יזרות שבכל א"י וכן ובין  
 41 חובת שכולן משדוק קטירה עד לעלות לרגל  
 42 אנפי' אין מעברין על כך שיכולו לרגל  
 43 כן ויהי עשה ששהם טענים: אבל עושין  
 44 אותן סעי. סייג וסמך דבריהם אלא אם  
 45 השנה אם צריכה לעבר מפני א"י ודברים  
 46 שמעברין עליהן כגון על האביב ועל פירות  
 47 האילן ואמרי' לקמן על שנים מתן מעברין  
 48 ועל א"י מתן אין מעברין הללו גדיים וטלאים  
 49 וגולות משום טעם דמעברין לאחד מתן  
 50 ומעברין: ויימנא דאיבא לא מנא. הוא  
 51 אחד מן הסימנים שמעברין עליהם כדלקמן:  
 52 חדש. כ"ג ימים

1 בביתא, עמד רבי מאיר וכתב לה גט פריהות ונתן לה, עמדו כתבו בולם ונתנו לה.  
 2 ורבי מאיר מתיבא גמיר לה, משמואל הקטן. ושמאל הקטן מתיבא גמיר לה, משיכניה  
 3 בן יוחאל, דתיב ונעון שכניה בן יוחאל מפני עליה ויארר לעורא, אנתנו מעלנו באלהינו  
 4 ונחשב נשים נכרות מעמי הארץ, ונתנה יש מקוה ישראל על זאת. ושיכניה בן יוחאל  
 5 מתיבא גמיר לה, מיהושע, דתיב ויארר לה ויהושע קושר לה לבנה זה אחת נופל על  
 6 פינה, הטא ישראל. אמר רבי עולם, מי חטא. אמר לו, וכי דילמוך אני,  
 7 לך חטא וזולות. ואיבעית אימא, ממשא, דתיב עד אנה מאנתם. תנו רבנן, משפתו  
 8 נביאים האחרונים, תני וצריה ופלאכי, וסתלקה רוח הקודש מישראל, ואף על פי כן היו  
 9 משתמשין בבת קול. פעם אחת, היו מסובין בעליית בית גוריה בירוחו, ונתנה עליהם בת  
 10 קול מן השמים, יש פאן אחד שראוי שתשרה עליו שכניה (במשה רבינו), אלא שאין  
 11 דורו ופאי לכך, נתנו חכמים את עיניהם בהלל הגון. ובשפת, אמרו עליו הי חסיד הי  
 12 עניו, תלמידו של עורא. שוב פעם אחת, היו מסובין בעליה ביבנה, ונתנה עליהם בת  
 13 קול מן השמים, יש פאן אחד שראוי שתשרה עליו שכניה אלא שאין דורו ופאי לכך,  
 14 נתנו חכמים את עיניהם בשמואל הקטן. ובשפת, אמרו עליו הי חסיד הי עניו, תלמידו  
 15 של הלל. אף הוא אמר בשעת מיתתו, שמעון וישמעאל לחרבא ותברוהי לקבלא, ושאך  
 16 עמא לבניא, ועקן סגינא עתידן למיית על עלמא, ועל יהודה בן בבא בקשו לומר בן אלא  
 17 שנתברכה שעה, שאין מספידין על הרגי מלכות. תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא  
 18 אם בן ירצה נשיא. ומעשה ברבן גמליאל שהלך לימול גשות אצל שלמאן אחד שבבבויא,  
 19 וישהה לבא, וגיבור את השנה על מנת שיצאה רבן גמליאל, וכשפא רבן גמליאל ואמר  
 20 רצה אני, נמצאת שנה מעוברת. תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם בן היתה  
 21 צריכה מפני הדרכים ומפני הגשירים, ומפני תנורי פסחים ומפני גליות ישראל שענקרו  
 22 ממקומן ועדיין לא הגיעו. אבל לא מפני השלג ולא מפני הציעה, ולא מפני גליות ישראל

1 **תקפי**  
 2 **שלא** עקרו ממקומן. תנו רבנן, אין מעברין את השנה לא מפני הגדיים ולא מפני הטלאים, ולא מפני הגולות שלא פרוח,  
 3 **אבל** עושין אותן סעד לשנה. פיצד, רבי ינאי אומר משום רבן שמעון בן גמליאל, מהוועין אנתנא לבן דגולתא ריביו,  
 4 **ואימריא** דערקין, וימנא דאיבא לא מנא, ושפרת מילתא באנפאי ואסופית על שתא דא תלתין יומין. מתיבי, כמה עיבור  
 5 **השנה**, שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר, חדש. רצו, רצו שלשים יום. הא הוי, מאי איבא בין  
 6 **תקפי**

39 **שלא** עקרו ממקומן. תנו רבנן, אין מעברין את השנה לא מפני הגדיים ולא מפני הטלאים, ולא מפני הגולות שלא פרוח,  
 40 **אבל** עושין אותן סעד לשנה. פיצד, רבי ינאי אומר משום רבן שמעון בן גמליאל, מהוועין אנתנא לבן דגולתא ריביו,  
 41 **ואימריא** דערקין, וימנא דאיבא לא מנא, ושפרת מילתא באנפאי ואסופית על שתא דא תלתין יומין. מתיבי, כמה עיבור  
 42 **השנה**, שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר, חדש. רצו, רצו שלשים יום. הא הוי, מאי איבא בין  
 43 **תקפי**

ממעטני

1 דיתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה  
2 בגלילא) והמוציא יין (שם ע"ח). מפורש שם: **מן** עומרי שליש. והא  
3 התיגא בפרק דבמערש בני (מ"ח) אמר ר' יהודה בראשונה דהו שולחן אצל בעלי  
4 הבתים שמבדירות מזרו והתקנו פירוטיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבר ר'  
5 עקיבא ולמיד כל פירות שלם אבו לענות  
6 מעשרות פטורים מן הביעור הבא ר"ו קודם  
7 לרבי עקיבא היה:  
8 **בתר** דעברתו. פירוש היה לו חבר ר' אלעזר  
9 בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר  
10 באנפי חבראה: **אז** דילמא מעברין. פירש  
11 בקונטרס משום התקפה דאורייתא כדכתיב  
12 (שמות לד) חז דאספי תהשת השנה וקשה  
13 לדבכי נמי דאורייתא כדכתיב (דברים טו) שמו  
14 את חוש האביב וכן פירוש האילן (שמות לו)  
15 חז הקציר כדבר מעשיך ונראה הדיני טעמא  
16 התקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל  
17 פירות האילן ובאביב עינדי רדעו בה:  
18 **אין** מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר'  
19 עקיבא עיב השנה בהרדעא בירש פרק  
20 האשה שלום (יבמות דף קט. ועם) והדרתא  
21 מתיצה עיב שאני רבי עקיבא שלא הניח  
22 כמותו בארץ ישראל באדמרתין בסוף כרבת (דף  
23 סג.) וא"ת הוא אמרין ביה בודר (למקן דף וו.)  
24 (ושם) ר' חיאב ר' זוטובי ק"ו בן הירציק ר"ו.  
25 קאולי לעבר השנה בעסאי ועסאי חוצה לארץ  
26 כדמוכח בחוקת הבתים (כ"ב דף מ. שם) דאמר  
27 כל שהראה קדישא למעשה חייב במעשר  
28 למעטי תרדקסיס עסאי אספמאי וא"ל לומר  
29 דלא ינחיו כמותם דהא ר"ל ק"י לחו רועי בכך  
30 יש לומר דביעוריה דהמה היינו חישוב בעלמא  
31 כמו ועבר י' עינים זו אחו זו דרבי עקיבא לקמן  
32 (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארץ ישראל  
33 תרע דהתם שנה כשיעית היתה ונתיב לקמן  
34 אין מעברין כשיעית וד"ל ע"ז עקיבא  
35 השטנא בעלמא עבר בהרדעא אלא דארביב  
36 עקיבא שלא הניח כמותו סמכו ואדרש בן  
37 הירציק אל סמכו דחזרו עיבא חשבנא  
38 דבכרבת (דף ט) משמע עבוד הדתגה  
39 דקביעות ממש עבד ותרדקסלמי אמרין בתרא  
40 דהשאין כיוכלן לעבר אותה בארץ ישראל  
41 מעברין אותה בחוצה בארץ ירמיה יחזיקל  
42 ברוך בן נריה עיבור בתרין לארץ יהודי מיתא  
43 עבד' דהגנה וקשה קצת דבכרבת (שם) נפקא  
44 מן דכתיבי בן מיציק תבא תורה וגו' וזכא מיתוי  
45 מלשכת דרדעו:  
46 ראיה

1 **תקפי** ארמאי **לקמיא** **לענוותני** **בתראי**. **דתניא** **מעשה**  
2 **ברבן גמליאל** **שקיה** **וישב** **על** **גב** **מעלה** **בבר**  
3 **תבות**, **ויהי** **יוחנן** **סופר** **הלו** **עומד** **לפניו**, **ושלש**  
4 **איגרות** **תחכות** **לפניו** **מונחות**. **אמר** לו, **טול** **איגרתא**  
5 **חדא**, **וכתוב** **לאחנא** **בני** **גלילאה** **עילאה** **ולאחנא**  
6 **בני** **גלילאה** **תתאה**, **שלומוכו** **יגמא**. **מהודיעין** **אחנא**  
7 **לכו** **דיומן** **ביעורא** **ממא**. **לאפרושי** **מעשרא** **ממעטנא**  
8 **דיותא**. **וטול** **איגרתא** **חדא**, **וכתוב** **לאחנא** **בני**  
9 **דרומא**, **שלומוכו** **יגמא**. **מהודיעין** **אחנא** **לכו** **דיומן**  
10 **ביעורא** **ממא**, **לאפרושי** **מעשרא** **מעומרי** **שיבלא**.  
11 **וטול** **איגרתא** **חדא**, **וכתוב** **לאחנא** **בני** **גלילאה** **בבבל**  
12 **ולאחנא** **דבבבלי** **ולשאר** **כל** **גלילותא** **ישראל**, **שלומוכו**  
13 **יגמא** **לעלם**. **מהודיעין** **אחנא** **לכו** **דגלילא** **ריבין**  
14 **ואימריא** **דעדון** **ומנא** **דאיבאי** **לא** **ממא**. **ושפרא**  
15 **מילתא** **באנפאי** **ובאנפי** **חבירי** **ואוספית** **על** **שמא**  
16 **דא** **וימן** **תלתין**. **דילמא**, **בתר** **דעברתו**: **תנו** **רבנן**,  
17 **על** **שלישת** **דברים** **מעברין** **את** **השנה**. **על** **האיבוי**,  
18 **ועל** **פירות** **האילן**, **ועל** **התקופה**. **על** **שנים** **מהן**  
19 **מעברין**, **ועל** **אחד** **מהן** **אין** **מעברין**. **ובימן** **שאביב**  
20 **אחד** **מהן**, **הכל** **שמחין**. **רבי** **שמעון** **בן** **גמליאל** **אמר**,  
21 **על** **התקופה**. **איבעיא** **להו**, **על** **התקופה** **שמחין**, **או**  
22 **על** **התקופה** **מעברין**. **תיקי**: **תנו** **רבנן**, **על** **שלש**  
23 **אגרות** **מעברין** **את** **השנה**. **ויהודי**, **ועבר** **הדדן**,  
24 **ותגליל**. **על** **שנים** **מהן** **מעברין**, **ועל** **אחת** **מהן** **אין**  
25 **מעברין**. **ובימן** **שהיה** **אחת** **מהן**, **הכל** **שמחין**, **שאין**  
26 **עומר** **בא** **אלא** **מיהודה**. **תנו** **רבנן**, **אין** **מעברין** **את**  
27 **השנים** **אלא** **מיהודה**, **ואם** **עירוביה** **בגלילא**, **מעוברת**.  
28 **העיד** **תנניה** **איש** **אונן**, **אם** **עירוביה** **בגלילא** **אינה**  
29 **מעוברת**. **אמר** **רבי** **יהודה** **בריה** **דרבי** **שמעון** **בן** **פוי**,  
30 **מאי** **מעמא** **דחנניה** **איש** **אונן**, **אמר** **קרא** **לשכנו**  
31 **תדרשו** **ובאת** **שמו**, **כל** **דרישא** **שאתה** **דרוש**, **לא**  
32 **יהוי** **אלא** **בשכנו** **של** **מקום**. **תנו** **רבנן**, **אין** **מעברין**  
33 **את** **השנה** **אלא** **ביום**, **ואם** **עירוביה** **בגלילא**, **אינה**  
34 **מעוברת**. **ואם** **קודשהו** **בגלילא**, **אינו** **מקודש**.  
35 **אמר** **רבי** **אבא**, **מאי** **קרא** **תקדש** **שופר** **בפסחה** **ליום** **הגנו**, **ואתו** **תג** **שהיה**  
36 **מתקפה** **בו**, **היו** **אומר** **זה** **ראש** **השנה**, **וכתיב** **כי** **חוק** **לישראל** **הוא** **משפט** **אלהי**  
37 **עקיבא**, **מה** **משפט** **ביום**, **אף** **קודש** **החדש** **ביום**. **תנו** **רבנן**, **אין** **מעברין** **את** **השנה**  
38 **בשני**

1 **ממעטני**  
2 **בגלילא** והמוציא יין (שם ע"ח). מפורש שם: **מן** עומרי שליש. והא  
3 התיגא בפרק דבמערש בני (מ"ח) אמר ר' יהודה בראשונה דהו שולחן אצל בעלי  
4 הבתים שמבדירות מזרו והתקנו פירוטיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבר ר'  
5 עקיבא ולמיד כל פירות שלם אבו לענות  
6 מעשרות פטורים מן הביעור הבא ר"ו קודם  
7 לרבי עקיבא היה:  
8 **בתר** דעברתו. פירוש היה לו חבר ר' אלעזר  
9 בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר  
10 באנפי חבראה: **אז** דילמא מעברין. פירש  
11 בקונטרס משום התקפה דאורייתא כדכתיב  
12 (שמות לד) חז דאספי תהשת השנה וקשה  
13 לדבכי נמי דאורייתא כדכתיב (דברים טו) שמו  
14 את חוש האביב וכן פירוש האילן (שמות לו)  
15 חז הקציר כדבר מעשיך ונראה הדיני טעמא  
16 התקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל  
17 פירות האילן ובאביב עינדי רדעו בה:  
18 **אין** מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר'  
19 עקיבא עיב השנה בהרדעא בירש פרק  
20 האשה שלום (יבמות דף קט. ועם) והדרתא  
21 מתיצה עיב שאני רבי עקיבא שלא הניח  
22 כמותו בארץ ישראל באדמרתין בסוף כרבת (דף  
23 סג.) וא"ת הוא אמרין ביה בודר (למקן דף וו.)  
24 (ושם) ר' חיאב ר' זוטובי ק"ו בן הירציק ר"ו.  
25 קאולי לעבר השנה בעסאי ועסאי חוצה לארץ  
26 כדמוכח בחוקת הבתים (כ"ב דף מ. שם) דאמר  
27 כל שהראה קדישא למעשה חייב במעשר  
28 למעטי תרדקסיס עסאי אספמאי וא"ל לומר  
29 דלא ינחיו כמותם דהא ר"ל ק"י לחו רועי בכך  
30 יש לומר דביעוריה דהמה היינו חישוב בעלמא  
31 כמו ועבר י' עינים זו אחו זו דרבי עקיבא לקמן  
32 (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארץ ישראל  
33 תרע דהתם שנה כשיעית היתה ונתיב לקמן  
34 אין מעברין כשיעית וד"ל ע"ז עקיבא  
35 השטנא בעלמא עבר בהרדעא אלא דארביב  
36 עקיבא שלא הניח כמותו סמכו ואדרש בן  
37 הירציק אל סמכו דחזרו עיבא חשבנא  
38 דבכרבת (דף ט) משמע עבוד הדתגה  
39 דקביעות ממש עבד ותרדקסלמי אמרין בתרא  
40 דהשאין כיוכלן לעבר אותה בארץ ישראל  
41 מעברין אותה בחוצה בארץ ירמיה יחזיקל  
42 ברוך בן נריה עיבור בתרין לארץ יהודי מיתא  
43 עבד' דהגנה וקשה קצת דבכרבת (שם) נפקא  
44 מן דכתיבי בן מיציק תבא תורה וגו' וזכא מיתוי  
45 מלשכת דרדעו:  
46 ראיה  
47 **מעברין** ואין **מקדשין** את **החדש** **את** **החדש** **שופר** **בפסחה** **ליום** **הגנו**, **ואתו** **תג** **שהיה**  
48 **מתקפה** **בו**, **היו** **אומר** **זה** **ראש** **השנה**, **וכתיב** **כי** **חוק** **לישראל** **הוא** **משפט** **אלהי**  
49 **עקיבא**, **מה** **משפט** **ביום**, **אף** **קודש** **החדש** **ביום**. **תנו** **רבנן**, **אין** **מעברין** **את** **השנה**  
50 **בשני**  
51 מעברין ומפני מעוברתו מן התורה את רש"י לזמפלו: על שלש אצרות. שלא הגיע אביב שלהן או שרואין ב"ד שמתארח בהן זמן בשול פירות האילן מעברין שלשן  
52 מאי הם: על שתיים מהן. אפילו על עבר הירדן והגליל מעברין דהואיל וברובא דאי לא מטא אביב לא קרית בהי חוש האביב ועל אתל מתי אין מעברין אפילו לא  
53 הגיע עירוביה הגיע עבר הירדן והגליל אין מעברין דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן או מגליל דתמן במנחות (דף סד) כפרמ רך ומלא עימן מביא אמר אין מביאין  
54 עומר אלא מן הקרוב לירושלים דהיינו יהודה לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק ומעשה שבא עומר מגנות צריפין בו ושתי הלחם מבקעת עין סוכה  
55 (ובימן שיהיה אתה. מן המאחרות הכל שמחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המובחר אלא מיהודה הלכך אם בשול ביהודה ועירוביה בשביל השתמים כשמגיע  
56 זמן העומר כבר יבשו הנאותא ביהודה ואנו רך ומלא עומר וצריך להביאו משאר ארצות ועד שאם ביכר יהודה ורואין ציבור שראוי להביאו העומר מרן מעברין  
57 בשביל השתמים מאמרין עליהם זמן אסור חש קשה להו הדבר בלא ביכר יהודה ובאותה מחשבת אין קשה להו ציבור שראוי להביאו מהני: שלם ובידו מביא  
58 מיהודה: אין מעברין את השנה אלא. בב"ד הקבוע ביהודה: שכנו של מקום. ירושלים הוא ביהודה: שהחשב מתבסס בו. שהלבנה אינה נראית לעיל לכל העולם  
59 דכתיב חדש בכסה: הוי אמר זה ראש השנה. שחנה בראש חדש הוא אבל שאר הנים באמצע החדש הם וכתיב כי חק כלומר חק שישיראל עשין באותו חג דהיינו  
60 קודש החדש היה ראי כמשפט ומשפט ביום דכתיב ביום הנחילו את בניו כדרשינן באחד דיני ממונות (לקמן דף לה):  
61 **בשני**

שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון – בשלא חלקו.

אמר רבי לעזר:

[דף ו' ע"ב]

והן שחלקו גדיים כנגד תישיש, ותישיש כנגד גדיים. אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים, ותישיש כנגד תישיש – הוא חלקו משיעה הראשונה.

אמר רבי יוחנן: אפילו חלקו גדיים נגד גדיים, ותישיש נגד תישיש – בלקוהות הן ופטורין מן המעשר. בההוא

[דף ז' ע"א]

דתנינן תמוז: חלקיה, ושנייתן לז' במתנה – פטור ממעשר בהמה.

רבי חייא, רבי הונאה, רבי ירמיה בעי: ולמה לית נן אמרין: פעמים שהן חייבין בזה ובזה, ופעמים שהן פטורים בזה ובזה. היך עבידא? (חלקו את הנכסים ואחר כך חלקו את הבהמה – חייבין בזה ובזה.)

חלקו את הבהמה ואחר כך חלקו את הנכסים – פטורין מזה ומזה.

חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה – חייבין בזה ובזה. חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים – פטורים מזה ומזה.

אמר רבי מנא: הדין דאת אמר – בשלא היתה הבהמה רוב, אבל אם היתה הבהמה רוב – הן הן עיקר נכסים.

רבי אבין אמר: רבי שמו בעי: מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה, את פוטרו מן הקלבון? אמר ליה: לא שניא היא? שהוא נותן סלע אחת שלימה. מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו – חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון. ותנינן: חייבין בקלבון, ופטורין במעשר בהמה.

רבי בא בשם אבא בר רב הונא: היא שני

[דף ז' ע"ב]

אהין שירשו את אביהן, היא שני גיסין שירשו את חמיהן.

לאיכן היו חלקנות נופלין?

רבי מאיר אומר: לשקלים.

רבי לעזר אומר: לנדבה.

1 הגר"א גורס כאן: מאי מעמא דרבי מאיר? סבר רבי מאיר: השוקל שקלו שלם – שהוא חייב שני קלבונות, דאמר רבי מאיר: פשם ששקלו תורה – כך קלבנו תורה. דתני: רבי מאיר אומר: כמין מטבע של אש וכו'.

רבי שמעון שזורי אומר: ריקועי זהב, וצפוי לבית קודש הקדשים.  
 בן עזאי אומר: שולחניו היו נמלין אותן בשכרן.  
 ויש אומרים: להוצאת דרכים.

הדרן עלה פירק באחד באדר

## פירק שני

### הלכה א'

**מתני'** מצרפין שקלים לדרבנות מפני משוי הדרך.

כשם שהיו שופרות במקדש – כך היו שופרות במדינה.

בני העיר ששלהו את שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה התרומה – נשבעין לגיזברין. ואם לאו – נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן. נמצאו או שהחזירוהם הגנבים – אלו ואלו שקלים, ואין עולין להן לשנה הבאה.

**גמרא** ויעשו אותן מרגליות! שמה תזיל המרגליות, ונמצא התקדש מפסיד.

כהיהא דתנינן תמן: וכולן נפדין בכסף ובשנה כסף, חוץ מן השקלים.

ואין פודין בכלים. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: שמה ויזלו הפלים, ונמצא התקדש מפסיד. אוף הכא נמו: שמה תזיל המרגליות ונמצא התקדש מפסיד.

מתניתא – בתקלין חדתינן. אבל בתקלין עתיקין – לא בדיא.

ותני בן: עתיקין במקדש. ואין עתיקין במדינה.

מתניתא – בשומר חנם. אבל בשומר שכר – לא בדיא.

אמר רבי אבא: ואפילו תימר בשומר שכר. נגנבו – בלסמים מזויין. אבדו – שטבעה ספינתו בים.

אמר רבי יוסטי ברבי סימון: אתיא כמאן דאמר: תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות.

[דף ח' ע"א]

גרם כמאן דאמר: אין תורמין לא על הגבוי ועל העתיד לגבות – לא בדיא.

**בני העיר ששלהו את שקליהם בו.** אמר רבי אלעזר: דרבי שמעון היא. דרבי שמעון אומר: קדשים שהוא חייב באגרות – בנכסיו הן.

אמר רבי יוחנן: דברי הכל היא, משום שבועת תקנה.

על דעתיה דרבי יוחנן ניהא נשבעים לגזברין, ואם לאו – נשבעים לבני העיר, ובני העיר שוקלים אחרים



תהתייהו, משום שבועת תקנה.

אלא לרבי לעזר, נשבעים לבני העיר – הדין היא דרבי שמעון. נשבעים לגזברים, גזברים מאי עבדתיהו?

נשבעים לבני העיר במעמד גזברים, כי היכי דלא לחשדינהו.

אי נמי, דלא נשוו להו פושעים.

אף על פי שקבלו בני העיר לשלם – איזו התקדש יוצא בלא שבועה.

הפריש שקלו ואבד, רבי יוחנן אמר: חייב באחריותו עד שימסרנו לגזבר.

רבי שמעון בן לקיש אמר: התקדש ברשות הגבוהה בכל מקום שהוא.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש! נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תהתייהו!

לא, עוד היא משום שבועת תקנה.

תני: הראשונים – נופלים לתיקלין חדתי. והשניים – נופלין לתיקלין עתיקין.

אלו הן הראשונים ואלו הן השניים?

רבי פנחס בן רבי הנגיא ורבי אבא מרי, חד אמר: אלו ששלחו בני העיר תחילה. וחד אמר: אלו

שהגיעו לידי גזברין תחילה.

[דף ה' ע"ב]

## הלכה ב'

**מתני'** הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו, אם נתרמה התרומה – מעל.

השוקל שקלו מן התקדש, ונתרמה התרומה וקרבה הבחמה – מעל. ממעשר שני ודמי שביעית – יאכל בנגדו.

**גמרא** השוקל כו'. אגון תנינן: אם קרבה הבחמה. ותני דבי רבי: אם נתרמה התרומה. [נוסח אחר:

אגון תנינן: אם נתרמה התרומה. ותני דבית רבי: אם קרבה הבחמה! אמר רבי לעזר: מאן תנא אם

קרבה הבחמה – רבי שמעון, דרבי שמעון אמר: מיז וכו'.] מאן תנא אם נתרמה התרומה – רבי

שמעון היא. דאמר רבי שמעון: מיז היה מקבל מעותיו, והבחנים זריזים הן.

וקשיא, אילו הגונב עולתו של חבירו, ושהטה סתם, סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת?

אמר רבי יודן: תיפתר במסוים משל בית רבן גמליאל, שהיה מתכוון ודוחפו לתוך הקופה, וחש לומר

שקאו לשיריים הן נופלין.

וכי יש מעילה בשיריים? אלא פרבי מאיר, דרבי מאיר אמר: מועלין בשיריים. עוד היא במסוים של

בית רבן גמליאל שהיה מתכוון ותורמו לשמו.

מה נהנה? אמר רבי אבין בשם רבנן דתמן: מפיון שבית דין ראויין למשכן, ולא מישכנו – כמו שנהנה. ממשער שני וכו'. דכתיב (ויקרא כו): אֵד בְּכֹר אֲשֶׁר יַבְכַּר לָהּ בְּבַחְמָה, לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶתֹו – כל שהוא קודש, אין קדושה חלה עליו.

[דף ט' ע"א]

פיצד הוא עושה? מביא סלע של חולין, ואומר: "מעות מעשר שני בכל מקום שהן – יהו מְחַוְלִין על סלע זו", ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני, והשאר – נעשו שקלים.

## הלקה ג'

**מתני'** המכנס מעות ואמר: "הרי אלו לשקלי" – בית שמאי אומרים: מותרן נדבה, ובית הלל אומרים: מותרן חולין.

"שאביא מהן שקלי" – שוין שהמותר חולין.

"אלו להטאתי" – שוין שהמותר נדבה. "שאביא מהן הטאתי" – שוין שהמותר חולין.

אמר רבי שמעון: מה בין שקלים להטאת? אלא, של שקלים – יש להן קיצבה, ולהטאת – אין לה קיצבה.

רבי יהודה אומר: אף לשקלים אין להן קיצבה, שבשעלו ישראל מן הגולה, היו שוקלין דרבבנות. הוורו לשקול סלעים. הוורו לשקול טבעין. ביקשו לשקול דינרין, ולא קבלו מהן.

אמר רבי שמעון: אף על פי כן – יד בולן שנה. אבל הטאת – זה מביא בסלע, וזה מביא בשתיים, וזה מביא בשלש.

**גמרא** המכנס וכו'. רבי יוסי בשם רבי לעזר: מה פליגינן? במכנס פרוטרומ. אבל באומר: "אלו לשקלי" – כל עמא מודיי: שהמותרן נדבה.

רבי חייא ורבי ביבא בשם רבי לעזר: מה פליגינן? במכנס פרוטרומ. אבל באומר: "אלו לשקלי" – כל עמא מודיי שהמותרן חולין.

אמר רבי חייא (חוקיה): מתניתא מסייעא לרב ביבי. דתנן: אמר רבי שמעון: מה בין שקלים להטאת? אלא שהשקלים – יש להן קיצבה, ולהטאת – אין לה קיצבה.

מה אנן קיימין? אם באומר: "שאביא מהן שקלי" – כל עמא מודיי שהמותרן חולין; אם באומר: "שאביא מהן הטאתי" – כל עמא מודיי שהמותר חולין. אלא כן אנן קיימין: באומר: "אלו לשקלי".

שקלים, על ידי שקצבתן מן התורה – מותרן חולין. טפאת, על ידי שאין קצבתה מן התורה – מותרה נדבה.

מה עבד לה רבי יוסי בשם רבי אליעזר? פתר לה: במכנס פרוטרומ, וכבית הלל.

והא תנינן:

[דף ט' ע"ב]

מוֹתֵר שְׁקָלִים – חוּלִין! פֶּתֵר לָהּ: בְּמִכְנָס פְּרוּטָרוֹט, וְכַבִּית הַיֶּלֶל.

הַמְפָּרִישׁ שְׁקָלוֹ וְסָבַר שֶׁהוּא חַיִּיב, וְנִמְצָא שְׂאִינּוֹ חַיִּיב – לֹא קִדָּשׁ.

הַמְפָּרִישׁ שְׂנַיִם וְסָבַר שֶׁהוּא חַיִּיב שְׂנַיִם, וְנִמְצָא שְׂאִינּוֹ חַיִּיב אֲלֵא אֶחָד – אוֹתוֹ הַשְּׂנַיִ מִה אֶת עֶבֶד לִיהֵא?

נִשְׁמָעִינָה מִן הַדָּא: הַפְּרִישׁ הַפֹּאֲתוֹ וְסָבַר שֶׁהוּא חַיִּיב, וְנִמְצָא שְׂאִינּוֹ חַיִּיב – לֹא קִדָּשָׁה.

הַפְּרִישׁ שְׁתַּיִם וְסָבַר שֶׁהוּא חַיִּיב שְׁתַּיִם, וְנִמְצָא שְׂאִינּוֹ חַיִּיב אֲלֵא אֶחָת – אוֹתָהּ הַשְּׁנַיִת מִה אֶת עֶבֶד לָהּ?

אֲלֵא רוּעָה. הֲכִי נִמְי לְגַדְבָּת. וְכֹא הֵיִאֵד אוֹמֵר אֶתָּה אֵלֶּי?

\*

רַבִּי יוֹדָא אוֹמֵר בֵּי. דְרַבְּנֹת – דִּינְרִין. חֲזָרוּ לְשִׁקּוֹל סְלַעִין, כְּשִׁמוּעָן, חֲזָרוּ לְשִׁקּוֹל טַבְּעִין – פִּלְגֵי

סְלַעִין. בְּקִשּׁוֹ לְשִׁקּוֹל דִּינְרִין קְרָטִין, וְלֹא קָבְלוּ עֲלֵיהֶן.

מִזֵּן הַדָּא (נִתְפָּיֵה י) – וְהַעֲמַדְנוּ עֲלֵינוּ מִצּוֹת, לְתַת עֲלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשְּׁקָל בַּשָּׁנָה לְעַבְדוֹת בֵּית

אֱלֹהֵינוּ.

רַבִּי חֲלָקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אֶהָא: מִכָּאֵן – שְׁצָרִיךְ אָדָם לְשַׁלֵּשׁ שְׁקָלוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

מִכָּאֵן – שְׂאִין מִטְּרִיחִין עַל הַצִּיבּוֹר יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

אָמַר רַבִּי אֲבִין: מִכָּאֵן – לְשַׁלֵּשׁ סָאִין. מִכָּאֵן – לְשַׁלֵּשׁ קוֹפּוֹת. מִכָּאֵן – לְשַׁלֵּשׁ הַפְּרָשׁוֹת.

בְּתַיִב (שְׁמוֹת ל): זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעוֹבְרִים עַל הַפְּקוּדִים. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה, חֵד אָמַר: לְפִי שְׁחָטָאוּ

בְּמַחְצִית הַיּוֹם – יִתְּנוּ מַחְצִית הַשְּׁקָל.

וְחֲרָנָה אָמַר: לְפִי שְׁחָטָאוּ בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת בַּיּוֹם – יִתְּנוּ מַחְצִית הַשְּׁקָל, דְּעָבַד שִׁיתָא גְּרַמְסִין.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּי רַבִּי נַחֲמִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן בֶּן זַכָּאי: לְפִי שְׁעָבְרוּ עַל עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת – יִהְיֶה נוֹתֵן כָּל

אֶחָד וְאֶחָד עֶשְׂרֵת גֵּרָה.

רַבִּי בְּרַבְּהִי, רַבִּי לִוִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ: לְפִי שְׁמָכְרוּ בְּכוֹרָה שֶׁל רַחֵל בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף – יִהְיֶה כָּל

אֶחָד וְאֶחָד פּוֹדָה אֶת בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף.

רַבִּי הַנְּהֵם בְּשֵׁם רַבִּי לִוִי: לְפִי שְׁמָכְרוּ בְּכוֹרָה שֶׁל רַחֵל בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף, וְנָפַל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם טַבְּעָה

– לְפִיכֶךָ יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן שְׁקָלוֹ טַבְּעָה.

הַלָּכָה ד'

מִזְתַּנִּי מוֹתֵר שְׁקָלִים – חוּלִין. מוֹתֵר עֲשִׂירִית הָאִיפָה, מוֹתֵר קִינֵי זָבִין, קִינֵי זָבוֹת, וְקִינֵי יוֹלָדוֹת הַפֹּאֲת

וְאִשְׁמוֹת – מוֹתֵרֵן נְדָבָה.

זה הכלל: כל שהוא בא לשם הפואת ומשום אשמה – מותרן נדבה.

[דף י"ע"א]

מותר עולה – לעולה, מותר מנהה – למנהה, מותר שקלים – לשקלים, מותר הפסח – לשקלים, מותר נזירים – לנזירים, מותר נזיר – לנדבה.

**גמרא** אמר רבי יוסי: עד דאנא תמן, שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל: הפריש שקלו ומת? אמר ליה: יפלו לנדבה.

מותר עשירית האיפה שלו? רבי יוחנן אמר: וליבם לים המלח, רבי לעזר אמר: יפלו לנדבה. מתניתא פליגא על רבי יוחנן! מותר שקלים – חולין, מותר עשירית האיפה, מותר קיני זבים וקיני זבות, מותר קיני יולדות, הפואת ואשמות – מותרן נדבה.

מה עבד לה רבי יוחנן? פתר לה: מותר עשירית האיפה של מנחת חומא של כל ישראל. רבי יוסי אמר: על דא עליל אבא בר בא, דאינון אמרין: מניין שהפסח משתנה לשם שקלים? תלמוד לומר <sup>(תקרא ג:)</sup> **ואם מן הצאן קרבנו לזבח שקלים** – כל שהוא מן הצאן – בא שקלים.

היתבין: הרי עולה! מן הצאן – דבר שאינו בא אלא מן הצאן, יצאה עולה שהיא באה אפילו מן הבקר.

היתבין: הרי אשם! אמר רבי (ביבא) בון פר פהנא: מן הצאן – דבר שהוא בא מפל הצאן, יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בלבד.

התיב רבי בון: בקל אתר את אמר: **"מן"** – למעט, והכא את אמר: **"מן"** – לרבות! אמר רבי מנא: הכא נמי **"מן"** – למעט מיעוט, שאינו בא בן שתי שנים. מיעוט, שאינו בא נקיבה, ונבי אשם נמי, **"מן"** <sup>(תקרא ה:)</sup> – למעט הוא, שאינו בא אלא מן האילים בלבד.

היתבין: והכתיב <sup>(תקרא ו:)</sup> **ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה**, מעתה, מותר הפסח בא עולה!

אמר רבי אבון: משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה, ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים, ואין משנין קדשים קלים לשם קדשים קדשים.

רבי יוחנן אמר: על דא עליל רבי חנינה, דאינון אמרין: אין הפסח משתנה לשם שקלים, אלא אם בן שחמו לשם שקלים, ואני אומר: אפילו שחמו לשם עולה.

אמר רבי אילאי: טעמא דרבי יוחנן, אם מן הציאן קרבנו לזבח שלמים – כל שהוא זבח – בא שלמים.

ומשתנה למחשבת פסול, היך עבידא? שקטא לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר, מפל מקום פסול הוא! אין תימר משתנה למחשבת פסול – פיגול. אין תימר אין משתנה למחשבת פסול (פיגול) – פסול.

לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה – רבי בון בר חייא בשם שמואל בר אבא: מפיון שאין לו שם – נעשה בשוקטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה, והוא בשר.

## [דף י"ע"ב]

אמר ליה: אם בן הוא, אפילו שקטו לשמו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו, יעשה משעה הראשונה בשוקטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה, ויהא בשר!

אמר רבי אבא מרי אחיה דרבי יוסי: מה נאמר בשתיקה בשר? או נאמר בשתיקה פסול?

\*

## מותר נזיר לנדבה. רב הסדא

אמר: והוא שקרבה הטאתו בפוף. אכל אי קרבו שלמים בפוף – מותרן שלמים.

אמר רבי זעירא: אפילו קרבן שלמים לבפוף – הלכה היא בנזיר שתהיה מותרה נדבה.

מתניתא מסייעא לדין, ומתניתא מסייעא לדין.

מתניתא מסייע לרבי זעירא. אלו הן מעות שתומין? כל שדמי הטאת מיתות מעורבות בהן, ואפילו

הפריש דמי הטאת מתוכה – מעות שתומין הן.

מתניתא מסייעא לרב הסדא, "אלו להטאתי והשאר לשאר נזירותי" ומת – מועלין בכולן ואין מועלין

במקצתן. ולא אמר: אם מת – יפלו לנדבה!

\*

רב הסדא אמר: מותר להמו של נזיר – יורקב.

אמר רבי יוסי: ויאות! להקריבו בפני עצמו אין את יכול, אין להם קרב לעצמו. להקריבו עם נזירות

אחרת אין את יכול, שאין לה נזירות באה בלא להם. לפום בן צריף מימר: מותר להמו של נזיר –

יורקב.

סברין מימר: הוא להמו, הוא מותר נסקיו. אמר רבי יוסי בר רבי בון: מותר נסקיו – קדשי קדשים

אינון, ויפלו לנדבה.

על דעתיה דרבי יוסי בר רבי בון, שמואל אליבא דרב הסדא במותר נסקים, ורבי חייא (הסדא) ורבי

אלעזר, שלשתן אמרו דבר אחד!



רבי חייא (הסדא) – אהו דאמרן.

שמואל, דאמר רבי יוסי: עד דאנא תפון, שמעית קל רב יהודה שאיל לשמואל: הפריש שקלו ומת? אמר ליה: ופלו לנדבה.

רבי אלעזר (אמר), מותר עשירית האיפה – שלו. רבי יוחנן אמר: יוליכם לים המלח.

רבי אלעזר אמר: ופלו לנדבה.

## הלכה ה'

**מתני'** מותר שבויים – לשבויים. מותר שבוי – לאותו שבוי. מותר עניים – לעניים. מותר עני –

לאותו עני. מותר המתים – למתים. מותר המת – ליורשיו.

רבי מאיר אמר: מותר המת – יהא מונח עד שייבא אליהו.

רבי נתן אמר: מותר המת – בונין לו נפש על קברו.

**גמרא** גבו לו בהקטת שאין לו, ונמצא שיש לו – רבי ירמיה סבר מימר: מותר המת – ליורשיו. אמר

ליה רבי אידי דחומרא: הבע עצמך דלא פונן אלא ליה! אמר ליה: אנא לא אמרתי, את מן קדי?

תני בשם רבי נתן: מותר המת – יבנה לו נפש על קברו, ויעשה לו זילוף על גבי מיטתו.

תני:

## [דף י"א ע"א]

אין פודין שבוי בשבוי, ואין גובין טלית בטלית, ואין ממהין ביד פרנסים לכה.

תני: רבן שמעון בן גמליאל אמר: אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם – הן הן זכרון.

רבי יוחנן הוה מסמיה ואזל, עאל רבי חייא בר אבאי, ודעה רבי אליעזר חמי ליה ומפמר ליה מקמיה.

ואמר: הלין תרתין מיליהו תדין, בבקלאה עביד ביה. חדא, דלא שאיל בשלומיה. וחדא, מיפמר.

אמר ליה רבי יעקב בר אידי: כה נהיגין גבהון, דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה, דאינון נהגון

ומקיימין (א"ב כט) **ראוני נערים ונחבאו, וישישים קמו עמדו.**

אמר ליה: מהו למיעבר קמי דאדורא צלמי? אמר ליה: מה את פליג ליה יקר? עבור קמוחי וסמי עינזי!

אמר ליה: יאות רבי אליעזר עביד דלא עבר קפוד.

ועוד עביד הא בבקלאה, דלא אמר שמעתא משמיה.

נכנסו לפנזי רבי אמי ורבי אסי, אמרו לו, רבי! כה היה מעשה בבית הכנסת של טרסויים, בנגר שיש

בראשה גלוסמרא, שגחלקו

רבי אליעזר ורבי יוסי, עד שרקעו ספר תורה בהמתן. קרעו סלקא דעתה? אלא שנקרע ספר תורה.

והיה שם זקן אחד ורבי יוסי בן קסמא שמו, אמר: "תמיחני אם לא הוה בית הכנסת זה עבודה זרה".  
והזור ואמר: הכדין מהכרייה?

נכנס לפניו רבי יעקב בר אידי, אמר ליה: כתיב (יהושע יא): **כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה עֲבֹדוּ בְּנֵי צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְגו'.** וכי כל דיבור ודיבור שהיה והושע יושב ודורש, היה אומר: "כך אמר משה?"  
אלא יהושע יושב ודורש, ויודעין הכל, שהתורה של משה היא.  
אף אתה אליעזר יושב ודורש, וחכל יודעין שהתורה שלך היא!  
אמר להן: מפני מה אין אתן יודעין לרצות כגון אידי הכירינן.  
ורבי יוחנן, מאי פולי האי דכעי דיימרון שמענתא משמיה?

דאף דוד ביקש עליה רחמים! שנאמר (תהלים סא): **אֲגִידָה בְּאַהֲלֵךְ עוֹלָמִים אַחֲסֶה בְּסֶתֶר כְּנָפַיִךְ סְלֶה.** וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקיים לעולמים? אלא כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא:  
רבונו של עולם! אֲזַכֶּה שִׁיחִי דְּכָרִי נְאֻמְרִין בְּכֶתֶי כְּנִסְיוֹת וּבְכֶתֶי מִדְּרָשׁוֹת.  
שמעון בן זוירא בשם רבי יצחק: כל תלמיד חכם שאומרים דבר הלכה מפיו בעולם הזה – שפתיו רוחשות עמו בקבר.

שנאמר (שיר השירים ו): **וַחֲכַדְךָ בֵּינֵי הַטּוֹב וְגו' דוֹכֵב שִׁפְתֵי יְשִׁינִים.** מה פוקר של ענבים זה, בין שמזיח אדם אצבעו עליו – מיד דוכב, אף שפתותיהם של צדיקים, בין שאומרים דבר הלכה מפייהם של צדיקים – שפתותיהן מרחשות עמו בקבר.

מה הנאה לו? פר זוירא אמר: כהדין דשתי קונדיטון. רבי יצחק אמר: כהדין דשתי חמר עתיק, אף על גב דלית ליה, אף על גב דשתי ליה – טעמא בפמיה.

רב גידל אמר: האומר שמועה בשם אומרה – יראה בעל שמועה כאלו עומד לנגדו, שנאמר (תהלים לט): **אֵךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ.**

כתיב (משלי כ): **רַב אָדָם יִקְרָא אִישׁ חֲסֵדוֹ – זֶה שְׂאָר כֹּל אָדָם. וְאִישׁ אֲמוּנִים מִי יִמָּצָא – זֶה רַבִּי זְעִירָא, דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָא: לִיתְנָן צְרִיכִין חֲשִׁינִין לְשִׁמְעִיתֵיהּ דְּרַב שִׁשְׁתָּה, דְּהוּא**

[דף י"א ע"ב]

גברא מפתחא.

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי: חכים רבי לבר פתייא דאת אמר שמענתא משמיה? אמר ליה: רבי יוחנן אמרה משמיה.

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי: חכים רבי לרב דאת אמר שמענתא משמיה? אמר ליה: רבי אדא בר אבהה אמרה משמיה.

אין דור שאין בו ליצינין כדורו של דוד!

מה היו פרוצי הדור עושין? היו הולכין אצל הלונותיו של דוד, אומרין לו: דוד דוד, אימתי יבנה בית המקדש? אימתי בית ה' נלך?

והיה דוד אומר: אף על פי שמתפונגין להכעיסני, יבא עלי אם לא הייתי שומח בדבריהם, דכתיב (תהלים קכב): **שמחתי באמרים לי בית ה' נלך.**

**והיה כי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיה** (שמואל ב-ג, יב), אומר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: ימים שלמים אני מונה לך, ולא ימים חסרים.

כלום שלמה בנה יבנה בית המקדש אלא להקריב קרבנות ציפורי! חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה, יותר מן הקרבן! שנאמר (משלי כא): **עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.**

הדרן עלה מצרפין שקלים

## פרק שלישי

### הלכה א'

**מתני'** בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה: בפרום הפסה, בפרום העצרת, בפרום הקוג. והן גרנות של מעשר בהמה; דברי רבי עקיבה.

בן עזאי אומר: בעשרים ותשעה באדר, ובאחד בסיון, ובעשרים ותשעה באב.

רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באולול. ולא אמרו באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב, לפיכך הקדימוהו בעשרים ותשעה באולול.

**גמרא** אומר רבי אבהו: כל הן דתנינן פרום – פלגא. פלגא דשלשים יום קודם למועד שדורשים בהלכותיו.

והן גרנות וכו'. אומר רבי יוחנן: מפני שהן פירקי לידה.

רבי אהא ורבי תנחום בר חייה בשם רבי יהושע בן לוי: כדי שתהיה תבהמה מצויה לעולי רגלים. אומר רבי יודן: שלא יבא לידי בל תאחר.

אומר רבי יוסה: כל המשוקה טבלו – עובר בכל תאחר.

## [דף י"ב ע"א]

תמן תנינן: רבי מאיר אומר: באחד באלול – ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי. בן עזאי אומר: האלוליים – מתעשרין בפני עצמן. אומר רבי הונא: טעמא דרבי מאיר, עד כאן – הן מתמצות לילך מן הישנות, מפאן ואילף – הן מתחילות לילך מן החדשות.

רבי יוסה בר רבי בון בשם רב הונא: טעמא דרבי אלעזר ורבי שמעון, (תהלים סח) **לבשו כרים הצאן** – אלו תפכירות. **ועמקים יעטפו בר** – אלו האפילות. **יתרועעו אף ישירו** – אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר.

אמר בן עזאי: הואיל ואלו אומרים כה, ואלו אומרים כה – יהו האלוליים מתעשרין בפני עצמן! הא כיצד? נולד לו (בה) חמשה באב, וחמשה באלול, וחמשה בתשרי – אין מצטרפין. נולד לו (בה) חמשה בתשרי, וחמשה באב – הרי אלו מצטרפין.

ובן עזאי מקריע על דברי תלמידיו! אתא רבי ירמיה ורבי מיישא בשם רבי שמואל בר רב יצחק: שכן נחלקו עליה אבות העולם.

ומאן נינהו אבות העולם? תנא רבי יונה קומי רבי ירמיה: רבי ישמעאל ורבי עקיבא! זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה דרבי עקיבא. אין תימר רביה, אית בר נש אמר לרביה: "הואיל ואלו אמרו כה, ואלו אמרו כה!"

רבי אבון בשם רבי שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא, אמר לו בן עזאי: על החלוקין אנו מצטרפין, אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין! זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה לרבי עקיבא. אין תימר רביה, אית בר נש אמר לרביה: "אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין!"

תמן תנינן: כל הנולדיו מאחד מתשרי עד עשרים ותשעה באלול – הרי אלו מצטרפין. חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה – אין מצטרפין. חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן – הרי אלו מצטרפין.

אמר רבי יוסה: הדא אומרת: מעשר בהמה – לא עשו אותו לא כהנא ולא כשליש. אין תימר כהנא, ליתני: כל המעוברים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול.

## [דף י"ב ע"ב]

אין תימר כשליש, ליתני: כל הנולדים עד עשרים ושנים באלול.

רבי שמאי בשם רבי ביבי ברבי חיאי: כשליש עשו אותה, כרבי שמעון. דאמר רבי שמעון: מחוסר זמן – נכנס לדיר להתעשר.

קם רבי מנא עם רבי שמאי, אמר ליה: את אמרת תדא מילתא? תמן תנינן: בן עזאי אומר: האלוליים – מתעשרין לעצמן. לא אפילו נולד עד עשרים ותשעה באלול, אית לך מימר: בן עזאי פרבי שמעון ולא פרבנן?

במה דאת אמר על דרבנן: מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתו, בן את אמר על דבן עזאי: מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלוליים.

אמר רבי הויה: זאת אומרת: ימים שהבכור מוחרם וזמן בהן – עולין לו לתוף שנתו.

אמר רבי מנא אמר רבי יונה: אבא שמע לה מן תדא (דברים סו, יט): **כל הבכור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש** – הא כיצד? משעת לידתו את מונה לו שנה.

## הלכה ב'

**מתני'** בשלש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן: אלף בי"ת גימ"ל. רבי ישמעאל אומר: יונית כתוב עליהן: אלפ"א בית"א גמ"א.

אין התורם נכנס לא בפרגוד הפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע, שמוא יעני, ויאמרו מעון הלשכה העני, או שמוא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר; שאדם צריך לצאת ידי תפירות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום, ושנאמר (פסוק ל, כב): **והייתם נקיים מה ומישראל**. ואומר (משלי ג, ד): **ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם**.

[דף י"ג ע"א]

**גמרא** תמן תנינן: מפנין אפילו ארבע וחמש קופות. רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: במה היא שיעורן של קופות? אמר ליה:

גלמוד סתום מן המפורש. דתניא: בשלש קופות של שלש שלש סאין, שהן תשעה סאין, שהן עשרים ושבע סאין, תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן אלף בי"ת גימ"ל.

מפני מה כתוב עליהן אלף בי"ת גימ"ל? לומר: מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה, ומן השנייה קודם לשלישית.

\*

תמן תנינן: המוציא זין – בדי מזינת הכוס. רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: במה שיעורן של כוס? אמר ליה: גלמוד סתום מן המפורש. דתני רבי הויה: ארבע כוסות שאמרו – ושנן רביעית של זין האיטלקי.



אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן: דרבי יהודה היא! דתני: מים – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מוינת הפוס. וזו – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מוינת הפוס. וזו – גדי מוינת הפוס? נשמענה מן הדא: מים – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מוינת הפוס. וזו – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מוינת הפוס. הדא אמרה: מוינת – גדי מוינת הפוס. כמה שיעורן של פוס? רבי אבין אמר: טיטרטון ורביע.

מהו לשותתן בכרה אהד? מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי: הלל, אם שמעון בבית הכנסת – יצא. הדא אמרה: אם שתאן בכרה אהד – יצא.

מהו לשותתן בפסקין? פלוס אמרו: "שישתה", לא גדי שישתה ולא שישתפר! אם שתה בפסקין, אף הוא אינו משתפר.

\*

מהו לצאת בנין של שביעית? תני רב אושעיא: יוצאין בנין של שביעית.

מהו לצאת בקנדיטין? מדתני בר קפרא: קנדיטין – בנין, הדא אמרה: יוצאין בנין קנדיטין.

מהו לצאת בנין מוינא? מדתני רב תיבא: ארבעה פוסות שאמרו – יוצאין בהן בין חייב ובין מוינא, ובלבד שיהא בהן טעם ומראה וזו.

אמר רבי ירמיה: מצוה לצאת בנין אדם, שנאמר (משלי כג): **אל תרא וזו כי יתאדם כי יתן בכוס עינו וגו'.**

תאני: מבושל – כמותו בל.

מהו לצאת בנין מבושל? אמר רבי יונה: יוצאין בנין מבושל.

רבי יונה לטעמיה, דרבי יונה פד תוה שתי ארבע פסי דפסחא, תוה חזיק רישא עד תנא.

חמיתיה תנא מטרוניתא אפוי נהורין, אמרה: סבא סבא, תנא מהני תלת מילין אית בה, או דשתוי חמרא את, או דמלוי בריבית את, או דמגדל חזירי את!

אמר לה: תיפח רוחא דההיא איתתא! דתנא מאלין תלת מילא לית בי. אלא: אוילפני

[דף י"ג ע"ב]

שכיח לי, דתבין פתיב (קמלת ח): **חכמת אדם תאיר פניו!**

רבי אבהו אתי לטיבריא, חמוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהורין, אמרו תלמידים לרבי יוחנן: אשכח רבי אבהו סימא. אתא לגביה, אמר ליה: מאי אורייתא תדתא שמעת? אמר ליה: תוספתא

עתיקא! קרא עליה: **חכמת אדם תאיר פניו.**

\*

אמר רבי חנין: לוגא דאורייתא – תמונתא עתיקה דמורייתא דציפורי.

אמר רבי יונה: וחקמנא לה, דבית רבי יצאי תוד מכילין בה דבש.

תני: תצי שמינית טברנית

הישנה.

אמר רבי יוחנן: תדין היא, ולמה קרי ליה עתיקה? מן בגין דתודה (בייסי) [ביומין].

אית דאמרי: דקות זעירא ורבתא. ואית דאמרי: דאזעירא, ולא אזעירא כמה דתות.

\*

כמה הוא שיעור של פוס?

רבי יוסי בשם רבי יוסי בן פזי, ורבי יוסי בר ביבי בשם רבי שמואל: אצבעיים על אצבעיים, על רום

אצבע, ומהצהה ושליש אצבע.

\*

תני: יבש – פזות; דברי רבי נתן.

רבנן דמקורין ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל: אתיא דרבי נתן כרבי שמעון, כמה דרבי שמעון אמר:

כרביעית, בן אמר רבי נתן: כרביעית, לכשיקרא ויהא בו פזית.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בפירדת רבי שמתה, וטהרו את דמה משום נבילה.

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון: עד כמה? ולא אשגח ביה. ושאל לרבי יהושע בן לוי, ואמר ליה:

עד רביעית – טהור, יותר מרביעית – טמא. ובאש לרבי אליעזר על דלא חזר ליה רבי סימון

שמועתא.

רב ביבי תוד יתיב מתני תדין עובדא. אמר ליה רבי יצחק בר ביסנא: פהנה עד רביעית טהור, יותר

מכאן טמא? ובעט ביה.

אמר ליה רבי זריקא: בגין דשאל לך, את בעט ביה? אמר ליה: בגין דלא תות דעתי בי – בעיטנא

ביה.

דאמר רבי חנין: והיו חייף תלאים לך מנגד (דברי סכת) – זה שלוקח חטים לשנה. ופחדת לילה ויומם

(שם) – זה הלוקח מן הסדקי. ולא תאמין בחייה (שם) זה הלוקח מן הפלמור, ואנא סמיכנא אפלמור.

ומהו ברוך?

העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה – שהוא טהור. מהו טהור? טהור מלהכשיר. אבל לטמות

– מטמא.

תמן תנינן: דם השרץ – כבשרו, מטמא ואינו מכשיר, ואין לנו פיוצא בו. ושיעור טומאתו, שדמו

מטמא כבשרו.

אמר רבי יוסי: פליגי בה תרין אמוראי, חד אמר: טמא, וחד אמר: טהור. מאן דאמר: טמא – פרפי יהודה, ומאן דאמר: טהור – פרפי יהושע בן פתורה.

אמר ליה רב אבדוקמה דמן נהויתה: ויאותה! דרבי יהודה מורייןא – דבי נשיאה תנת.

\*

שמא יעני ויאמרו בו. תני רבי ישמעאל: קוויין – לא יתרום, מפני החשד.

תני: הגזברין – היו מפספסין בקילקין.

תני:

[דהי"ד ע"א]

מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא.

וימלא פומיה מווי! אמר רבי תנחומא: מפני הפרכה.

\*

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו, שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין? דכתיב (במדבר לב): והייתם נקים מה' ומישראל.

בנביאים מניין? דכתיב (יהושע כב, כב): אל אלהים ה' וגו' וישראל הוא ידע.

בכתובים מניין? דכתיב (משלי ג): ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון: אינהו תמחור שפכולם? אמר ליה: והייתם נקים מה' ומישראל.

הלכה ג'

מתני' של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם, והתורם מתפווין ודחפו לתוך הקופה.

אין התורם תורם עד שהוא אומר להם: "אתרום"? והן אומרים לו: "תרום, תרום, תרום" שלש פעמים.

תרום את הראשונה וחיפה בקטבליאות. השנייה וחיפה בקטבליאות. השלישית לא תיה מחפה. ולמה היה מחפה? שמא ישכח ויתרום מן הדבר התרום.

תרום את הראשונה – לשם ארין וישראל. והשנייה – לשם פרקים המוקפין לה. והשלישית – לשם בקל ולשם מדי ולשם

## מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רבי יהודה אומר: הפרסאות - שביעית שלֵהן מוציא שביעית, שהן עושין לשתי שנים. אמר לו: הרי הן אצלך בטבריא ואינן עושות אלא בנות שנתן. הטומן את הלוח בשביעית, רבי אומר: דרך ארץ טמנו בעצין כדי שלא יצמח, אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (ויקרא לב, יד): "ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים":

ב. הלוח שעברה עליו שביעית, רבי אליעזר אומר: אם שהה שלש שנים - נותן לעניים רביע. אם שהה שתי שנים - נותן לעניים שליש. שנה אחת - נותן לעניים מחצה. מאימתי מתר אדם לקח הלוח במוצאי שביעית מכל מקום? רבי יהודה אומר: מיד. אמר רבי יהודה: מעשה והיינו בעין כושי, והיינו אוכלין לוח במוצאי החג של שביעית, על פי רבי טרפון. אמר לו רבי יוסי: משם ראיה? עמכם הייתי, ומוצאי פסח היה:

ג. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית. אחד זרעים הנאכלין, ואחד זרעים שאינן נאכלין. בית שמאי אומרים: לא ימכר לו שדה בשביעית, ובית הלל מתירין:

ד. ואיזו היא ארץ ישראל? מנהר! דרומה של קזיב ואילף עד קזיב. סמוך? לעמון ומואב, ארץ מצרים - שתי ארצות הן, או נאכל ונעבד, או לא נאכל ולא נעבד. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן שומר, כדי שלא יפוצו נכרים, ויכבזו פרות שביעית:

ה. עירות המפורות בתחום ביתו<sup>3</sup> ונאסרו: - כגון ציר, וצייר, ונשמי, וזיוזיון, וגרי טב, ודגב, חורבתא, וברכה דבית חרב. עירות האסורות בתחום צורא: שניץ, וכצת, ופומא ציבא, וחניתא עיליתא, וחניתא ארעיתא דאשמיצא, ובית מזיל כריא, ועמק מזיל. עירות שחיכות במעשרות בתחום: ציזיתה, ועינישת, ועין תרעא, ורומברך, עין יערים, וכפר יערים, דכב, חצפאי, וכפר צמח. רבי התיר כפר צמח. תחום ארץ ישראל: פרשת אשקלון, ואומר, מגדל, שרשינה, ידור, ושורא דקיסרא, שורא דעכו, וריש מייא דגעתיץ, וזעתיץ, גרמא, וכברתא, וכזניתא, וקצטרי דגלילה, וקושעאיא דראתיץ, ומלתא דכור, וטריי רבתא, ותפנית, וסנפתא, וסוחרתתא דיתר, וממציא דגתא, ומדפה וטרחה, ונחלה דיפצאל, ועולשתא, ואולם רבתא, ומגד<sup>4</sup> חרוב, ורקנתא דעיון, ומישא, ותקרא כרבא סינגורא, ותונגלא עיליאי דקטריץ, וקנת, ורפה, וטרבתא דמתחת לכצרת, ויגר שהדותא, ונמרים, מלח דחראי, ויבקא, וחשבון, ונהלא, ורפח, וחונדא, ועמון ומואב, ורקם גאה, ונגנייה דאשקלון, ודרך הגדולה ההולכת למדבר:

ו. מודה רבי עקיבה: שאין זורעין, ואין חורשין, ואין מנכשין בסוריא, לפי שאין פיוצא בהן. הנותר בארץ, שכל פיוצא בו מתר בארץ - עושין אותו בסוריא. אין עושין אותו במחבר בקרקע בסוריא. אבל עוקרין ואוגד על ידיהן. ובלבד שלא יהא הוא מלקט, והן אוגדין על ידיו. בזרין ודורף על ידיהן. מוסקין ואוסם על ידיהן. במה דברים אמורים? במוציא פרות לחברו מתוך ביתו, או ששלח לו חברו פרות. אבל הלוקח לו מן השוק - הרי זה מתר, מלקט ביד ואינו חושש:

<sup>1</sup> צריה לומר: 'מצד דרומה' (הסדי דוד).

<sup>2</sup> יש גורסים: 'סימן'.

<sup>3</sup> יש גורסים: 'עיוי' (אור הגנוז).

<sup>4</sup> בירושלמי: 'זמגדל'.

זיתים מחוצה לארץ לארץ, ועוטנין אותן בארץ. ולא הוצני פשתן מחוצה לארץ לארץ, ושורין אותן בארץ. מביאין גרוגרות וצמוקין מחוצה לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. רבי התיר, שיהו מביאין אותו מחוצה לארץ לעשותן בארץ:

יג. כל אילן שחנטו פרוחיו קדם חמשה עשר בשבט - הרי הן לשעבר. לאחר חמשה עשר בשבט - הרי הן לעתיד לבא. רבי נחמיה אומר: במה דברים אמורים? באילן שעושה שתי ברכות בשנה, אבל אילן שאינו עושה אלא ברך אחת, כגון: הזתים והתמרים והחרובין, אף על פי שחנטו פרוחיו קדם חמשה עשר בשבט - כאלו לא חנטו אלא לאחר חמשה עשר בשבט:

יד. רבי שמעון אומר: מהוצאת עלין עד הפגים - חמשים יום. מן הפגים ועד שיהיו נובלות - חמשים יום. ומשהן נובלות עד התאנים - חמשים יום. רבי אומר: כלן - ארבעים ארבעים יום. וכלן קדם הזמן הזה - הרי הן לשעבר. לאחר הזמן הזה - הרי הן לעתיד לבא:

טו. מעשה ברבי עקיבה שלקט אתרוג באחד בשבט, ונהג בו כדברי בית שמאי וכדברי בית הלל. רבי יוסי רבבי יהודה אומר: כדברי רבן גמליאל וכדברי רבי אליעזר. אבטלמוס ברבי יוסי העיד משום חמשה זקנים: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר. ורבותינו נמנו עליו באושא: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר ולבעור:

טז. רבי שמעון אומר: אתרוג שנכנס מערב שביעית לשביעית, או שיצא משביעית למוצאי שביעית - פטור מן המעשרות, ופטור מן הבעור. שאין לך דבר שחיב במעשרות, אלא דבר שגדל בחובה ונלקט בחובה. אין לך דבר שחיב בבעור, אלא דבר שגדל בשביעית ונלקט בשביעית:

ז. בצלים שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצאו משביעית למוצאי שביעית, אם עשו כיוצא בהן - מתרין, ואם לאו - אסורין. אמר רבי יוסי: מעשה שזרעו כרם גדול בצלים בצפורי למוצאי שביעית. ורעהו שעורין, והיו פועלין יורדין ומנכשין בתוכו ומביאין ירק בתוך קפותיהן. ובא מעשה לפני רבי יוחנן בן נורי, ואמר: אם עשו כיוצא בהן - מתרין, ואם לאו - אסורין:

ח. אוכלין עלי ירק, מן האפיל על הבכיר, מן הרחוק על הקרוב. התר מקום אחד - התרו כל המקומות. הלוף והשום והבצלים, התרו יבשים - התרו לחין. לא התרו יבשים עד שתגיע הגרן. אין מינו מתיר את שאין מינו, ואין מתירין את מינן אלא על פי חכם, וכלן למוצאי שביעית - חיבות במעשרות:

ט. ירק שנטעו בערב ראש השנה של שביעית - הרי זה לא יטול ממנו בשביעית עד שירבה חדש. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נוטל הימנו שלו, ומכניס לתוך ביתו, אף על פי שאין כיוצא בהן נמכר בשוק:

י. בראשונה היו אומרים: אין כובשין ואין מיבשין יבשת וכבשת מחוצה לארץ לארץ. אין מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. רבותינו התירו שיהו מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. וכשם שמביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ - כך מביאין תבואה וקטניות מחוצה לארץ לארץ. רבי ובית דינו התירו לקח ירק במוצאי שביעית מיד:

יא. פרות שביעית שבאו לארץ - אין מוכרין אותם, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין, אלא הרי הן כפרות הארץ:

יב. מביאין שחלים וקרוסטמלין מחוצה לארץ לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. אין מביאין ענבים מחוצה לארץ לארץ, ודורכין אותן בארץ. ולא

## מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. פְּרוֹת שְׁבִיעִית שִׁיבְאוּ לְחֻצָּה לְאַרְץ - מִבְּעֵרָן בְּמִקּוֹמָן; דְּבַר רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: מִבֵּיאַן לְאַרְץ וּמוֹכְרִין בְּאַרְץ, שְׁנָאֵמַר (וַיִּקְרָא כה, ז): "בְּאַרְצָךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה לְאַכֹּל";

ב. אֵין מִבֵּיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ. אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי רְאִיתִי אֶת שְׁמַעוֹן בֶּן פְּהֵנָא שְׁהִיהָ שׁוֹתָה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה בַּעֲכוּ, וְאָמַר: 'זֶה בִּידֵי מִקְלָקְלִיא', וְגִזְרוּ עָלָיו שִׁישְׁתָּהוּ בַּסְּפִינָה;

ג. עֵלָה תַּמְכָּה, וְחִרְחִבִּינָה, עֲלֵי וָרֵד, וְעֲלֵי מִלַּת - יֵשׁ לֶהֱן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, וַיֵּשׁ לֶהֱן בַּעֲוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בַּעֲוֹר. עָקַר הַמְּלַפְּפִים, עָקַר וָרֵד, וְעָקַר מִלַּת - אֵין לֶהֱן שְׁבִיעִית, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לֶהֱם בַּעֲוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בַּעֲוֹר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמִיָּהֶן מִתְּבַעְרִין בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לֶהֱם - אֵין בַּעֲוֹר, קַל וְחֹמֵר לִדְמִיָּהֶן! אָמַר לֶהֱם: מִחְמִיר אֲנִי בְּדַמִּים יוֹתֵר מִן הָעֵקֶר. שְׁמֹן שֶׁל שְׁבִיעִית - מְדַלִּיקִין בוּ. מְכָרוּ וְלָקַח בוּ שְׁמֹן אַחֵר - אֵין מְדַלִּיקִין בוּ;

ד. הַלְּשִׁישׁוֹת, וְהַלְּבִיצִין, וְהַלּוֹעֲנִין, וְהַבּוֹרִית, וְהָאֵהָל - יֵשׁ לֶהֱן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לֶהֱן בַּעֲוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בַּעֲוֹר. עָקַר חֲרוֹב, וְעָקַר הָאוּגָה, וְעֲלֵי הָאוּג, וְהַפְּרַחֲבִילָה, וְהָאֶרֶן - אֵין לֶהֱם בַּעֲוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בַּעֲוֹר. דִּין אוֹצֵר וְזֵרַע אֶסְטִיס שְׁנוֹרְעִים בְּשְׁבִיעִית - קִדְּשַׁת שְׁבִיעִית חֲלָה עֲלֵיהֶן;

ה. הַצְּבָעִין וְהַפְּטָמִין - לֹקְחִין מִרְסָן מִכֹּל מְקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין. אֵין מוֹכְרִין אוֹתָהּ מִחֲרוּזוֹת מִחֲרוּזוֹת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן אֵיבְרִין אֵיבְרִין עַל גְּבֵי מִטּוֹת;

ו. לֹא יֵהָא מִבֵּיא כָּלְבִים כּוֹפְרִין, וְחִלְדוֹת הַסְּפָנָאִין, וְחִתּוּלִין, וְקַפּוֹד - לְמַכְרִין לְנִכְרֵי וְלִהְשְׁכִיר עֲלֵיהֶן. אֲבָל מוֹרִיס, וְגִבִּינַת בֵּית

אוֹנִיִּיקִי<sup>5</sup>, וְהַפֶּת וְהַשְּׁמָן - שְׁהֵן מִתָּר - לְמוֹכְרִין לְנִכְרֵי וְלִשְׁכָּב עֲלֵיהֶן;

ז. לֹא יֵהָא לֹקֵט יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק. אֲבָל הוּא לֹקֵט וּבְנֵו מוֹכֵר עַל יְדוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אִף יִשְׁכַּר פּוֹעֲלִים וַיִּכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ;

ח. לָקַח הַכּוֹר לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוּ לְרַגֵּל, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ - מִתָּר לְמוֹכְרוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר: אֲנִי, שְׁלֹא יִמְכַר אֶלָּא בְּדַמְיוֹ. לְלוֹלְבֵי הָאֵלָה, וְהַבְּטָנָה, וְהָאֶטְדִים, וְהָאֶדֶל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְעֵלִים עִם הַלּוֹלְבִין - אֵין בַּעֲוֹר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: לְלוֹלְבִין עִם הָעֵלִין - יֵשׁ בַּעֲוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְלוֹלְבִין - אֵין בַּעֲוֹר, אֲבָל לְעֵלִים - יֵשׁ בַּעֲוֹר מִפְּנֵי שְׁנִשְׂרוּ מֵאֲבֵיהֶן. וְכֵלֵן שְׁנַכְנְסוּ מֵעֵרֵב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית, אוּ שִׁיבְאוּ מִשְׁבִּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - נִדְוִינֵן כְּאֵילוֹ, חוּץ מִן הָאֶדֶל - שְׁנִדְוִין פִּיָּרָק. הַעִיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן יְדַעְיָה הַבְּשֵׁם לְפָנָי רַבִּי עֲקִיבָה מִשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: שִׁישׁ לְקַטֵּף - שְׁבִיעִית. עֲלֵי זִיתִים וְעֲלֵי קַנִּים וְעֲלֵי חֲרוּבִין - אֵין לֶהֱן בַּעֲוֹר, לְפִי שְׂאִין כָּלִין;

ט. הוֹרֵד חֲדָשׁ שְׁכַבְשׁוּ בְּשִׁמֹן יֵשֶׁן - יִלְקֵט אֶת הוֹרֵד וְהַשְּׁמָן מִתָּר. יֵשֶׁן בְּחֲדָשׁ - חֵיב בְּבַעֲוֹר. הַחֲרוּבִין חֲדָשִׁין שְׁכַבְשֵׁן בֵּינֵן יֵשֶׁן - יִלְקֵט אֶת הַחֲרוּבִין וְהֵינֵן מִתָּר. יֵשֶׁנִּין בְּחֲדָשׁ - חֵיבִין בְּבַעֲוֹר;

י. רַבִּי אֱלִיעָזָר אוֹמֵר: חֲבִילֵי אוֹזוֹב, וְהַפְּאָה, וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהַכְּנִיסֵן לְעֵצִים - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף קָלְחִין שֶׁל בֵּית הַשְּׁלַחִין שִׁיבְשׁוּ - אֶסְרוּרִין בְּהֵנָּה;

יא. חֲצִיר וְיִרְקוֹת שְׂדֵה שְׁלֵקְטֵן לְהֵטִין בָּהֶן<sup>6</sup> - אֵין רִשְׁאֵי לְהֵטִין בָּהֶן. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה -

<sup>5</sup> - שֵׁם כֶּפֶר שֶׁרֵב עֲגָלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם קָרְבִים לְעִבּוּדָה זָרָה (רַבִּי עֻזְבִּיָּה מִכְּרִיסְטוֹסְטוֹמֵר אֶבְדָּה זָרָה ב, ד).

וְלִשְׁתּוֹת דְּבַר שְׁדַרְכוּ לִשְׁתּוֹת, וְלִסּוּף דְּבַר שְׁדַרְכוּ לִסּוּף. כִּיצַד לְאָכַל דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְאָכַל? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְאָכַל קְנוּבַת שֶׁל יֶרֶק, וְלֹא פֶת שֶׁעַפְשָׁה, וְלֹא תַבְשִׁיל שֶׁעֵבֵר צִירְתוֹ. כִּיצַד לִשְׁתּוֹת דְּבַר שְׁדַרְכוּ לִשְׁתּוֹת? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לֵהִיּוֹת גּוֹמֵעַ אֲנִיגְרוֹן וְאֲסַנְגְרִין, וְלִשְׁתּוֹת יֵין בְּשִׁמְרֵי:

ב. הַחוּשׁ בְּגֵרוֹנוֹ - לֹא יֵרַעְנוּ שְׁמֵן, אֲבָל נוֹתֵן שְׁמֵן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן וְכוּלֵעַ. הַחוּשׁ בְּשֵׁנֵי - לֹא יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחֲמִץ וְיִהְיֶה פּוֹלֵט, אֲבָל מְגַמַע וְכוּלֵעַ וּמְטִבִיל דְּרַכּוֹ וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ:

ג. כִּיצַד לִסּוּף דְּבַר שְׁדַרְכוּ לִסּוּף? סֶף אָדָם שְׁמֵן עַל גְּבִי מְכַתוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וְיִתֵּן עַל גְּבִי מְכַתוֹ. הַחוּשׁ בְּרֵאשׁוֹ, וְכָל מִי שְׁעָלוּ בּוֹ חֲטָטִין - סֶף אֶת הַשְּׁמֵן וְאִין סֶף יֵין וְחֲמִץ, שֶׁהַשְּׁמֵן - דְּרַכּוֹ לְסִיכָה, יֵין וְחֲמִץ - אִין דְּרַכּוֹ לְסִיכָה:

ד. יֵין שֶׁל שְׁבִיעִית שְׁנֶפֶל לְתוֹךְ הַמּוֹרִיס - צְרִיף לְבַעַר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי הוּא כְּמַבְעֵר. נוֹתֵן אָדָם דְּבִלָּה וְגִרוּגְרוֹת לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל, כְּדֶרֶךְ שְׁנוֹתֵן אֶת הַתְּבָלִין, וְלֹא יִסְחָטֵם לְהוֹצִיא מֵהֵן מְשַׁקֵּין, וּבְתַבְלִין - מִתֵּר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלֵאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתְּבָלִין וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל, אִם בְּטַל, טַעֲמָן - מִתְרִים, וְאִם לֹא - אֲסוּרִין:

ה. אִין עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין אֲלוֹנְתִית, וְאֶת הַשְּׁמֵן עָרַב, וְאִם עָשָׂה אֶת הַיֵּין אֲלוֹנְתִית וְאֶת הַשְּׁמֵן עָרַב - סֶף אֶת הַשְּׁמֵן וְאִין סֶף מִיֵּין וְחֲמִץ. שֶׁהַשְּׁמֵן - דְּרַכּוֹ לְסִיכָה, וְיֵין וְחֲמִץ - אִין דְּרַכּוֹ לְסִיכָה:

ו. לֹא יִתֵּן אָדָם שְׁמֵן שֶׁל שְׁבִיעִית עַל גְּבִי טְבֵלָא שֶׁל שִׁישׁ לְהַתְעַגֵּל עֲלֵיהִי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְתִיר שְׁמֵן שֶׁל שְׁבִיעִית. אִין סְכִין אוֹתוֹ בְּיָדִים טְמֵאוֹת. נָפֵל עַל בְּשָׂרוֹ - מִשְׁפָּשׂוֹ אֶפְלוֹ בְּיָדִים טְמֵאוֹת:

ז. שְׁמֵן שֶׁל שְׁבִיעִית - אִין חוֹסְמִין בּוֹ תַנּוּר וְכִירִים. וְאִין סְכִין בּוֹ מְנַעַל וְסַנְדָּל. לֹא יִסּוּף אֶת רַגְלוֹ שְׁמֵן וְהוּא בְּתוֹךְ מְנַעַל. וְלֹא יִסּוּף

אִין רֵשָׁאֵי לְהֵטִין בְּהֵן. עֵידִית שְׁלֵקְטָה לְמֵאכַל בְּהֵמָה - הָרִי זֶה צְרִיף לְבַעַר. נִתְּנָה תַחַת הַכּוֹר - הָרִי הִיא כְּמַבְעֵרַת. תְּבֵן שֶׁל שְׁבִיעִית - אִין נוֹתֵנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַכּוֹר וְלֹא לְתוֹךְ הַיֵּט. אִם נִתְּנָהוּ אַחֲרֵים - הָרִי הוּא כְּמַבְעֵר:

יב. תַנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּתֵבֵן וּבְקֵשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית - יוֹצֵן. מוֹכְרִין אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְהֵמָה - לְקַח בְּהֵן אֲכָל אָדָם. וְאִין מוֹכְרִין אוֹכְלֵי בְהֵמָה - לְקַח בְּהֵן אוֹכְלֵי בְהֵמָה, וְאִין צְרִיף לומר: אוֹכְלֵי אָדָם - לְקַח בְּהֵן אוֹכְלֵי בְהֵמָה:

יג. פְרוֹת שְׁבִיעִית - אִין מְאָכִילִין אוֹתָן לְבְהֵמָה, וְלַחֲיָה וְלַעוֹפּוֹת. אִם הִלְכָה בְהֵמָה מְאָלִיהָ לְתַחַת תַּאֲנָה וְאוֹכֶלֶת בְּתַאֲנִים, לְתוֹךְ חֲרוֹב וְאוֹכֶלֶת בְּחֲרוֹבִין - אִין מְחִיבִין אוֹתָהּ לְהַחֲזִירָהּ, מִשּׁוּם שְׁנֵאָמֵר (וַיִּקְרָא כה, ז): "וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לְאָכַל":

יד. מְאָכִילִין אֶת אֲכַסְנֵיָא פְרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִין מְאָכִילִין, לֹא אֶת הַנְּכָרִי וְלֹא אֶת הַשְּׂכִיר פְרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם הִיָּה שְׂכִיר שְׁבֵת, שְׂכִיר חֲדָשׁ, שְׂכִיר שְׁנָה, שְׂכִיר שְׁבוּעָה, אוֹ שְׂקָצָצוֹ מְזוֹנוֹתָיו עָלָיו - מְאָכִילִין אוֹתוֹ פְרוֹת שְׁבִיעִית:

טו. אִין בֵּית דִּין פּוֹסְקִין לְאִשָּׁה פְרוֹת שְׁבִיעִית. אֲבָל נְזוּנִית הִיא מְשַׁל בְּעֵלָה. סְפִיחִין שֶׁל שְׁבִיעִית - אִין תּוֹלְשִׁין אוֹתָן בְּיָד. אֲבָל חוֹרֵשׁ כְּדַרְכוֹ. וּבְהֵמָה - רוּעָה כְּדַרְכָּה:

## מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. שְׁבִיעִית - נִתְּנָה לְאִכְלֵהָ לְשִׁתְּיָה וְלְסִיכָה, לְאָכּוֹל דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְאָכַל,

<sup>6</sup> ב'חֲסִדֵי דְווד' גְרַם לְפִי הַירוּשְׁלָמִי: 'חֲצִיר וַיִּרְקוֹת שָׂדֶה שְׁלֵמָטָן לְהַטֵּן בְּהֵם - רֵשָׁאֵי לְהַטֵּן בְּהֵם. לְמֵאכַל אָדָם - אֲסוּר לְהַטֵּן בְּהֵם.

את רגלו והוא בתוך סנדל. אבל סך את רגלו ונותנה למנעל. סך את רגלו ונותנה לסנדל. סך אדם את עצמו שמן של שביעית, ומתעגל על גבי קטבליא חדשה ואינו חושש:

ח. אין מפטמין שמן של שביעית. אבל לוקחין שמן ערב לסיכה מכל מקום. שמן של שביעית - אין נוהגין אותו לתוך המדורה. רבי יוסי אומר: טובל בהן עץ, ונותנו לתוך מדורה. מסיקין בגפת ובגין של שביעית. אבל אין מדליקין באגוזים, ואין מסיקין בזיתים:

ט. אין מוכרין פרות שביעית: לא במדה, ולא במנין, ולא במשקל. ולא יהא מורד את החבית ומוכרה כמות שהיא. כלכלה, ומוכרה כמות שהיא. אלא אומר לו: 'חבית זו אני מוכר לך בדינר', כלכלה זו אני מוכר לך בטריסית':

י. לא ימלא את הכלכלה ויצא ומוכרה בשוק. אף בשאר שני שבוע - אסור, שזו דרך הרמיות:

יא. בית שמאי אומרים: אין מוכרין פרות שביעית בכמות, אלא בפרות, כדי שלא יקח בהן קרדם. ובית הלל מתירין. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית, אלא מזון שלש סעודות. במה דברים אמורים? בדבר המתקנים. אבל דבר שאין מתקנים, אפלו מאה סעודות - מתר:

יב. אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן הנכרי פרות שביעית. אחרים אומרים: מוכרין לכותי עד ארבע אסרות:

יג. הלוקח מן הנחתום כפר בפונדיון, ואמר לו: 'שאלקט יקות שדה ואביא לך' - מתר. רבי יהודה ורבי נחמיה אוסרין:

יד. חמשה שהיו מלקטין ירק - לא יהא אחד מוכר לכלם, אלא אחד מהן מוכר שלו ושלנהן. חמשה אחין שהיו מלקטין

ירק - אחד מוכר על ידי כלן, ובלבד שלא יעשוהו פלטר:

טו. חנוני שהיה מגדל ירק של שביעית - לא יהא מחשב שכרו מירק, אלא מחשב הוא מיין ומשמן, שכר בטלה:

טז. לא יאמר אדם לחברו: 'העלה את הפרות אלו לירושלים לחלק'. אלא אומר לו: 'העלם שנאכלם בירושלים וישנשתה אני ואתה'. וכן לא יאמר אדם לעני: 'הילך סלע זו והבא לי לקט היום'; 'הבא לי שכחה היום'; 'הבא לי פאה היום'. אלא אומר לו: 'בלקט שתביא היום'; 'בפאה שתביא היום':

יז. וכן מי שהיתה בידו סלע של שביעית, ומבקש לקח בה חלוק - הולך אצל חנוני ואומר לו: 'תן לי בזה פרות', ונותן לו. והלה אומר לו: 'הרי פרות האלו נתונין לך במתנה'. והלה אומר: 'הרי סלע נתון לך במתנה'. והוא נותן לו חלוק במתנה. פרות שביעית - אין לוקחין בהן מים ומלח. [רבי יוסי אומר: לוקחין בהם מים ומלח]:

יח. פרות שביעית - אין נוהגין אותן, לא לתוך המשרה, ולא לתוך הכבוסה. רבי יוסי אומר: נוהגין אותן לתוך הכבוסה. החמרין, והגמלין, והספנין, שהיו עושין בשביעית, שכון - שביעית:

יט. זיתים של שביעית - אין עושין אותן בקתבי'. רבן שמעון בן גמליאל מתיר. רבן גמליאל ובית דינו התקינו, שהיו עושין אותן בקותב. רבי יהודה אומר: טוחנן ברחים שלא נטחן בה בשאר שני שבוע. רבי שמעון אומר: כותש ומקפה בערבה:

כ. ענבים של שביעית - אין דורכין אותן בגת, אבל דורכין אותן בערבה. רבי יהודה אומר: דורכין ביד, בחבית. תאנים של

7 עין גדול שנותנים על הזיתים בכית הבד, ואסור, דהנה בדרך הבוצרים.



שביעית - אין עוֹשִׂין אוֹתָן דְּבִלְהָ, אֲכָל עוֹשִׂין אוֹתָן גְּרוּגְרוֹת. רבי יהודה אומר: מִמַּעַף וּמִנֶּגֶב בֵּיד:

**כא.** מִפְּרִירִין רְמוּנִין לַעֲשׂוֹתָן פְּרָדָּה. וְסוֹחֲטִים עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צְמוּקִים. אין לוקחין תְּרוּמָה בְּדָמֵי שְׂבִיעִית, שְׁלֹא יִבְיֹאוּהָ לְיַדֵּי פְּסוּל. וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

## מִסְכַּת שְׂבִיעִית פָּרָק שְׂבִיעִי

**א.** אין מְחַלְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל פְּרוֹת שְׂבִיעִית. וְאֵם חֲלָלוּ - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׂבִיעִת. פְּרוֹת שְׂבִיעִית וּפְרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּתְעַרְבוּ - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׂבִיעִת. פְּרוֹת שְׂבִיעִית שְׁלֶקַח בֵּהֶן דְּבָרִים אַחֲרֵים - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׂבִיעִת. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁלֶקַח בֵּהֶן דְּבָרִים אַחֲרֵים - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׂבִיעִת:

**ב.** חֲמֹר בְּשְׂבִיעִית שְׂאִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׂאִין בְּשְׂבִיעִית. שֶׁהַשְּׂבִיעִית עוֹשֶׂה בָּהּ אֵת הַמִּפְקָר - בְּשִׁמּוֹר. וּפְסֻלַת אוֹכְלִין - כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אָדָם כְּאוֹכְלֵי בְהֵמָה. וְקַלְפֵי אֲגוּזִים וְקַלְפֵי רְמוּנִין כִּיּוֹצֵא בֵּהֶן, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

**ג.** שְׂבִיעִית - מִתְחַלֶּלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אין מִתְחַלֵּל אֶלָּא עַל הַמַּעוֹת בְּלִבָּד. שְׂבִיעִית - מִתְעַרְרַת מִכָּל מִין וּמִין. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - כָּל הַמֵּינִים מִתְעַרְרִין כְּאַחַד. שְׂבִיעִית - הִיא וְדָמֶיהָ אֲסוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אוּ הוּא אוּ דָמֵי אֲסוּרִין. שְׂבִיעִית - אין לוקחין בָּהּ זְבָחֵי שְׁלָמִים, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

**ד.** חֲמֹר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁמַעֲשֵׂר שְׁנִי - קוֹנֶה אֵת הַקְּנָקָן וְאוֹסֵר דָּמִיו. עֲרוּבֵינָהּ, סֶפֶק עֲרוּבוּ - כָּל שֶׁהוּא, וְטַעוֹן חֲמֵשׁ, וְטַעוֹן וְדוּי, וְאֲסוּר לְאוֹנֵן, וְלֹא הִתֵּר לְאֲכִילָהּ אֶלָּא

<sup>8</sup> שְׁמוּצֵיָא לְחֻלּוּתֵי תְּרֵמוֹן וְנִעֲשָׂה בְּמוֹ צְמוּקִים בְּעֲנָבִים.

<sup>9</sup> שֶׁנִּתְעַרְבַּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּחֵלְיוֹ.

בְּפִדְיוֹן, וְאִין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֵת הַנֵּר, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּשְׂבִיעִית:

**ה.** אֶחָד שְׂבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מְחַלְלִין אוֹתוֹ עַל חֵיהָ וְעוֹף, וְעַל בְּהֵמָה בַּעֲלַת מוֹם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא בְּזִמְן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

**ו.** אֶחָד שְׂבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אין פּוֹרְעִין מֵהֶן מְלָוָה וְחֹב. אין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן גְּמוּלִין, וְאִין פּוֹדִין בֵּהֶן שְׂבוּיִן, וְאִין עוֹשִׂין בֵּהֶן שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאִין פּוֹסְקִין מֵהֶן צְדָקָה. אֲבָל מְשַׁלְּמִין מֵהֶן דְּבַר שֶׁל גְּמִילוֹת חֲסִדִים, וְצָרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחֹבֵר עִיר בְּטוֹבָה:

**ז.** שֶׁלֵּשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוֹר: יְהוּדָה, וְעַבְרַת הַיַּרְדֵּן, וְהַגְּלִיל. שֶׁלִּשְׁתֵּן - שֶׁל שֶׁלֵּשׁ אֲרָצוֹת. לְמָה הִזְכִּירוּ הֵרֵךְ הַעֲמֵק וְהַשְּׁפֵלָה? לְפִי שְׂאִין אוֹכְלִין מִבְּהֵרָה עַל שְׂבַעֲמָק, וְלֹא מִבְּעַמְקָה עַל שְׂבַעֲמָק. אֶלָּא: הֵרֵךְ וְהוֹרוּ, עֲמָק וְעַמְקוֹ, שְׁפֵלָה וְשְׁפֵלָתוֹ:

**ח.** וּבְסוּרְיָא - לֹא אָמְרוּ שֶׁלֵּשׁ אֲרָצוֹת, אֶלָּא: אוֹכְלִין מִן הָרֵאשׁוֹן, עַד שִׁיכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבִיעִת. רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שֶׁלֵּשׁ אֲרָצוֹת - אֶלָּא בִּיהוּדָה. וְשִׂאֵר כָּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שִׁיכְלָה מִבֵּית-אֵל וּמִגְדָּרָה שֶׁל קְסָרִין. אֵיזָה הוּא הֵרֵךְ שֶׁלָּהּ? זֶה הֵרֵךְ הַמְּלֶכֶךְ. שְׁפֵלָה? זֶה שְׁפֵלַת דְּרוֹם. לוֹד - עֲמָק שֶׁלָּהּ מֵעֵין גְּדִי וְעַד יְרִיחוֹ:

**ט.** אֵיזָה הוּא עֲמָק שְׂבַגְלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסֵר וְחִבְרוֹתִיָּה. רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֵּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵיזָה הוּא הֵרֵךְ שְׂבַעֲבֵר הַיַּרְדֵּן? כְּגוֹן חֲרִים וְכִמְרוּגְדָר וְחִבְרוֹתִיָּה. שְׁפֵלָה שֶׁלָּהּ - חֶשְׁבוֹן וְכָל עָרֶיהָ שְׂבַמִּישׁוֹר, דִּיבּוֹן וּבְמֹת בְּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן. עֲמָק שֶׁלָּהּ - כְּגוֹן בֵּית נִמְרָה וְרִמְתָּה וְחִבְרוֹתִיָּה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סִימֵן לְהָרִים - מִלִּין. סִימֵן לְעַמְקִים - דְּקָלִים. סִימֵן לְנִחְלִים - קִנִּים. סִימֵן לְשְׁפֵלִים - שְׂקָמִים. אֵף עַל פִּי שְׂאִין

רְאִיָּה לְדָבָר - זָכַר לְדָבָר (מלכים א' י, כז): "וְאֵת הָאֲזִיזִים נָתַן כְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׂפֵלָה לְרֹב":

י. אוֹכְלִין מִבֵּית-הַמֶּלֶךְ עַד שְׂיֻכְלָה מִבֵּית-אֶל. אֵף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר (בראשית מט, כז): "בְּנִימִין זָאב יִטְרֹף" - זו אֲרִצּוֹ שְׂחוּטֻפֶת. "בְּבִקֵּר יֹאכֵל עֵד" - זו יִרְיָחוֹ שְׂמֻקְדָּמֶת. "וְלִעֲרֹב יִחְלַק שְׁלָל" - זֶה בֵּית-אֶל שְׂמֻאֲחָרָת. אוֹכְלִין בְּדַבְּלָה - עַד שְׂיֻכְלוֹ סִגְרִיּוֹת. וּבְנֵי גְלִיל הָעֲלִיּוֹן - עַד שְׂיֻכְלוֹ לֹפְסֵי בֵּית דָּגָן וְחִבְרוֹתֶיהָ. בְּגִלְלֵי הַתְּחַתּוֹן - עַד שְׂיֻכְלוֹ אֶהוֹנוֹת שֶׁל טוֹבִיִּיתָא:

יא. אוֹכְלִין בְּתַאנָּה - עַד שְׂיֻכְלוֹ בְּנֵי בֵּית-הַיְנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הִזְכְּרוּ פְּגֵי בֵּית-אוּנִי אֲלֵא לְמַעֲשָׂרוֹת בְּלִבְדָּ. פְּגֵי בֵּית-אוּנִי וְאֵהִינִי טוֹבִיִּיתָא - חִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת. וְאִין אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שְׂבַעֲכוּ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שְׂבַעֲכוּ, וְעַל הַדִּיפְרָא, אָבֵל לֹא עַל סִתְּוִיּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵף עַל סִתְּוִיּוֹת. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: דִּיפְרָה שְׂבַפְרָה, עַד שְׁלֵא כְּלָה הַקִּיץ - אוֹכְלִין עָלֶיהָ:

יב. אוֹכְלִין בְּעַנְבִּים - עַד שְׂיֻכְלָה דְלִיּוֹת שְׂבֻאֲכָל. אִם יֵשׁ אֶפִּיל מֶהֶן - אוֹכְלִין עָלֶיהֶן. וְשָׂאָר כָּל אֲרָצוֹת, אֶחָד לְחֶרֶבֹבִין לְזִיתִים וְלִתְמָרִים. אוֹכְלִין בְּזִיתִים - עַד שְׂיֻכְלָה הָאֲחָרוֹן שְׂבַתְקוּעַ. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: אֵף עַל גּוֹשׁ חֶלֶב, כְּדִי שְׂיֵהָא עָנִי יוֹצֵא וְלֹא יֵהָא מְבִיא רַבַּע, בֵּין מְרֵאשׁוֹ וּבֵין מִתְחַתּוֹ. אוֹכְלִין בְּתְמָרִים - עַד שְׂיֻכְלָה הָאֲחָרוֹן שְׂבַעֲצֵר. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אוֹכְלִין עַל מַה שְׂבַכִּיפִין, וְאִין אוֹכְלִין עַל מַה שְׂבַשִּׁיזִין. וְשָׂאָר כָּל פְּרוֹת הָאֵילָן, כְּגוֹן: הָעֵגוּסִים, וְהַקְּרוֹסְטִמִּילִין, וְהַפְּרוּדִין, וְהָעֲזוּרִין - אוֹכְלִין מִמָּה שְׂבַהֵר עַל שְׂבַעֲמַק, וּמִמָּה שְׂבַעֲמַק עַל שְׂבַהֵר. רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֲלִיעֶזֶר אָמַר: בְּלָן כְּחֶרֶבֹבִין, אוֹכְלִין עָלֶיהֶן - עַד שְׂתַרְדּוּ רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אִין אוֹכְלִין עַל הַיֶּרֶק שֶׁל בֵּית-שְׁלַחִין, לְפִי שְׂאִינוֹ כְּלָה:

יג. שְׂרָשֵׁי קוֹלְסֵי כְּרוֹב שְׂיֻבְשׁוּ - אֲסוּרִין בְּהַנָּאָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר: קוֹלְסֵי כְּרוֹב, אֵף עַל פִּי שְׂיֻבְשׁוּ - אוֹכְלִין עָלֶיהֶן. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: מִגִּבְבֵי בֵּיבֶשׁ - צְרִיף לְבַעַר:

יד. מֵאִמְתֵּי פוֹרְשִׁין מְשֻׁבְּלִין שְׂבַשְׂדוֹת? מְשַׁתְּרַד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְכָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁהַשְּׁנִים כְּתַקְנָן. עַכְשָׁו שְׂנַתְקַלְקְלוּ שְׁנִים, אֶפְלוּ לֹא יִרְדּוּ אֲלֵא גֶשֶׁם אֶחָד בְּלִבְדָּ - צְרִיף לְפָרֶשׁ. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: גֶּשֶׁמִּים שְׂיֻרְדוּ שְׂבַעָה יָמִים, זֶה אַחַר זֶה וְלֹא פְּסָקוּ - יֵשׁ בְּהֶן כְּדִי רַבִּיעָה רֵאשׁוֹנָה:

## מִסְכַּת שְׂבִיעִית פְּרָק שְׁמִינִי

א. כְּרֵאשׁוֹנָה הִיּוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹשְׁבִין עַל פְּתַחַי עִירוֹת, כָּל מִי שְׂמֵבִיא פְּרוֹת בְּתוֹךְ יְדוֹ - נוֹטְלִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִין לוֹ מִהֶן מְזוֹן שְׁלֹשׁ סַעֲדוֹת. וְהַשָּׂאָר - מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לְאוֹצֵר שְׂבַעֲיָר:

ב. הַגִּיעַ זְמַן תְּאֲנִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וְאוֹרִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂים אוֹתָן דְּבַלָּה, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצֵר שְׂבַעֲיָר. הַגִּיעַ זְמַן עֲנָבִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּבּוֹצְרִין אוֹתָן, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בְּגַת, וְכוֹבְשִׁין אוֹתָן בְּחִבְיוֹת, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצֵר שְׂבַעֲיָר. הַגִּיעַ זְמַן זִיתִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּמוֹסְקִין אוֹתָן, וְעוֹטְנִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַבַּד, וְכוֹנְסִין אוֹתָן בְּחִבְיוֹת, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצֵר שְׂבַעֲיָר, וּמְחַלְקִין מֶהֶן עֲרָבֵי שְׂבָתוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בֵּיתוֹ:

ג. הַגִּיעַ זְמַן שַׁעַת הַבַּעוּר - עֲנִיִּים אוֹכְלִין אַחַר הַבַּעוּר אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים - אוֹכְלִין אַחַר הַבַּעוּר. רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר: עֲשִׂירִים - אוֹכְלִין מִן הָאוֹצֵר אַחַר הַבַּעוּר:

ד. מִי שֵׁישׁ לוֹ פְּרוֹת שְׂבִיעִית, הַגִּיעַ שַׁעַת הַבַּעוּר - מְחַלֵּק מֶהֶן לְשִׁכְנָיו וְלַקְּרוֹבֵיו וְלִיּוֹדְעָיו, וּמוֹצִיא וּמְנִיחַ עַל פְּתַח בֵּיתוֹ,

ואומר: 'אחינו בית ישראל, כל מי שצריך לטול יבא ויטל', חוזר ומכניס לתוך ביתו, ואוכל והולך עד שעה שיכלו:

ה. הקפת החנות - משמטת; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אינה משמטת. אָמַר רבי: נראין דברי רבי יהודה - בכותב מעות, ודברי חכמים - בכותב פרות:

ו. כתבת אשה, פגמה וזקפה - הרי זו משמטת. פגמה ולא זקפה, זקפה ולא פגמה - הרי זו אינה משמטת:

ז. המלֹה את חברו על המשכון, אף על פי שהחוב מרבה על המשכון - הרי זו אינו משמט. המלֹה את חברו על המשכון, או בשטר שיש בו אפותיקי - הרי זה אינו משמט:

ח. וכשם שהשביעית משמטת מלֹה - כך שביעית משמטת שבועה. שנאמר (דברים טו, ב): 'וְזֶה דָּבָר'. דבר שהשביעית משמטתו - משמטת שבועתו. ודבר שאין השביעית משמטתו - אין משמטת שבועתו. רבי שמעון אומר: הוא משמיט, ואין יורשין משמיטין, שנאמר (שם): 'שְׁמוּט כָּל בַּעַל מִשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶׁה בְּרֵעֵהוּ':

ט. רבי יהודה אומר: פרוזבול המקשר, דינין חותמין מבפנים, והעדים מבחוץ. אָמַרו לוֹ: אין מעשה בית דין צריכין קיום:

י. חמשה שלוו בשטר אחד, כל מי שיש לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. וכל מי שאין לו קרקע - אין כותבין עליו פרוזבול. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפלו אחד שיש לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. ללֹה קרקע, ולמלֹה אין קרקע - כותבין עליו פרוזבול. לו אין קרקע, ולעריבין לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. עציץ נקוב - כותבין עליו פרוזבול, ושאינו נקוב - אין כותבין עליו פרוזבול. רבי שמעון אומר: אף שאינו נקוב - כותבין עליו פרוזבול. רבי חזפית אומר: כותבין לאשה על נכסי בעלה:

יא. אימתי כותבין פרוזבול? ערב ראש השנה של מוצאי שביעית. כתבו ערב ראש השנה של מוצאי שביעית, אף על פי שחוזר וקראו לאחר מכן - גובה עליו והולך אפלו לזמן מרבה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מלֹה שלאחר פרוזבול - הרי זה אינו משמט:

יב. הגזלן, ושהלֹה מעותיו ברבית שפשו תשובה, והחזירו גזלן - אין מקבלין מהן. כל המקבל מהן - אין רוח חכמים נוחה דימנו:

## מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק ראשון

א. רבי יהודה אומר: חרש שתרים - תרומתו תרומה. אָמַר רבי יהודה: מעשה בכניו של רבי יוחנן בן גודגדה שהיו חרשים, והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבם. אָמַרו לוֹ: משם ראיה? טהרות - אין צריכות מחשבה, ונעשות על גב חרש שוטה וקטן. תרומות ומעשרות - צריכות מחשבה. רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר: תרומת חרש שוטה וקטן - לא תצא לחלין, מפני שהוא ספק יש בו דעת ספק אין בו דעת. כיצד עושין? בית דין ממנין לו אפוטרופוס והוא תורם, והם מקמיין על ידיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: איזהו חרש? כל שהיה חרש מתחלתו. אָבַל פקח שנתחרש - הוא תורם והן מקמיין על ידיו:

ב. שומע ואינו מדבר - זה הוא אלם. מדבר ואינו שומע - זה הוא חרש. זה וזה - הרי הן כפקח לכל דבר:

ג. איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה, והלך בבית הקברות, והמקרע את כסותו, והמאבד את מה שנותנים לו. פעמים שוטה ופעמים חלים: זה הכלל! כל זמן שהוא שוטה - הרי הוא בשוטה לכל דבר, חלים - הרי הוא כפקח לכל דבר:

ד. רבי יהודה אומר: קטן שתרים - תרומתו תרומה. אָמַר רבי יהודה: מעשה בקטן

# תּוֹסֵפֶתָא

# הַשְּׁלֵם

שְׁהֵנִיחוּ אָבִיו בְּמִקְשָׁה, וְהָיָה תוֹרֵם, וְאָבִיו מְקַיֵּם עַל יְדוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תְּרוּמָתוֹ - תְּרוּמָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוּא שְׁתָּרֵם, אֲלָא אָבִיו שְׂאֵמָן אַחֲרָיו:

ה. כִּיצַד תוֹרֵם אֶת שְׂאֵינוּ שְׁלוֹ? הֲרִי שְׂרִיד לְתוֹךְ שְׂדֵה חִבְרוֹ וְלִקַּט וְתָרֵם שְׁלֵא בְרִשׁוֹת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. כִּיצַד יְדוּעַ אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל אִם לֹא? הֲרִי שְׂבָא בְּעַל הַבַּיִת וּמִצְאֹו וְאָמַר לוֹ: 'כִּלְךָ אֲצֵל יְפוֹת', נִמְצָאוּ יְפוֹת - אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל, וְאִם לֹא - הֲרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל. וְאִם הָיָה בְּעַל הַבַּיִת מְלַקֵּט וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל:

ו. הַגָּבֵב, וְהַגְּזֵלָן, וְהַאֲנָס - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהַקְּדָשׁ הַקְּדָשׁ. אִם הָיוּ בְּעֵלִים מִרְדְּפֵין אַחֲרֵיהֶן - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְאֵין מַעֲשֵׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְאֵין הַקְּדָשׁ הַקְּדָשׁ. בְּעֵלֵי סִיקְרִיקוֹן - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהַקְּדָשׁ הַקְּדָשׁ:

ז. הַבֵּן, וְהַשְּׂכִיר, וְהַעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה - תוֹרְמִין עַל מֵה שֶׁהֵן אוֹכְלִין. אֲבָל לֹא יִתְרָמוּ עַל הַכֹּל, שְׂאֵין אָדָם תוֹרֵם דְּבַר שְׂאֵינוּ שְׁלוֹ. הַבֵּן בְּשָׁל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעִסְתָּהּ - הֲרִי אֵלוֹ תוֹרְמִין, מִפְּנֵי שְׁתָּרְמוּ בְרִשׁוֹת:

ח. אָרִיס שְׁתָּרֵם, וּבָא בְּעַל הַבַּיִת וְעַכְב, אִם עַד שְׁלֵא תָרֵם עַכְב - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתָּרֵם עַכְב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל אֵין רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֲלָא עַל חֲלָקוֹ בְּלִבָּד:

ט. פּוֹעַל שְׁתָּרֵם אֶת הַגֵּרָן - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר לוֹ בְּעַל הַבַּיִת: 'כְּנוֹס לִי גֵרְנִי' - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שְׂאֵין הַגֵּרָן נִכְנָס אֲלָא אִם כֵּן נִתְרָם:

י. פּוֹעֲלִים שְׁתָּרְמוּ אֶת הַבוֹר - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בּוֹר קָטָן וְאַחֲרֵים מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

יא. רִשְׁאֵי בְּעַל הַבַּיִת לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר טָבֵל כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁבַמַּעֲשֵׂר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בְּעַל הַבַּיִת שְׁתָּרֵם אֶת הַמַּעֲשֵׂר - מֵה שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי:

יב. אֶפְטָרוּפִין תוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין עַל נִכְסֵי יְתוּמִים. מוֹכְרִין בְּתִים שְׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה, עֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת לְהֵאֲכִיל לְיְתוּמִים, וְלַעֲשׂוֹת לָהֶן סִפָּה וְלוֹלֵב וְצִיצִית, וְכֹל מִצְוֹת הָאֲמּוּרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִקְנוֹת לָהֶן סֶפֶר תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְכֹל דְּבַר הַקְּצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵין פּוֹדִין עֲלֵיהֶן שְׁבוּיָן, וְאֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה בְּבַיִת הַכְּנֶסֶת, וְכֹל דְּבַר שְׂאֵינוּ קָצוּב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵינָן רִשְׁאֵין לְהוֹצִיא עֲבָדִים בְּנֵי חוּרִין, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לְאַחֲרִים, וְאַחֲרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן בְּנֵי חוּרִין. רַבִּי אֹמֵר: אֹמֵר אֲנִי, שְׁנוֹתָן דְּמִיו וּפּוֹדָה אֶת עֲצָמוֹ:

יג. אֵין מוֹכְרִין בְּרַחוּק לְקַח בְּקָרוֹב, בְּרַע לְקַח בְּיַפֵּה. אֵין דְּנִין לְחוֹב וְלִזְכוּת, לְהַכְנִיס לְהוֹצִיא לְיְתוּמִין, אֲלָא אִם כֵּן נִטְלוּ רִשׁוֹת מִבַּיִת דִּין. וְצִרְכִין אֶפְטָרוּפִין לְחֹשֵׁב עִם הַיְתוּמִין בְּאַחֲרוֹנָה; דְּבַרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: אֵין לְיְתוּמִין אֲלָא מֵה שְׁהֵנִיחוּ לָהֶם אֶפְטָרוּפִין. מוֹכְרִין עֲבָדִים לְקַח בָּהֶן קְרָקְעוֹת. אֵין בַּיִת דִּין עוֹשִׂין אֶפְטָרוּפִין נְשִׂים וְעֲבָדִים בַּתְּחִלָּה. וְאִם מִנְּה אוֹתָן אָבִיהֶן בַּחַיָּיו - עוֹשִׂין אֶפְטָרוּפִין:

יד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אֹמֵר: יְתוּמִים שְׁסַמְכוּ אֲצֵל בְּעַל הַבַּיִת, אוֹ שְׁסַמְכּוּ אֲבֵיהֶם, אוֹ שְׁסַמְכוּם בַּיִת דִּין - מַעֲשֵׂר וּמֵאֲכִיל מִפְּנֵי תַקְוַת הָעוֹלָם. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אֹמֵר: יְתוּם בֶּן לִוִּי שְׁגָדַל אֲצֵל בְּעַל הַבַּיִת, מַעֲשֵׂר וּמֵאֲכִילוּ מִפְּנֵי תַקְוַת הָעוֹלָם. הָיָה לְמוֹד אֲצֵל לִוִּי, אוֹ כֹהֵן, אוֹ עֲנִי - הֲרִי זֶה מֵאֲכִיל מִשְׁלוֹ. אִם הָיָה בֶּן אִשְׁתּוֹ כֹהֵן, אוֹ לִוִּי, אוֹ עֲנִי - הֲרִי זֶה מֵאֲכִיל מִחֻלָּקָן:

**טו.** קִטְן שְׁאָמַר לְאַחַד בְּשׁוּק: 'הָאֲכִילְנִי מַעֲשֵׂר מִחֻלְקִי'<sup>10</sup> - מֵאֲכִילוּ מִפְּנֵי תְּקוּן הָעוֹלָם. אִם הָיָה חַיֵּב לוֹ מְזוֹנוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ כְּדֵי מְזוֹנוֹתָיו - מֵאֲכִילוּ מִשְׁלוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ בְּחֻלְקוֹ סִגְלָה:

**טז.** לֹא יִתְרַם בְּעַל הַבַּיִת מַעֲשֵׂר, וַיִּטַּל רִשׁוֹת מִן הַלּוּי. וְלֹא אֶת הַזְּרוּע וְהַלְחָיִים וְהַקֶּבֶה, וַיִּטַּל רִשׁוֹת מִן הַכֶּהֵן. אֲבָל מְלוֹה אוֹתָן לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ צְלִיָּהֵן מִחֻלְקָן:

**יז.** מִפְּרִי כְּהוֹנָה וְלוּיָהּ, אֵינָן רִשְׁאֵין לְעִשׂוֹתָן כֵּן. בְּדָבָרִים הָאוֹבְדִין - מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִשֵּׁב אֲבָדָה:

**יח.** רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמַר: מִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ, וּבִידוֹ תֵּאֲנִים וְעֹנְבִים וּמְלַפְפוֹנוֹת שְׁאֵין יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לְעִיר - מִשְׁלִיכֵן לְתוֹךְ הַנֶּקֶע אוֹ לְתוֹךְ הַסְּנָאִין<sup>11</sup>. הָיָה עוֹבֵר בֵּין הַגּוֹיִם וּבֵין הַכּוֹתֵמִים, וּבִידוֹ דְּבָרִים שְׁאֵין יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לְעִיר - מְנִיחֵן עַל גְּבֵי סָלַע. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: מְנִיחֵן בְּאַפְנֵדָתוֹ עַד שִׁסְרִיחוֹ:

**יט.** גּוֹי שֶׁתָּרַם שֶׁל חֶבְרוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ בְּרִשׁוֹת - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מַעֲשֶׂה בְּפִינָא, בְּיִשְׂרָאֵל אַחַד שְׁאָמַר לְגוֹי: 'תָּרוּם לִי גִרְנִי! וְתִרְמָה, וְחֻזְרָה תְּרוּמָה לְגִרְךָ, וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנָי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוּאִיל וְהַגּוֹי תָּרַם - אֵינָה תְּרוּמָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמַר: גּוֹי שֶׁתָּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַבְּעָלִים מְקַיְמִין עַל יְדֵיו - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

## מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁנִי

**א.** הַמּוֹכֵר פְּרוֹת לְחֶבְרוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'פְּרוֹת שְׁמִכְרָתִי לָךְ טְבָלִים הֵן'; 'בְּשֵׁר כְּכוֹר הוּא'; 'יֵינן נֶסֶךְ הוּא' - שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֲלֵא הַכֹּל לְפִי מָה שֶׁהוּא אִישׁ:

**ב.** הָיָה מְקָרִיב עִמּוֹ זְבָחִים, וְאָמַר לוֹ: 'נִתְפַלְגִי'. הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ טְהוֹרוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'נִטְמָאוּ' - נֶאֱמָן, לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן. אֲבָל אָמַר לוֹ: 'זְבָחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי עִמָּךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִטְמָאוּ' - שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֲלֵא הַכֹּל לְפִי מָה שֶׁהוּא אִישׁ:

**ג.** הַשׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי הַחֲבוּרָה, וְאָמַר: 'שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ שְׁחֻטְתִּיר' - שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: עַד שְׁלֵא הַתְּחִיל בּוֹ - נֶאֱמָן, מִשֶּׁהִתְחִיל בּוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָן:

**ד.** אֵין תּוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׁאֵינוֹ מֵינוּ! אֲבָל אָמַר: כֹּל מֵינֵי חֻטִּין אַחַד. כֹּל מִין אוֹפִילִין וְאִגּוּזִים וְשִׁקְדִים וְרוֹמוֹנִים אַחַד. תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הֵיוּ לוֹ תֵּאֲנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן שְׁנֵי מֵינֵי חֻטִּין - תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין:

**ה.** כִּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הַחֹדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן? אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שְׁנָה זוֹ עַל פְּרוֹת שְׁנָה שְׁעָבְרָה. וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁנָה שְׁעָבְרָה עַל פְּרוֹת שְׁנָה זוֹ. אֲבָל שְׂדֵה שְׁנַעֲשָׂה שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת בְּשְׁנָה, וְכֵן שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין - תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. לִקְט יָרֵק בְּעָרֵב רֹאשׁ הַשְּׁנָה עַד שְׁלֵא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחֹזֵר וְלִקְט מִשְׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵה חֹדֶשׁ וְזֶה יֶשֶׁן:

**ו.** הֵיְתָה שְׁנֵיהּ וְנִכְנְסָה לְשְׁלִישִׁית, הָרֹאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְהַשְּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עֵנִי. לִקְט אֶתְרוֹג בְּעָרֵב חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בְּשָׁבֵט עַד שְׁלֵא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחֹזֵר וְלִקְט אַחַר מִשְׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵה חֹדֶשׁ וְזֶה יֶשֶׁן. הֵיְתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה לְרַבִּיעִית, הָרֹאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עֵנִי, וְהַשְּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שְׁנִי:

<sup>10</sup> הֵינוּ מַעֲשֵׂר עֵנִי מִהַחֻלְקָ שְׁלוֹ, שְׁאֵין לוֹ מָה לְאָכֵל.

ז. כיצד אין תּוֹרְמִין מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמַּחְבֵּר? אָמַר: 'פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ'. או 'פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ' - לֹא אָמַר כֵּלּוּם. אֲבָל 'פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ לְכַשְׂיִתְלָשׁוּ' - הֵרִי זֶה אוֹכַל מֵהֶן עֲרָא, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל מְקוֹם אַחַר עַד שִׁיתְלָשׁוּ. נִתְלָשׁוּ - דְּבָרֵי קִימִים:

ח. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: מִי שֶׁהִיָּה בָּא בְּדֶרֶךְ, וְהִיתָה בְּיָדוֹ כָּל־כֶּלֶה שֶׁל פְּרוֹת שְׂאִינָן מִתְקַנְיָן, אָמַר: 'הֵרִי זֶה עֲשׂוּיָה תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר עַל פְּרוֹת שֵׁישׁ לִי בַתּוֹךְ בֵּיתִי לְכַשְׂיַגִּיעַ לְעִיר' - הֵרִי זֶה אוֹכַל מִמֶּנָּה עֲרָא, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר עַל מְקוֹם אַחַר עַד שִׁיַּגִּיעַ לְעִיר. הִגִּיעַ לְעִיר - דְּבָרֵי קִימִין. נֶאֱכָלוּ פְּרוֹת אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ שְׂאֻבְדּוּ, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְעִיר - כָּל־כֶּלֶה בְּטַבְּלָה, מִשְׁהַגִּיעַ לְעִיר - דְּבָרֵי קִימִין. יִתַּר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: 'עֲרוּגָה תְּלוּשִׁין יְהִיָּה תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו מַחְבְּרִין לְכַשְׂיַבִּיאוּ שְׁלִישׁ וְיִתְלָשׁוּ, וְהִבִּיאוּ שְׁלִישׁ וְנִתְלָשׁוּ' - דְּבָרֵי קִימִין:

ט. כִּיּוֹצֵא אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת חוּץ לָאֶרֶץ? אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פְּרוֹת סוּרְיָא. וְלֹא מִפְּרוֹת סוּרְיָא עַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶנָּה שְׂדֵה בְּסוּרְיָא - הֵרִי הוּא קְוֹנָה בְּפִרְוּדָא<sup>12</sup> שְׁבִירוּשָׁלַיִם, תּוֹרֵם וּמַעֲשָׂר עָלֶיהָ:

י. יִשְׂרָאֵל וְנִכְרִי שֶׁקֶנּוּ שְׂדֵה בְּסוּרְיָא - הֵרִי הוּא כְּטַבַּל וְכַחֲלִין שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: חֲלָקוּ

<sup>12</sup> פְּרוּדָא שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם - מְגֻרְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם וְכַפְרִיָּה. תְּרַגּוּם מְגֻרְשָׁה - פְּרוּוּדָה (רַמְבַּ"ם פְּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת - מִסְכַּת חֵלָה פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה

שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חֵיב, חֲלָקוּ שֶׁל נִכְרִי - פְּטוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶנָּה שְׂדֵה בְּסוּרְיָא עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא, וְהִבִּיא שְׁלִישׁ, אִף עַל פִּי שְׁחִזוּר וּמִכְרָה לְנִכְרִי - חֵיבַת בְּמַעֲשָׂר וּבִשְׁבִיעִית, שֶׁכֹּכֵר נִתְחַיְבָה. אֲבָל הָאֵרִיסִין וְהַחֲכִירוֹת וּבִתֵּי אֲבוֹת, נִכְרִי שֶׁמִּשְׁכַּן שְׂדֵהוּ לְיִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה לוֹ יִשְׂרָאֵל נִימוּסוֹת<sup>13</sup> עָלֶיהָ - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְטוּרָה מִן הַשְּׂמִטָּה:

יא. אֵיזוֹ הִיא הָאֶרֶץ וְאֵיזוֹ הִיא חוּצָה לָאֶרֶץ? כָּל שְׁשׁוּפֵעַ מִטוּר אֲמַנּוֹן וְאֶלְדָּךְ - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִטוּר אֲמַנּוֹן וּלְפָנִים - חוּצָה לָאֶרֶץ. נִסִּין שְׁבִי"ם<sup>14</sup> - רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוּ חוּט מְתוּחַ מִטוּר אֲמַנּוֹן עַד נַחֲלֵי מְצָרִים, מַחוּט וּלְפָנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאֶרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל שֶׁהוּא כְּנֻגַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הֵרִי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר ל"ד, ו'): "וּגְבוּל יָם וְהִיָּה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל". נִסִּין שְׁבַצְדָּדִין - רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוּ חוּט מְתוּחַ מִקַּפְלִיָּא עַד אוּקִינּוֹס, מִנַּחַל מְצָרִים עַד אוּקִינּוֹס, מַחוּט וּלְפָנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאֶרֶץ:

יב. סְפִינָה הַבָּאָה מַחוּצָה לָאֶרֶץ וְהִיוּ בָּהּ פְּרוֹת, מַחוּט וּלְפָנִים, אִם הִיא גּוֹשְׁשֶׁת - חֵיבַת לְפִי חֶשְׁבוֹן. וְהִיּוֹצֵאת לְחוּץ לָאֶרֶץ - אֵין חֵיבַת לְפִי חֶשְׁבוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: עֶפֶר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא - חֵיב:

יג. אֲבָל עֲרָלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - שׁוּיִן לְנִכְרִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לָאֶרֶץ. אֵלֹא שְׂרָבִי יְהוּדָה אָמַר: אֵין לְנִכְרִי כֶּרֶם רַבְעִי בְּסוּרְיָא. וְחֲכָמִים אָמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּשִׁבּוּן רֹאשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל כְּזִיב, שֶׁלָּקַח מִן נִכְרִי רַבְעִי בְּסוּרְיָא וְנִתַּן לוֹ דְּמִיו, וּבָא וְשָׂאֵל אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהִיָּה עוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְאָמַר לוֹ: 'הִמְתַּן עַד שְׁנֵהִיָּה בַּהֲלָכָה', וְהִתִּירוּ. אָמַר

<sup>13</sup> שְׂטַר.

<sup>14</sup> אֵינִי הַיָּם.

לו: מָשֶׁם רְאִיָּה? אָף הוּא שְׁלַח לוֹ בְּיַד  
שְׁלִיחַ חָרָשׁ: מַה שְּׁעָשִׂיתָ עָשִׂיתָ אָבֵל לֹא  
תִשְׁנֶה<sup>15</sup> לַעֲשׂוֹת כֵּן:

יֵד. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה  
שְׁלִישׁ. כִּיצַד יוֹדֵעַ אִם הִבִּיאָה שְׁלִישׁ אִם  
לֹא? אִם זוֹרְעָה וּמְצַמַּחַת - הַדְּבָר יְדוּעַ  
שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָה וְאִינָה מְצַמַּחַת  
- הַדְּבָר יְדוּעַ שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ:

---

<sup>15</sup> לַעֲשׂוֹת כֵּן שׁוּב.

22 Dec	ראשון Sunday	כ"א 21	בבלי: סנהדרין ה ירושלמי: שקלים ז תוספתא: שביעית ז נ"ך: דברי הימים א כב-כג רמב"ם: פרה אדומה ה	נץ החמה..... 7:17 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:35 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:45	עלות השחר..... 6:04 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה..... 4:32
23 Dec	שני Monday	כ"ב 22	בבלי: סנהדרין ו ירושלמי: שקלים ח תוספתא: שביעית ה נ"ך: דברי הימים א כד-כה רמב"ם: פרה אדומה ו	נץ החמה..... 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:46	עלות השחר..... 6:05 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה..... 4:32
24 Dec	שלישי Tuesday	כ"ג 23	בבלי: סנהדרין ז ירושלמי: שקלים ט תוספתא: שביעית ו נ"ך: דברי הימים א כו-כז רמב"ם: פרה אדומה ז	נץ החמה..... 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:46	עלות השחר..... 6:05 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 4:33
25 Dec	רביעי Wednesday	כ"ד 24	בבלי: סנהדרין ח ירושלמי: שקלים י תוספתא: שביעית ז נ"ך: דברי הימים א כח-כט רמב"ם: פרה אדומה ח	נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:37 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:47	עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 4:34
26 Dec	המישי Thursday	כ"ה 25	בבלי: סנהדרין ט ירושלמי: שקלים יא תוספתא: שביעית ח נ"ך: דברי הימים ב א-ב רמב"ם: פרה אדומה ט	1st Day of Chanukah נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:37 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:48	א דחנוכה עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:34
27 Dec	ששי Friday	כ"ו 26	בבלי: סנהדרין י ירושלמי: שקלים יב תוספתא: תרומות א נ"ך: דברי הימים ב ג-ד רמב"ם: פרה אדומה י	2nd Day of Chanukah נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:38 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:48	ב דחנוכה עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:35
28 Dec	שבת Shabbos	כ"ז 27	הפטרה: וני ושמוי בבלי: סנהדרין יא ירושלמי: שקלים יג תוספתא: תרומות ב נ"ך: דברי הימים ב ה-ו רמב"ם: פרה אדומה יא	3rd Day of Chanukah נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:38 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:49	מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:36

מברכים חודש טבת המולד: מאנטאג אכמיטאג 33 מינוט און 16 חלקים נאך 5. ראש חודש: שלישי ולמחרתו ביום הרביעי

דוּרְכֵן צִינְדֵען חֲנוּכָה לִיכֵט און שֶׁבֶת לִיכֵט, אִיז מְעַן זוֹכֵה צו קִינְדער תְּלִמִידֵי חֲכָמִים.  
(סֵפֶר הַמְדוּת אוֹת בְּגִים סִימֵן ג'ד)